

D. AUGUSTINI THONERI, COLLEGII
MEDICI REIP. ULMENSIS DIRECTORIS
ac Senioris, & Gymnasti Scholarchæ,

EPISTOLÆ

MEDICO-PHILO-
SOPHICÆ.

LIBER SEXTUS.

EPISTOLA I.

De Amicitia & Philosophia Stoicâ, quædam haud protritâ com-
plectens, ad Nobiliss. & Prudentiss. Dn. Matthiam Obemium,
Patricium Augustanum, olim in Rep. Ulmensi, Sena-
torem primum.

A JEHOVA per Unigeni-
tum pro nostrâ salute
incarnatum ac natum,
verum *invegetar*, animi
involuptar, corporis *invege-*
retar, ætatis *invegetar*, decurso hujus vi-
tæ stadio, cum advenerit fatalis ac
inevitabilis illa hora (utinam serò
hoc eveniat) *involuptar*: tandemque
fidei ac virtutum præmium, ipsam
involuptar, ex animo voveo optoque.
Epistola tua ex inopinatò quidem
advenit, sed perquam grata ac ju-
cunda extitit, quod repræsentans &

quasi penicillo delineans animum
tuum singulariè erga me affectum,
ob oculos constituit, favorem &
amorem haud vulgarem prodit, ex
me felicem beatumque æstimo, præ-
que lætitiâ gestio, quod me aliquot
milliarium intervallo disjunctum,
tersis ac politis tuis literis invifere,
haud fueris dedignatus. Quidnî
magnum gaudium invaserit ac ir-
ruperit in pectus meum, dum a-
nimadverto, Nativitate Viri Nobi-
lis ac Patricii: studio sapientis: mul-
to rerum usu prudentis: amicitiam

Ll 3

antè

antè complures annos captam, nec dum oblitteratam, quin de novo pululare solita: & scintillas benevolentiae in animo tuo concitatas, quae mihi videbantur pridem sopitae ac extinctae, vel ad minus cinere obvelatae, quo minus emicare ac exsplendescere quierint, dum stabello Reverendi Dn. Abbatis & magni Cellari, Canobii Isniensis (quorum ora stillabant mero elogiorum melle in me celebrando) pulvis iste avulsus, disiectus, dissipatus: tandem exardescens, in flammam luculentam, abiit.

Sed proh Deum immortalem, unde tantus in me favor & amor. Cum amicitia duplex à Philosophis constituitur, una per se, altera per accidens indigitanda. Illa promanat ab opinione virtutis, quae verae amicitiae est conciliatrix & firma ac stabilis permanet: haec autem dependet ab utilitate, & tamdiu durat, dum fructus, emolumentum ac commodum perseverat, sublata utilitate, tales amici ilico disparent: haud secus, ac Harpyae in mari, escam objectam eaque diripit, mox avolant & evanescent. Cum autem nulla unquam à me in te collata beneficia, quis haesitarit amicitiam olim contractam, etiamnum revirescentem, ab opinione virtutis, vel quadam *συμμοίωσι* ex morum congruentia pronata, originem traxisse. Morum similitudo & de virtute concepta Opinio, est

illud vinculum & adamantina catena, quae animos ita ligat, connectit atque constringit, ut haud facile dissolvi atque dirumpi valeat.

Et si fatear, illas dotes, quas depraedicas, in me non hospitari, sed cum Viro amico tam honestam de me adhibere censuram allubescat, illud preconium grato animo accipio, & talem me esse debere potius, in votis habeo.

De Tigra Rege Armeniae, Xenophon: Eum captivum Cyri Regis Persarum, unam cum sua conjugem, palam factam, libenti se animo, non modo Regnum suum amissurum, sed & vitam, si contingeret videre ipsam immunem ac liberam à servitute. Quid verò illa? Cum Cyrus ob formae praestantiam laudaretur, quomodo placuisset, rogata, negavit, se unquam Cyrum aspexisse: tum maritus? in quem igitur oculos tuos habebas defixos, cui ita respondit: quem merito intueri debeam, quam eum, qui asseverare non dubitavit, se paratum vitam cum morte commutare, modo me vindicare posset in libertatem. O ingenuam amoris confessionem. Prout amore mariti, etiam amor uxoris accenditur: haud secus amici *φιλανθρωπία* & humanitate, alterius quoque amor flagrare & exardescere incipit: Quod sane mihi, lecta tua Epistola, evenit. Nihil magis in votis, quam ut mutua ista amicitia ac benevolentia perennare

ac perdurare queat ad cineres usque: cum eam cupias mutuis literis conservari, sustentari amplioreque reddi, nihil patiar in me desiderari: quin spondeam atque offeram animum ad scintillas amoris eventilandas, fovendas, alendas, promptum ac benevolum. Si quæ in re commodare ac inservire liceret, quoad vires ac facultates integrum, ne roges, sed imperes, ad gratificandum parato.

Haud à fide, tibi grave, destitui amico, veluti thesauro animato, præsertim iisdem tecum studiis addicto: Quis enim potest esse vita vitalis, quæ non in amici mutuâ benevolentia conquiescit, quo cum conferre, & animi cogitata communicare tuto liceat. Nihil mihi, in Pineto, ubi plerique cum ligone philosophantur, talium esse inopiam, cum ne hinc quidem, vel oculis Lynceis inquisitus obtingat, qui ad tuum Gustum, & cujus ad Genium Philosophia Stoica, de pane lucrando cum non fit. Haud incite Petrarcha: Magna hodie turba literatorum, quibus literæ non animæ lux atque oblectatio vita, sed instrumenta divitiarum.

Quod elegantem ac venustum ingenii tui fetum jam maturum ac consummatum, in lucem edere, omnium oculis contuendum exponere constituisti, laudo tuum propositum. Ante annos sedecim, in Museo tuo mihi ostendisti volumen li-

terarium, cum iconibus virtutum exornatum & vivis coloribus tuâ manu, eleganter illustratum. Ita me Musa, si typis ac prelo committeres, cum magno mortalium fructu & animi cultu, foret conjunctum, præsertim eorum, quorum in pectore virtus residet. Cum nullus masculus hæres, è tuis lumbis descendens, qui nomen ac stirpem derivare ac propagare possit ad seros nepotes, vivam tuam Imaginem, in isto opere, da contemplandam, perduraturam in ævum.

Atramentum à Literatis usurpatum, est verum balsamum, quo illorum cadavera illita, odorata evadunt, & à corruptione ac putredine conservantur immunia: quin illud è tuo calamo chartæ instillari sinas, etsi corpus tuum in fœculo reconditum & sepultum, tamen fragrantiam longè lateque diffundet, & memoria vigebit ac perennabit, in literario monumento.

Olim Rudolphus I. Imperator, in lecto decumbens, & febre hecicâ contabescens, speciosas Procerum filias sæpius sibi adduci imperavit deosculandas, rogantibus causam, comiter respondit: se nullâ re magis recreari, quàm si hauriret suaveolentes puellarum spiritus. Quæso ne invidias, vel quorundam calumniatorum linguarum tela verearis, quin speciosam ingenii tui sobolem in apricum exponas, & ad dis-

suavian-

suaviandum præbeas Ohemii *τὸ ἴδιον*, ut exin aliis etiam innotescat, vitam tuam solitariam haud fuisse infu-ctuosam aut ingloriam. Etsi tua scripta haud modicâ aloe condita, nec ad vulgi gustum, sed ambrosia erunt ac nectar, quibus paulò acrior ꝑ adicii ille sensus. Sufficiat laudari à laudatis, habebis condignum tuorum laborum præmium, nullo ære pensandum. Lampada accende, quæ bonis lucem præbeat, improbos autem velut papiliones obvolitantes, am-
burat.

Desideras nonnullos Ethicos aucthores, qui in aliquâ famâ, tibi designari, quos ego perlustravi, certo scio, eos tibi notos ac tritos: paucos pervoluta, ꝑ cum iis cum meâ facultate nihil commercii, non minus, ob animi culturam interdum ad illa vi-reta diverti, præceptis jam videor satis instructus, utinam praxis tam facilis. Si in omnibus parendum, oporteret exuere & seponere pænè totam humanam Naturam, adnitamur, quoad per vires ac facultates licet.

Num tibi ad manum duo elegantes Lipsii tractatus, quorum unius inscriptio: *Manuductio*, alteri⁹ *Physiologia Stoica*, in quibus Stoicorum cineres, multis seculis sepultos, suscitare, exufflare, & redivos ostentare nisus! O dignos libellos, in omnium Literatorum Musæa ablegandos, ut exin condiscant paulo æquo

rem de Stoicorum se⁹ & doctrinâ, adhibere censuram. Sed illud mihi stupori, dum Lipsius refert, Carolum Barromæum Cardinalem (qui Mediolani pro Divo celebratur ac colitur, multa edens miracula, si vera, quæ famâ feruntur) sæpè fastum, Epicteti se libris motum ac monitum, ad contemptum rerum humanarum & amorem divinarum, venisse. Pænè *ἡ δολογία*, principem sacri ordinis Virum, majus à profanis capisse calcar ac incitamentum, ad virtutes amplectendas, & spernendas delicias humanas, quam literis Spiritûs sancti dictamine revelatis. Si divina præcepta nō moveant, quem Gentilia & humana flectant, cum illa spondeant æternam beatitudinem, hæc autem in solâ Gloria humanâ conquiescant. Quem spes consortiū cum cætu Cælitum non allicit ad virtutem capessendam, & ignis tartarei motus, ad flagitia ac scelera deferenda non impellit, nunquid plus ponderis habitura humana commenta? *ἡ δολογία*. Ad quid enim omnis illa cognitio & virtutum ostentatio mortalibus prodesset, si nullum aliud sperandum, aut constitutum præmium, quàm laus ac Gloria humana. Vana ista omnia prophana, nî spes æternæ salutis affulgeret. Verè Divus Augustinus: quid prodesset nostrum benè vivere, si non daretur in æternum vivere. Quàm frigide illa afficiant, cor

anxiūm, præsertim cum Anima à corpore divellenda, vel ipsē Lipsius, qui tamen Strenuus Stoicorum asseritor ac propugnator, luculento sit exemplo. Etenim cum in agone constituto, quidam ex astantibus discipulis, solatii loco, *ut ab eis Stoicam* suggestisset, cum quadam indignatione respondit: Vana sunt illa, & digito in Christi crucifixi imaginem præfixam, intento, iste vera est Patientia, asseruit. Et si verò res ita comparata, non minùs tamen Gentilium Philosophorum scripta haud spernenda, quin magno cum animi cultu ac fructu versanda, & tanquam margaritæ lapidesque preciosi intimius affigendi. Omnes isti rivi, ad unum illum veritatis fontem deducendi, qui vel ob id diligenter lambendi, quod Gentiles olim luce divinâ destituti, solâ Naturâ duce, haud dubiè, bono etiam Genio, tacitè inspirante, de Deo, ejus Providentiâ, rebusque divinis, tam piè sentiunt & scribunt, & ad omnigenas virtutes exercendas invitant & excitant, à vitiis avertentes, exin haud secus, ac è silice, aut chalybe attrito, scintillæ exilire, & in animum se insinuare solent, & calefacere, imò inflammare ad virtutes sectandas. Proin pudorē

& ruborem excutiant Christianis. Ecce nos Gentiles, solius laudis ac Gloriæ brevī perituræ studio, spretis illecebris mundanis, virtutem habuimus in precio & amore, nullū aliud exin lucrū præstolantes: quid vobis Christianis faciendum, quibus cælitus patefactum, actionibus ex fide proceduntibus, destinatam ac paratam mercedem non temporalem, sed gaudia æviterna, in hac vitâ non æstimanda, nec exprimenda. An non in novissimo illi die exprobraturi Christianis, quod minùs virtutis nūc in Philosopho Christiano, quàm olim in mundano, & plus in Gentili pectore potuerit amor Gloriæ inanis, quàm in animo Christiano, religiosa pietatis affectus,

Sed quorsum evagari soleo? En quàm proluxas cum fenore, deprecor culpam, si peccavi: mihi volupe, cum in hac locorum intercapedine non liceat coram, per hæc, quæ sermonis vicem obire debent, cum Viro fautore & amico, confabulari. Hunc amoris mei fruticem cupio indies magis succrescere, sed irrigatum liquore, mutui tui amoris & benevolentia. Id faxint superi, quorum scuto te obtectum, pervelim.

Mm

EPI.

De Dn. M. Nicodemi Sitzlini casu anatomico, qualia interiora viscera reperta, observatio singularis notatu dignissima praesertim quoad symptomata melancholica.

Um insignis ille pictor Nicostratus, artificiosam Helenæ à Zeuside delineatam contrafacturam, diu intuitus, cuidam percontanti, cur ita stupe- ret & picturis haereret, respondit, utinam meos haberes oculos. Ejus rei oculos artis ut habeat, necessum est, qui dextrâ velit adhibere censuram. Cum haud ignotum mihi, reperiri nonnullos, rerum naturalium & anatomicarum imperitos, de nuperâ sectione & apertione cada- veris, parum æquos arbitros tibi no- tos, proin haud abs re duxi, si & ani- mi mei cogitata declararem, & sen- tentiam communicarem, de casu illo perquam raro, & notatu dignissi- mo. Optarim chirurgum majorem habuisse rei anatomicæ peritiam, ut parenchymata cordis & pulmonum, eorumque vasa salva ac integra, no- bis ob oculos constituta, ad multò exactiorem morbi, ipsius defuncti, cognitionem pervenire licuisset. O- portebat chirurgum esse instructum accommodatioribus instrumentis, praesertim parvis & acutis cultellis (at sola novacula erat ad manum.) Siâ gula vasa separanda & seorsim

illæsa monstranda. Si cuncta ex arte administranda, opus diuturniore morâ: at omnia derepente (vix se- mihoræ spacio) peracta; nec longio- rem moram ferebat mea Naturâ, (dum ab horâ decimâ vespertinâ, in- tegram noctem insomnem duxi, cli- nicum agens, & ægro adstans, donec horâ nonâ matutinâ expiravit, & un- decimâ post cadaver reseratum,) & erga defunctum sympathia. Nî eâ ipsâ nocte, quâ animam efflavit, sibi fore gratum retulisset, si resecto cor- pore, inquisitio fieret causæ morbi- ficæ, imprimis verò affectus melan- cholici per annos complures duran- tis scaturigo investigaretur, inta- ctum cadaver permanisset. Mea in- tentio erat, aperto tantummodo pec- tore contemplari Pulmones & Cordis ventriculos, eorumque vasa, in quibus videbatur haerere ac consi- stere causâ morbi.

Cum aliquot septimanarum spa- cio, excreta materia tum purulenta, tum pituitosa crassâ ac viscosa, quæ licet magnâ & stupendâ copiâ per tussim rejecta, tamen malum indies non remissius evasit, quin incremen- tum in momenta sumens, tandem suffocationi occasionem dederit.

Exin

Exin haud dubia conjectura capienda, pectus totum fuisse farctum ac repletum materia purulenta & phlegmatica, praesertim a capite descendente, partim ex indigestione ibidem collecta, certa mihi persuasio, materiam illam in pectore hospitantem, tandem per *πυρρὸν* ad pulmonum & ipsius etiam cordis vasa amandatum, repentinam ac insperatam suffocationem inveniisse. Cum a chirurgo omnia illa vasa dissecta, obstante haemorrhagia, cuncta penitus rimari, palam contueri & observare, haud erat integrum,

Medici *ἴσθησαν* illud, quo aeger abreptus, empyema indigitare solent, Hippocrates lib. 4. aph. 38. catarrhi defluentes in superiorem ventrem, (Galenus in comment. pectus intelligendum monet,) ad suppurationem veniunt, intra dies viginti. Si succi in capite, venis magnis, vicinis, vel toto corpore confluentes, expectorato non excluduntur, ob immobilitatem partium, materiae contumaciam, vel viarum angustiam. Defunctus aliquot ante obitum septimanis, nocturno inprimis tempore, quatuordecim dierum spatio, infestus gravissimis destillationibus, affatus e capite descendentes, & in asperam arteriam subito irruentibus, ut non nisi recta cervice spirare fas, & non raro ingens impenderet suffocationis discrimen. Quin & ex infernis partibus per *ἀνατομὴν* re-

stagnantes serofos humores, pectus replevisse, a ratione haud alienum. Sed unde tanta saburra pituitosorum & serosorum humorum, suum habuit exortum ac proventum. Uno atque altero verbo ut absolvam, a defectu caloris nativi, nullam probam digestionem procurantis. Ast quae causae, quod illae tantopere violatus, ut suum rite obire munus nequeat. Possunt esse vel interna, vel externa. Quoad internas, obtigit illi Natura frigidior ac siccior & plane melancholica, prout ex totius corporis constitutione arida ac macilentia, facie livida, barba nigra, patescit, exin ab ipsa statim adolescentia, melancholiae hypochondriacae erat obnoxius ac subjectus: cerebrum obvenerat frigidius ac siccius, quia *ἄρρηκτον* & catarrhofus, in rebus peragendis tardior: cor & ipsum frigidius dotatum intemperie, cujus *ἰσχυρὸς* metus, maestitia, pusillanimitas, jugiter molestans: Epar olim in juventute videbatur fuisse calidius, cum ille attrabilarius, at progrediente aetate, evalit frigidius, prout ex serosa massa sanguinea, colore Jecoris pallido ac plumbeo, & vesica grandiore aquoso repleta humore, connexae illius parti adherente innovit. Quoad causas externas? Ad Naturam a primo seminio haud probam, maturius aequo evertendam ac prosternendam, plurimum momenti contulere, enormis

mes excessus ægri, in cibo ac potu nullum delectum observantis, in quantitate & qualitate: crapula pænè quotidiana, Baccho indulgens, non tam desiderio vini, quam ad contemperandos ac demulcendos acriores atræ bilis fumos, Naturam mordentes ac vellicantes, & animum exhilarandum, formidinem ac tristitiam fugandam & propulsandam. Inordinatæ victûs rationi accessere *ἀγρυπνία* plus quam annua, ut mediâ nocte ad lychnum legere solitus, dum somnus obrepit: crebrior usus validiorum etiam pharmacorum: spacio annuo, bis in acidulas profectus, primâ ætate, Ibenhusanas, alterâ verò Swalbacenses, mensuratim absorbens, exin vix ultra annum, in vitâ superstes mansit. Cum igitur tot ac tantos, per totum vitæ decursum, commiserit errores, quid miri, si calor naturalis ingentem passus est jacturam, *πολυφαγία* & *πολυοσις* suffocatus: copioso acidularum haustu, extinctus: frequentiore medicamentorum ingurgitatione, resolutus. Exin haud oporofum venari causas catarrhi suffocativi, è capite depluentis: Epatis ad hydropem dispositi: & empyematis nothi in pectore delitescentis, quæ symptomata cuncta, à defectu caloris nativi scaturiunt.

De Empyis Hippocrates lib. 7, aph. 44. Si purum & album pus prodeat, sanos evadere, si subcruentum

& canosum, mori. Ratio est in promptu, si enim pus purum ac uniformè in substantiæ modo, indicio calorem nativum, cunctas ejus partes penetrassè: si album, denotatur partium solidarum robur ac integritas: sin verò subcruentum ac canosum quasi lutulentum, argumento, quod pepalini expers, ex inopiâ caloris nativi. Tale visum in demortuo aliquot antè obitum diebus, dixisset lutum viscosum cruore imbutum. Quare haud magnopere suscipiendum, affectum illum fuisse lethalem, Naturâ nequeunte evincere ac superare tam contumacem hostem, ex inopiâ caloris, qui *συνεργός* est præcipuus coctionis, omnium operationum naturalium author & morborum dominor, quo languente, quid opéra medica? vana & irrita. Ne Æsculapius, si ab orco revocari potuisset, ad opitulandum, quidpiam laude dignum præstitisset.

Sed relicto Empyemate, nunc inspicienda & cætera viscera, quomodo fuerint disposita, Erat æger *μικρολόσπλαιγχι*: notatu perquam dignum, omnia interna membra, Epar, pulmones & cor, in tam arido & exuoco corpore admodum grandia & pallida ac pænè plumbei caloris visa, haud aliter colorata, ac defuncti adhuc superstitis facies tinèta & planè livida. Cum Epar sit officina & principale instrumentum facultatis *αίματος ποικιλικής*, tam pallidum, nihil miri,

totam

totam massam sanguineam, consimili colore è mortuo infectam, & exin progeneratum humorem melancholicum. Exorta namque suorum principiorum Naturam referunt, qualis causa, tale causatum, alteratum sequitur Naturam alterantis. In hominæ everato & sano, Epar & Lien, colore sanguineo apparent, exin sanguis floridus ac rubicundus generatur: in Natura autem melancholica, ad livorem divergentia, consimilem sanguinem producant. Recordor, cum aliquando venæsectioni adesset & sanguinem emissum contemplatus, cum lividi ac plumbei coloris, observavi, haud secus ac Epatis illius constitutio deprehensa. Ergo color parenchymatis ipsius Epatis substantiæ potius videretur in causâ ac culpâ generationis humorum, quam temperatura: vel ab intemperie frigidiorē emergit: & ab utroque, & colore & *divergentia* frigidiorē, tales humores, procedant. Prout in illo subjecto, fides anatomica, luculentum subministravit testimonium. Quin & reperta vesica grandior instar nivis candida, in gibbâ Epatis parte, pellucida, aquoso conferta humore, quæ hydropis prænuncia. Exin Hippocrates lib. 7. aph. 55. Quibus Epar aqua plenum in omentum eruperit, iis venter aquâ repletur & moriuntur. His adstipulatur Galenus in comment, inquit, aptissimum

Epar est vesicas quasdam aquâ plenas, *iduridas* græcè appellatas, in eâ, quæ ipsum ambit exterius membranâ, generare: videtur in jugulatis animalibus Epar his aliquando plenum, si contingat eas dirumpi, effunditur aqua in abdomen.

Ex Epatis & Lienis continuatis solutione, ascitem fieri, Fernelius asserit, qui licet eo nomine incurrat in quorundam reprehensionem, (non in omnibus hydropicis id contingit, aut quin sæpius ita eveniat, contestatur *avrophia*.) Sed suffragatur Plateus asserens, se frequenter ipsâ sectione cognovisse, ex fîsâ illorum substantiâ, ac dehiscente, ita evenisse: dehinc serum è vasis venæ portæ & cavæ penetrans & sub tunicas exudans, illic coercitum eas à subiectâ carne separando, aquâ repleville & in vesicas elevasse, quibus disruptis, aquam in abdomen profluxisse, cuiusmodi vesicas plures, interdum amplas limpidasque, Epatis & Lienis adnatas, in hydrope extinctis, se deprehendisse. Exin patescit, si Fata ipsi defuncto, diuturniorem hujus lucis usuram concessissent, quin tandem ab hydropis, in barathrum sepulchrale, præcipitatus fuisset, nâ ab Empyemate & orthopnæiâ, maturius sublatus. Melancholiæ hypochondriacæ tam contumaci & ultra viginti annos duranti, occasionem haud levem suppeditavit, vitiosa Lienis à Naturâ conformatio

matio in diminutâ quantitatē, qui admodum pusillus, vix dimidiâ palmæ manûs & lividi coloris in conspectum venit, uncia unius pondus haud excedens, cum tamen Dn. D. Kiechelius, primarius olim illius Medicus, asseverare non dubitarit, illius affectus causam esse Lienis magnitudinem, aliquot librarum pondere, quantoperè à scopo aberrarit, ipsa *ἀντροψία* redarguit. Cum Lien cum in finem destinatus à Naturâ, ut massam sanguineam depurget à facie melancholicâ, aut chyli parte crassiore, proin si justo minor, non potest tantum attrahere, quantum Naturâ exigebat, idcirco è venis reurgitans ac restagnans, per totum mesenterium dimanat ac diffundit. Huic observationi adstipulatur Andreas Laurentius, referens, sibi cognitam Illustrè familiam, melancholiæ hypochondriacæ obnoxiam, ex qua nonnulli præmaturâ morte sublati, neq̄ ulli causâ, præproperum Fatum, imputari potuisse, quàm exiguitati splenis, suæ functioni à Naturâ destinatæ, satisfacere nequeuntis.

Cor ingens, ratione proportionis corporis se ostentavit, quin & ejus duo ventriculi repleti sanguine crasso & nigerrimo, instar atramenti, qui index humoris melancholici,

quidigitur miri, si defunctus, dum in vivis, semper conquestus de formidine, mæstitiâ & pusillanimitate. Ad hilaritatem procurandam, requiritur sanguis calidus & humidus ac floridus, & rubicundus, exin spiritus emergunt clari ac puri, lætitiæ & magnanimitatis autiores. Cum in demortuo omnia parenchymata pallida, à frigidâ intemperie talia redita, (quæ & lætitiæ, & vitæ adversaria,) & in cordis utroque sinu merus sanguis ater detentus, exin etiam spiritus vitales & animales, (cum hi ex illis suam habeant *σπέρμ*), prodierint opaci ac obscuro, timorem & mærorem concitantes. Proin haud incitè Galenus, quod sicuti externæ tenebræ omnibus hominibus pavorem inducunt, nî vel audaces, vel docti fuerint: ita atræ bilis color, mentis sedem tenebris similem reddens, timorem efficit, cum melancholici semper mæstitiæ & terroris causam secum circumferant.

Dubium non est, quin in defuncti cadavere, si in abdomine aperto exactior disquisitione facta, multa alia consideratione ac contemplatione digna occurrissent, nî temporis angustia, & chirurgi incuria, *τὸ ὀφθαλμικὸν* non observantis, obstitissent.

EPISTOLA III.

Ad quendam Poliatrum.

*De Zacuti Lusitani praxi, non à quovis imitandâ, quæ
interveniant obstacula.*

Remitto Zacutum, qui videtur esse purus putus Galenista, ab eo tam in theoriâ, quam praxi, nè latum unguem discedens. Illud unicè mihi est admirationi, in tam grandi opere, nulla penitus obvia medicamenta chymica, non dicam ex mineralium, sed ne quidem ex vegetabilium classe, deprompta, quæ tamen ipsa constant ex multiplici ac variâ simplicium farragine, vulgari tantùm modo præparata. Et si haud abnuam, plerosque morbos, qui arte medicâ curabiles, ope vegetabilium extirpari posse, hac tamen lege ac conditione, si obtingant ægri in assumendis remediis, obloquentes: sed cum Nostratum plerique adeò *κακοσώματοι* & nauseabundi, ut sæpius etiam hermetica multo suaviora & in exiguâ dosi porrigenda, respuant, quid contingeret, si oblonga illa apozemata purgantia, si tam præparantia, quam corroborantia, ex tam numerosis contexta ingredientibus, ipso odore & sapore Naturæ valde adversis, imò ipsis oculis abominandis, deglutienda obtruderentur.

Medici Itali & Hispani multò

fortunatiores sunt æstimandi, qui ægros suæ curæ commissos habent adeò morigeros, quidvis præscribunt, sine ullâ tergiversatione abligurientes, illorum dicta velut prætorica, imò ceu cælitus delapsa, observantes. In ipsâ etiam diætâ quantumvis rigidâ ordinata, obsequium præstant, cibaria unciatim assumentes nec à dosi designatâ deslectentes. Idem requirit Galenus noster lib. i. Meth. ut Medici suis ægris imperent, prout Duces militibus, & Reges subditis.

Id optandum, sed in hoc districtu, vix practicandum, cum Nostrates tale imperium non ferant, oportet rogare, precibus instare, & verborum lenociniis uti, ad persuadendum, ut non rarò medicamenta aliàs jucunda & palato grata, assumant. Cum igitur Medici in Germaniâ, non eâ polleant autoritate, nec in tanto apud suos respectu, quid miri, si complures, si paruisent, à gravissimis morbis liberari, ac in integrum restitui potuisent, qui refractarij suâ culpâ ad oreum amandati. Medicorum, præsertim in hoc tractu existimatio majori ex parte dependet ab uromantiâ futuri & fallaci (in
Ita-

Italia ea sprete ac neglecta) si quis inani dicacitate ac garrulitate, agyrtarum ac circumforaneorum more, simpliciores, astu quodam circumvenire, non est solitus, ceu rerum medicarum imperitus, negligitur. Si Hippocrates & Galenus ab Orco revocati, hac in Regione, praxin medicam exercerent, eandem experiri Fortunam, cogerentur, nisi ad istas namias se assuetacerent. Sed oportet æquo animo pati, quæ sunt immutabilia.

Verè Hippocrates lib. d. arte Medicum, qui suffecerit ad cognoscendum, sufficere etiam ad sanandum: ex in Hieron. Capiaccius, Medicus Patavinus, cuidam Polono studioso expetenti ipsius secreta, haud inscite respondit: lege meam Methodum, & habebis mea secreta: innuere volens, si Essentia morbi cum suis causis, sit cognita, si medendi ratio, & simplicium medicamentorum facultas comperta, ei haud opus operosa pharmacorum sylvæ, quin morbus levi manu paucioribus prælidis, expugnari queat.

Quantum momenti, in dextrâ morborum cognitione, & causarum investigatione, illustre nobis exemplar reliquit Zacutus Lusitanus, in praxi suâ admirandâ, qui complures ægros, à chronicis & gravissimis morbis, aliorum Medicorum laboriosâ operâ frustraneâ, facili prælidiorum genere, liberavit, quasi è fau-

cibus mortis subtractos. Optimus Conjectator, videtur esse optimus Medicator. Quamvis haud abnuam, quin hic non rarò Fortuna & felicitas ab Alto interveniat, & Boni Geni, ipsius Medici Phantasiâ inclinent ac dirigant, (cum sæpius multa ac varia remediorum genera succurrant, ut in ancipiti, quæ seligenda) ad ea usurpanda, quæ imprimis salutaria, & ad morbum profligandum, accommodata,

Cum Zacutus sit acutus & argutus in suâ *negotii* & *dispositioni* causarum morbificarum, illius observationes & curationes æmulari, non cuilibet erit promprum. Cû etiam juxta sententiam Hippocratis, Natura à Naturâ, & morbus à morbo multum differat. Etli complures consimili morbo detenti, pari ratione tractentur, cura in uno subjecto feliciter procedens, in alijs sit frustranea. Succurrit memoriæ notabilis historia ex Suetonio depromenda: Statuit populus Romanus Antonio Musæ signum, Esculapio proximum, ob Augustum periculois morbo servatum, majori felicitate, quam artis peritiâ. Idem confirmat Xiphilinus Historicus Rom. sed tum is Medicus beneficio Fortunæ, vel divino usus est. Marcellus enim cum non multo post ægrotaret (consimili scil. morbo) atque eodem modo à Musâ curaretur, mortuus est, Proin medicatio est varianda ac mutanda pr-

tem.

temperamenti & causarum morbi-
ficarum diversitate, libet rem illu-
strare exemplo hydropis ascitis, quo
si decem personæ laborarent, alia res-
titui in integrum posset, ceteræ ad
oricum ablegandæ. Etsi unus idem-
que morbus, sed causarum ingens
est discrepantia, dum vel à causâ ca-
lidâ, vel frigidâ provenire queat, illa
à frigidis expugnanda, (prout obser-
vationibus Medicorum constat, ita
factum,) hæc per calida propulsan-
da. Quin & per anatomiam com-
pertum, sæpius hydropem illum cõ-
citatam à scirrhosâ dispositione E-
patis, Liënis, Pancreatis, mesenterii,
vel steatomatis ibidem delitescen-
tibus, vel Renum & Utererum ob-
structione, à calculis via intercepta,

quò minus serositates eò pertingere
valeant. Ubi hydragoga, hydrotica
& diaphoretica irrita. Accedit, quod
pauci *εσπληνχοι*, sed plerique viscera
corrupta habeant, exin nihil miri,
etiam paucos restitui. Unde contin-
git sæpius, ut complures aliorum
Medicorum vestigiis insistentes, eo-
rum observationibus freti, illas cir-
cumstantias non ponderantes, fal-
lantur, & curatio non ex voto suc-
cedat. Planè confido, istam litera-
riam meam confabulationem haud
fore ingratam, ad dispiciendû, quæ-
nam sit remora, quod complures
aliorum Medicorum observationes
felices imitantes, scopum assequi
nequeant, prospero successu desti-
tuti.

EPISTOLA IV. Ad Amicum.

*Discursus de, causis ob quas ad tantam vitæ longævitatem
mibi pertingere licitum.*

Um jam excesserim an-
num 82. ætatis, haud abs-
re, investigare causas,
quod tanto temporis in-
tervallo, salvus ac inco-
lumis, absque morborum pressurâ,
in hac mortali vitâ perseverare, con-
riggerit. Quin mihi obtigerit à Na-
turâ, admodum laudabilis totius
corporis constitutio, quoad omnes
partes similes & instrumentales,
indubium. In organicis, ab incuna-
bulis, inculcata structura observata,

in similibus optima temperatura
notata. Etsi in calore nativo ritè di-
spósito ac vegeto, multum momen-
ti ad vitam producendam, non ta-
men solus videtur sufficiens, quin
requirantur partes similes & in-
strumentales robustæ à naturâ con-
formatæ, quarum adminiculo, suas
ille operationes, dextrè obire valeat.
Quemadmodum enim ignis in li-
gno accensus, multò diutius flagrat
& durat, quàm in lino: & Capitane-
us in castello benè munito, quam

Nn

ruino-

ruinoso, commodius hostibus resistere & se defendere potest: Haud secus calor natus, in fabrica valida, si partes solidae bene à Natura compactae, non molliores ac imbecilliores contextae, hominem multò longius in vitâ salvum conservare solent.

De Davide Rege jam septuagenario tradit sacra Scriptura, quod ejus corpus adeò frigidum, ut Virgo juvenula Abisag Sunamitis, de universis filiabus Israelis quaesita, ut cum Rege dormiret, & suo complexu, senile ejus corpus calefaceret. Id mihi olim legenti erat admirationi, cum meum corpusculum supra annum 82. in toto, tanto adhuc calore abunder, ut haud opus cum aliunde mutuari, quin potius aliis impertire liceret.

Tam firmam ac stabilem valetudinem acceptam fero vegetiori calori nativo, qui omnium actionum author. Si is temperatus, homo sanus degit, sin verò ad ullam devertat insigniorem dyscrasiam, aegrotare incipit, si pœnitus extinguitur, emoritur. Si constanti gaudere ac frui valetudine fas, tum omnes partes, praesertim principales, quoad *ὀργανοί*, in unum conspirare debent, aliàs omne Regnum in se divisum desolatur. In meo Ergastulo ralem depræhendo harmoniam, id jam nonnihil latius, & specialius deducendum, & ob oculos constituen-

dum, reor. Ventriculum mihi obvenisse salvum & convenienti temperaturâ dotatum, vel exin liquet, cum à puenitiâ cibi & potûs appetitus moderatus, nec ulla unquam in concoctione peragenda, (nî interdum in symposiis, sed rarissimè, feiculorum copiâ obrutus) torsit molestia, exin nihil miri, si ex cibariis assumptis, in stomacho ritè elaboratis, laudabilis emerferit *χύλωσις*, ex chylo inculpatò, per venas meseraicas, velut bajulos, ad Epar, tanquam sanguificationis officinam, delato, successerit optima *ἀραιώσις*: exin in toto subsecuta exacta *ἐπιείκσις*.

Cum igitur beneficio caloris nativi robustioris, qui omnium actionum naturalium *συνεργός* præcipuus, in triplici concoctionis genere, boni humores geniti nutritioni inserviant; ita & vitiosi, in qualibet concoctione resultantes, per convenientes vias, mediante facultate expultrice, separati exterminentur, ex mafsâ sanguineâ ita depuratâ, membris principalioribus, optimum alimentum subministratur, ut perquamdiu à morbosâ dispositione, salva perdurare valeant. Eò magis cum pœnè singulis diebus alvus aperta, & si quid vitiosi collectum, à Natura extimulatâ, rejectum. Sed sanitatis tam fixæ causam præcipuam æstimo, quod Natura mea ne minimam propensa, ad ullam destillationem, In eo me

vix habere parem, qui tantâ annorum intercapedine, ne minimum catarrhi senserit, in ullâ corporis parte, arbitror. Cum catarrhus sit scaturigo multorum gravissimorum morborum, maturius æquo homines, in cymbâ Charontis præcipitans. Cum chylus in ventriculo confectus, ob crassitiem, per venas transire nequeat, sed opus materiâ potulentâ, ad illius *ἀνάδοξιν* seu distributionem inserviens, exin serositates illas Hippocrates haud incitè *ὄχημα τῆς σροφῆς*, vehiculum nutrimenti vocare, est solitus. Humores illi serosi, malsâ sanguinæ commixti, ubi suo munere à Naturâ destinato, perfuncti, non amplius in venis commorari debent, sed transmissi & à vasis Renum emulgentibus attracti, per ureteres in velicâ deponendi, & tanquam excrementitiæ superfluitatès, excernendi. Si autem vel imbecillitate virtutis attracticis, vel interveniente obstructione, diutius eunctentur, quaqua versum solent diffluere ac exundare, & varia morborum genera causare.

Cum igitur totius vitæ meæ curriculo sat chronico, nihil unquam catarrhi, aut humoris serosi, per palatum descendere perceperim, si quid impuri fortè in cerebri ventriculis collectum, Natura per nares, mediante sternutatione, id à se amandare consuevit. Imò id meritò majorem pariâ admirationem, nul-

lum unquam observavi sudorem in habitu corporis, non dicam hyberno, sed ne quidem æstivo tempore, sponte Naturæ erumpentem, nisi interdum exspatiando, præcedente motu, & æstu solari, provocatus. Verè Diocles Medicus apud Galenum in Comment. lib. 1. Hippocr. aphor. 15. statuit, omnem sudorem esse præter Naturam, cum ea, si calor naturalis validus, nunquam molliatur sensibilem excretionem, quin humores in halitus resolutos, per *ἀδύλον ἀερίω*, occultam diffflationem rejiciat. Id quod cum non olim tantùm in juventâ contigerit, sed & in hac pænè extremâ senectâ, idem eveniat, exin auguror, caloris nativi prævalidam *σθένειαν*,

Quin & cerebrum *ἐνκατατον* vel exin relucet, dum omnes sensus interiores salvi ac integri, ipsi etiam oculi tam perspicaces, ut sine vitreis orbibus etiam minutas literas legere & scribere licitum: Id interdum exteri tabellarii literas mihi tradentes, conspicati, multùm sunt admirati, se id nullibi, in multò junioribus observasse, dictitantes, qui visûs munia obire potuerit, sine conspiciliorum adminiculo. Cum spiritus visivi incolumes ac pellucidi suam habeant *ἡσίστην* ex spiritibus animalibus, & hi ex vitalibus emergant, isti autem ex laudabili malsâ sanguinâ in Epate genitâ, proficiantur, ut indubia conjectu-

ta, omnium partium principali-
um, justam esse harmoniam & *eu-*
negoriam, ut actiones naturales, vitales
& animales restent inculpata.

Calorem in cerebro adhuc vege-
rum testimonio sit, quod non tan-
tum æstate, sed & hyeme, quantum-
vis intenso frigore existente, nudo
capite, nullo vel levissimo tegmine
aperto, noctu in lecto recumbere
ac dormire solitus, aliàs dolor capi-
tis molestare consuevit, dum fuligi-
nolis recrementis non patet liber
transpiratus.

Etsi alioquin à *æstivâ* seu circum-
stante frigore, pori constipati, quò
minus halitibus illis pateat exitus, ut
dolor exin potius causari, quam præ-
caveri queat. En tale à me respon-
sum, id locum habere in eo, cui ob-
tigit cerebrum imbecillius, nec justo
calore præditum: Cum autem id
mihi obvenerit robustius & suffi-
cienti calore dotatum, ut ambienti
frigori resistere valeat, & ubi caput
vix quadrantis horæ spacio, cervica-
li incumbit, ex reciproca incalescen-
tia, pori perseverent aperti, exhalationibus liberum concedentes efflu-
vium.

Cum salus & vita, à caloris nativi
vigore, in corpore, quoad organica
rectè disposito, in primis dependeat,
is autem in meo domicilio reflore-
scat, pristino in statu perdurans, quid
miri, si astice Gratiâ divinâ, in lon-
gum ævum excurrere licitum, ut

pœnè ausim asseverare, grandioreni
istam ætatem haud imbecilliozem,
ac olim adolescentia fuerat. Id for-
tassis haud omnibus credendum, ex
falsâ illâ hypothesi, quasi senectus
ipsa sit morosus.

Quæ assertio à vero haud aliena
de iis, quibus obrigit Natura valetu-
dinaria, vel si robusta per ingluviem
dejecta in deterioreni statum, ut diu
superstes manere nequeat. Ego *eu-*
negoriam corporis, cœlitum benigni-
tate, à Parentibus iustam, à primâ
adolescentiâ, accommodatâ dietâ,
sartam rectam conservare studiis,
quæ optima est nutricula senectutis.
Etsi interdum, sed rariùs exorbita-
rim, cum Natura mea sit temperata,
licet Genius meus aliàs ad commes-
sationes esset propensus, tamen illa
multos, aut magnos excessus, citra
sanitatis, aut vitæ dispendium, diu
sustinere haud potuisset.

Leonhardus Lessius Jesuita, Hy-
giasticum in lucem emisit, in quo
mentionem facit Ludovici Cornari,
Patricii Veneti, qui à juventute ad
virilem ætatem usque erat valetudi-
narius, complurium Medicorum
consilii & medicamentis in cassum
adhibitis, ut exigua spes diuturnio-
ris vitæ residua, quin ad Majores de-
migrandum, tandem se desperata,
cum missis pharmacis, cujusdam
suadela, observare cepisset strictam
dietam, in quanto & quali modum
haud excedentem, præter omnem
Medi-

Medicorum opinionem, avum ad annum 95. protraxit. Illud velut singulare exemplum, quantum commodi præster, exacta victus ratio, ad prorogandam vitam, etiamnum hodie imitandum, inculcatur. Exin nihil miri; quod mihi à Naturâ, saluberrimâ corporis constitutione dotato, continentia in super Studio, ad grandioram ætatem, superum favore, aspirare concessum.

Quod autem præcitus Cornutus tam diu cum vario morborum genere conflictatus, culpa in primis hæsit in frigidioris ventriculi dyscrasia, prout illius, in Tractatu, de commodis Sobriæ vitæ, à se edito, est querela, exin ob assumptorum indigestionem, collectæ cruditates, quæ feminarium & Mater pænè omnium morborum, meritò sunt æstimandæ. Cum Author ille ab omnibus aliis esculentis abstinere cœpisset, fermè Sola panatella, (cibi genere facilis concoctionis & optimi succi, ut in exigua dosi, multum alimentum præster) ab Italis dicta, ex pane contrito, vitello ovi & brodio vel aquâ decoctâ, contentus certarum unciarum pondere assumendo, tum benè se habuit: cum aliquando amicorum persuasione, non nihil largius, Genio indulgisset, à constitutâ dosi deflectendo, si vel duæ tantum uncia, ultra consuetum ingestæ, quoties id factum, semper relapsus est in pristinum morbosum statum

Ubi in semel destinatâ ciborum quantitate constanter perrexit, constanter etiam frui licuit ac firma valetudine, ut grandævus evaserit.

Et in variis meis peregrinationibus, ad loca etiam longius diffita, & doimi in lautis ac opiparis convivis, sapius occasio oblata commessandi & compotandi, tamen Genius meus ita erat dispositus, ut appetitum irrationalem refrenare ac coercere potis, ea esculenta & potulenta suaderet assumenda, non quæ Gulæ arderent, sed quæ bonæ valetudini conducerent. Cum olim ante 50. annos in mea juventute Illustrium Styriæ superioris procerum, per septennium Medicum ordinarium egissem, recidit mihi in memoriam cujusdam Medici Itali incontinentis exemplar, is in quodam symposio, cum in secundis mensis, Nuces appositæ, iis copiosè vescens, à quodam Nobili, per jocum agitur, cum aliis Medici Nuces ceu noxias, aliis dissuaderent, respondit: Ego non comedo ut Medicus; sed ut homo: Ego verò comedo ut Medicus rationalis, non ut homo sensualis. Exin contigit, ut ille aliis corpore quadrato & eufarco præditus, dirâ podagrâ infestatus & maturè è consortio humano sublatus. Et si non rarè grandiora pocula, pro aliorum votivâ salute, in orbem irent, ubi ad me ventum, tantum exhausti, quoad stomachus ferebat, residuum effudi in

N n 3

aliud

vitrum vacuum, cæteris combibonibus plenariam satisfactionem haud magnopere urgentibus, & impossibilitatem prætendenti, fidem accommodantibus.

Et si plures reperti, quibus ad multò grandiore[m] ætatem aspirare contigit, sed Phœnice rariores, qui in tantâ 82. annorum, intercapedine, tam constanti gavisæ valetudine. Solum ante 40. annos abscessus in dextrâ mesenterii regione concitatus, non à cacochymia, sed merâ plethorâ, copioso sanguinis affluxu, causatus, cum nulla usus sim venæsectione, nec scarificatione, quorû medio illud malum præcaveri potuisset: Excepto isto affectu, aliâ nullo notabili incommodo sum tentatus.

Multis est admirationi, & vix reperiri existimant senem tam provectæ ætatis mihi comparandum, dum non modo vires corporis, sed & mentis facultates illæ: quin & in ipsâ facie ac vultu color vividus ac roseus cum candore commixtus, conspicuus, ut ex in arguendum, si cani eximantur, non decrepitem Senem, sed Juvenem haud inventum observari. Deus O. M. & in posterum hoc ergastulum, factum, tectum conservare clementer velit usque ad fatalem vitæ terminum, & tum expirare sinat absque graviore morborum tormento, & tandem intrare benignè concedat, in gaudia æviterna,

EPISTOLA V.

Utrum Alchymistarum jactantiarationi consona, quod magnatibus imprimis vitæ prolongationem, ultra annum centesimum pollicentur.

Xtra dubium, quin vita humana beneficio artis Medicæ ad complures annos produci queat, non tamen in ullâ constitutum facultate humanâ, certum annorum numerum determinare. Mihi videntur Chymici nimis hyperbolici in celebrandis suis arcanis intitulatis, quorû medio hominis vita ultra centum annos extendenda, magnatibus ita persuadentes, in-

terim copiosam pecuniam emulgentes & suam bulgam infarciētes. Cum duplex vitæ terminus, supernaturalis, qui in solius Dei providentiâ consistit, nec subiectus est remediis vel naturalis, qui non minus in manu Dei, sed in simul dependet à causis naturalibus, à temperamento & humoribus, quæ dum accommodatis remediis & alimentis in justâ crasi & proportione, velut causæ vitæ naturales, conservantur, ipsæ vitæ

vita potest prolongari: sin verò
 corumpantur, vel ad ullam exorbi-
 tantem devertant dyscrasiam, abbrevi-
 viari: Temeraria igitur est jactantia,
 cum hyperphysicus terminus Medi-
 co planè sit ignotus, Physicus autem
 non exactè cognitus, certam spem
 facere, prorogandæ vitæ, ultra an-
 num centesimum. Illud grande *ar-
 ro-* & rationi contrarium, dum om-
 nibus ex æquo hominibus consimilia
 prophylactica, & ad vitam
 conservandam ac propagandam in-
 servientia, ordinare solent, cum in-
 gens sit complexionum varietas,
 dum alii inclinant ad Naturam cali-
 dam & siccam, alii ad frigidam &
 humidam, quorum illi per frigida &
 humida ad *superioria*, sunt reducendi,
 hi autem per calida & sicca corri-
 gendi. Sola Natura temperata, vel
 haud nimis excedens ad ullam infi-
 gnioiorem intemperiem, nullo medio,
 in suo *Essè*, melius conservari potest,
 quam beneficio accommodatæ diætæ,
 in assumendis cibis boni succi,
 temperata qualitate præditis, facilis
 concoctionis, & moderatâ quanti-
 tate, quàm ullis medicamentis, quan-
 tumvis operosis & preciosis. Vitæ
 conservatio & prolongatio consistit
 potissimum, in justâ calidi & humi-
 di radicalis contemperatione, qui si
 sit vegetus, omnes facultates anima-
 les, vitales & naturales efflorescunt,
 & actiones ritè procedunt. Cum sa-
 nitas & vitæ diuturnitas calori nati-
 vo rectè cum humido proportiona-
 to, sit accepta ferenda, plus spei lo-
 candum, in convenientibus alimen-
 tis illi augendo & conservando qua-
 lificatis, quam ullis medicamentis,
 quantumvis sublimi Rationis inda-
 gine excogitatis. Quantum momen-
 ti in Sobriâ Vitâ, exemplum capere
 licet ab Eremitis, qui in locis deser-
 tis divagantes, sylvestrium arborum
 fructibus & plantarum radicibus
 tantum (aliàs haud probi succi ciba-
 riis) vescentes, & aquam meram bi-
 bentes, ætatem suam ultra centum
 annos protraxerunt. Quantò major
 spes concipienda, de iis, quibus ea
 obtigit fors, ut boni succi alimentis
 frui, & Vinum moderatè haurire,
 calori nativo conservando & exci-
 tando apprimè accommodatis, liceat,
 quin ad longævitatem pertin-
 gere valeant. Hujus rei illustre do-
 cumentum exhibet, Ludovicus Cor-
 narus, Patricius Venetus, qui ab an-
 no 25. ad 45. usque, erat valetudi-
 narius, complurium Medicorum
 cõsiliis frustraneis, ut nulla spes diu-
 turnioris vitæ residua, quin ad ma-
 jores migrandum, tandem re despe-
 ratâ, missis pharmacis, cujusdam
 suadelâ, cum uti cæpisset strictâ diætâ,
 in quanto & quali modum haud
 excedente, præter omnem Medico-
 rum opinionè, ævum ad annum 95.
 produxit. Cum ille pænè ab omni-
 bus aliis esculentis abstinuisset, solâ
 Panatellâ (cibi genere facilis conco-
 ctionis

ctionis & optimi succi, ut in exigua dosi, multum alimenti præstet) ab Italica dicta, ex pane contrito, vitello ovi, brodio carnis, vel aqua, parata, contentus, certarum unciarum pondere assumendo, tum bene se habuit, id mirandum, cum aliquando amicorum suadela nonnihil largius Genio indulisset, à constituta dosi desectendo, si vel duæ tantum unciæ ultra consuetum ingestæ, quoties id factum, semper relapsus in pristinum morbosum statum. Illud velut singulare exemplum, quantum commodi præstet exacta & accommodata victus ratio, ad prorogandam vitam, etiam hodie, ingluvici deditis imitandum inculcatur.

Si ab ineunte ætate valetudinariis, beneficio commoda diætæ, ad longævitatē aspirare licitum, multo magis id sperandum iis, quibus à Natura, superum favore obtigit laudabilis corporis constitutio. Exin nihil miri, si & mihi à Naturæ optima temperatura dorato, temperantiæ insuper studioso, quasi ad Nestoreos annos pertingere fas. Cum enim jam annum exceßerim octogesimum secundum, ab incunabilis, id ævi sine morborum agmine transegi, adhuc ex Gratia divinâ, Ente & Mente vegetus, absque ullo sensibili gravamine. Is est fructus continentia, quod Genius meus à Gulâ alienus. Etsi sæpius occasio oblata Baccho & Ceteri indulgendi, tamen tanta in me

erat appetitum irrationalem compescendi facultas, ut rarius exorbitarim.

Cum duplex mors constituenda Naturalis & violenta. Illa maturatur per resolutionem calidi & humidissimi, per hujus auctem conservationem propagatur. Ad illam remorandam, plus commodi præstarent accommodata alimenta in quanto & quali modum haud excedentia, quam omnia Alchymistarum operosa & preciosa magnalia indigitata, & magnoperè decantata medicamenta. Si quis neglectâ conveniente diætâ, niti velit Pomposi Hermeticorum arcanis, nã is se deceptum experietur, omni expensâ, in fumum versâ.

Multi de Medicina Universali prolixum & speciosum discursum instituunt, & conservandæ ac prorogandæ vitæ, quin & omnigenis morbis propullandis, indubium effectum attribuunt: sed qui ea hæcenus præstare potuerit, etsi in hoc meâ grandiori ætate, plaustra librorum pervolutarim, & in meis variis & longinquis peregrinationibus, nullum artificem indagare licitum, qui tale catholicum conficere potuerit, aut præparatum habuerit. Videtur potius esse suavis φαντασία, quàm utilis εργασία. Non λογοδουδία, sed ipsa εργασία, rei possibilitas esset demonstranda. Ipsa εμπειρία infrangit omnes rationes, cujus afflatu, omnia

omnia argumenta, pro defensione ac tutelâ illius Panacæ, in medium allata, dispellenda. Illorum vanitatem evincit & promissionum falsitatem redarguit, dum ipsi spondentes aliis diurnitatem vitæ, opinione maturiùs, excedere coguntur. Prout Theophrastus Paracelsus Chymicorum Coryphæus jactabundus, suis arcanis vitam se ultra centesimum annum producere posse, aliis polliceri haud veretur, qui tamen vix ad medietatem pervenit.

D. Platerus in suis Observat, refert de Adamo à Bodenstein / Paracelsicæ sectæ Antesignano, qui grassante pestilentia in Urbe Basiliensi, edito libello, sibi cognitam præservandi & curandi rationem indubiam, beneficio cujusdam antidoti ex chymicis concinnato, jactitabat, ipse tum illâ infectus & à morte abreptus, cum tamen aliàs nemo, in totâ viciniâ peste tentatus, eâ non amplius in Urbe sæviente, sed in declinatione existente. Ita largis pollicitis alios & seipfos fallunt.

Prout mors naturalis multò commodiùs retardari & vita prolongari potest, per sola alimenta, pro diversitate complexionum accommodata, ita mors violenta, per morbosam dispositionem in Ergastulum corporeum impetum faciens, meliùs inhiberi potest per medicamenta, & simul competentia esculenta. Dum enim per convenientia reme-

dia, exorbitantem intemperiem ad *luxuriam* revocamus, causas morbificas propullando, quid aliud agimus, quàm morti frenum injicimus, vitam prorogando.

Quin per complures annos ope Pharmacorum vita extendenda indubium, non tamen certus annorum numerus potest determinari, cum cujusque hominis temperatura nulli Medico sit ad unguem cognita, præservantia autem debent esse directa & variari pro diversitate complexionum. Temeraria merito censenda jactantia, omnibus unum idemque obtrudere præservativum vitale, cum quod uni vitam prolongare, alteri abbreviare possit, in tantâ Naturarum discrepantiâ. Quidam gloriaantur de Panacæ omnibus ex æquo commodâ, sed in Utopiâ reperienda. Provoco ad experientiam. Etsi complura prostent exempla eorum, qui diurnâ usi hujus lucis usurâ, & causa assignata quibusdam prophylacticis, quæ tamen apud me fidem haud merentur. De Hieronymo Brunswicensi, Medico Argentoratensi refert Henricus Ranzovius, ipsum familiari & crebro usu cujusdam tabulati, ex variis aromatibus & Rhabarbaro concinnati, vitam ad annos centum & decem, produxisse. A ratione meâ alienum, tantam longævitatem illi soli medicamento acceptam ferre, cum potius causâ imputanda robori

O o

Natu-

Natura, calori infirio vegetiori, temperantia & accommodata diata. Si aliquot hominum myriades idem medium usurparent, vix uni concessum aspirare ad septuagesimum, ad octogesimum, ne dum centesimum & decimum annum. Imò illud calidioris corporis constitutione præditis perniciosum foret, vitam abbreviando potius, quam prolongando. Meam sanè Naturam talia remedia ex orbita sanitatis dimotam, prosternerent.

Galenus noster de aceti scillitici facultatibus oblongum catalogum confecit, id mirè in præservando corpore deprædicans, & cuius familiari usu Pythagoras Philosophus, ad annum centesimum & decimum septimum pertigerit. Id etiam Rationi repugnat. Et si haud obviam pro abnuam, illo aceto dextrè & cù discretionè usurpato, hominem ab impendentib⁹ morbis aliquândiu præservari posse, sed illud grande viderur absurdum, illius solius ope, cuiquam ad tantam ætatem pervenire fas. Pythagoram fuisse virum robustum, ex historicis constat, & quia magnus Philosophus, indubium, quin sobrietati ad diætus, istis qualitatibus potius longævitas ascribenda. Et si illud acetum vim habeat quædam incommoda avertendi & aliquândiu præcavendi, tamen diutius & crebrius usurpatum, tantum abest, ut vitæ prorogandæ, quin magis decurtan-

dæ inserviat, præsertim, si eo utatur homo temperatus & bonâ præditus valetudine. Cum enim insignem habeat attenuandi facultatem, si non inveniatur materiam, in quam agat, humidum substantificum adoritur, id atterens & quasi liquefaciens ac fluxile reddens: id vel meo exemplo attestari possum, propriâ in cute expertus. Cum enim ante quadraginta annos, autoritate Galeni fretus illius aceti per aliquot matutinas modicum sumpsissem, torum abdomen attenuari & rugosum fieri cepit, per alvum succedente materia glutinosâ ceu humido radicali, eo viso, illius usum intermisi, nî destituissem, indubium, quin successu temporis, totaliter contabuisssem. Et si complures ope illius aceti ab iminentibus incommodis, per multos annos præservari queant, tamen ex mille millenis, vix uni liceret attingere Pythagoræ ætatem, cum insignis sit Naturarum discrepantia, ætatis & victus magna diversitas.

Si omnia vera, quæ in libro 3. de medicinis paratu facilibus, Galeno ascripto, (qui tamen pro adulterino & spurio habetur,) de aceto scillitico mirè deprædicantur, tum posset haberi pro præcellenti Panacæâ, & vel ipsi auro potabili præferri. Indubium, quin dextrè usurpatum, pro diversitate Naturarum, magnam habeat efficaciam à variis morbis præservandi, & per consequens vitam prolon-

prolongandi, per annos complures: sed hoc videtur impossibile & supra fidem, illi assignare facultatem vitam producendi vel ultra centesimum annum, cum ingens sit complexionum varietas, non in omnibus eundem exeret effectum.

Johann Fabri Gallus Medicus, in sua Pharmacop. Chymiatricâ, aurum potabile se habere palam profiteretur, id velut catholicum in præservandis & curandis morbis extollens. Si illud tantarum virium, ut omnium morborum *εὐζωτόμω*, unice admiror, quod Author ille in suis observationibus, ne unâ vice, suis ægris, illud usurpandum, ordinavit, quin plerisque præscripserit emetica ex sale vitrioli, & purgantia ex antimonio concinnata. An non crudelis & infidelis Medicus censendus, quod illos tam violentis pharmacis torserit, quos tam clementi ac benigno remedio, in integrum restituere licuisset.

Haud renuo, quin insignes Hermetici reperti, qui morbos aliis invictos propulsare potuerint: sed nego ullum unquam talem extitisse artificem, qui unicâ medicinâ catholicâ instructus, talia miracula ediderit, qualia chymici suæ Panacææ attribuunt, in præservandis & curandis omnigenis morbis, ex quacunque causâ profectis. Qui secus statuunt, & tantopere pro asserendâ illius artis certitudine, velut pro aris ac focis,

dimicant, ii non vaniloquentiâ, sed effectû, rei veritatem oculis subiciant. Multa Ratio comminiscitur, quæ si ad usum transferenda, optato destituuntur successu.

Sed quid opus est prolixiorum instituere discursum, cum ipse Cæsius inter primates Alchymistas haud postremus, in præfatione sui operis, palam profiteri non vereatur, quod Ars illa sit supra Rationem humanam, nec ullius ingenii acumine investigari queat, sed solius Numinis divini gratiâ propalanda iis, qui ob pietatem digniores existant: Cum autem ab exordio mundi ad nostrum usque ævum, nulli concessum, cælesti illo dono potiri, consequitur, neminem hæcenus eâ pietate dotatum, quæ impellere Deum potuerit, ad mysterium illud revelandum, & ita occultum permanebit usque ad consummationem sæculi, cum vix credibile, subsequenti sæculo pronasciturum aliquem, tanta pietate præditum, cui aspirante Gratiâ divinâ, ars illa communicanda. Optimum videtur consilium, si cui obtigerit Natura bene constituta, ab omnibus medicamentosis abstinere, & in diætâ suæ complexionis convenienti acquiescere, quàm dubiâ spe prorogandæ vitæ, ope remedium, damnum accersere, & maturius in cymbam Charontis descendere. Ego sanè, licet jam excesserim annum octogesimum secundum, a pueri

pueritiâ ad præsentem ætatem, nunquam sum usus pharmacis, præservandi causâ, ex vegetabilium, ne dum mineralium classe depromptis, quoties attentavi usurpare cordialia præservativa, deterius sensi. Olim exiguum Theriacæ singulis matutinis sumpsi, & jam per aliquot annos, modicum aquæ Juniperinæ, ad auram malignam avertendam. Exin conjicio, Naturam meam ita temperatam, ut alienæ, aut exorbitantis qualitatis media non ferat.

Unicum adhuc subjiciendum haud abs re duxi, cum Philippus Grulingius quandam Panaceam ex vario ac multiplici vegetabilium & mineralium classe paratam, aduersus omnis generis morbos, mirè deprædicet, cujus vim divinam in morbis desperatis, se vel millies expertum asseveret: si tantarum illa virium, miror, cum Author ille nuper cen-

turiam observationum in lucem emisserit, quod ne unicus casus reperiarur, illius exhibitæ, quin palato ingrata occurrant medicamenta, an non inhumanitatis opus, ægros tam insuavibus & majori quantitate ingestis, exagitare, si in Medici manu, tam benigna Panacea, & quidem tam pusilla, septem tantum granorum dosi, morbos curare. Panaceam illam in multis morbis profligandis admodum proficuum, libenti animo concedo, sed mens stupet, quod illa neglecta, infirmî variâ ingratîs ingredientium farragine fuerint tractati. An non exin ansa captanda hæsitandi, utrum illius catholici tanto perè laudati efficacia, congruat cum Experimentiâ. Si indubium catholicum desideras, propono mortem, quæ omnibus malis & incommodis certam medelam defert, ultimum colophonem imponens.

EPISTOLA VI.

Utrum facultates animales Principes in cerebro residentes locis ac sedibus sint distinctæ, ad quendam Medicum.

Um olim D. Augustinus varia *Epistola* S. Hieronymo tum senescenti, & in cænobio Bethlehemitico delitescenti, proposuisset discutienda, tandem id dedit responsi: ne se jam veteranum quiescentem rursus militate, & de vita periclitari cogat, sed in-

ter suos Monachos susurrare sinat: num & mihi jam grandævo idem præterdere liceret, dum diversarum quæstionum nodos, non Alexandri gladio dissecandos, sed Rationis radio resolvendos proponis: ast cum amicè roganti refragari, haud æquum statuam, en responforiam, utinam ex tuo voto. Cum summa-

tes

res Medici, Magirus & Sennertus, sibi è diametro oppositi, quorum ille affirmantis, hic verò negantis partem sustineat & defendat, se arbitrum interponere, haud vacat periculo, præsertim in grandiori hæc septuagenariâ ætate, quæ videtur minùs disposita, ad istas ἀρεβολογίας ac tricas, solvendas: sed experiar, quid valeant humeri.

Utrum tres facultates animales in cerebro sua munia obeunt, locis sint disjunctæ, ut Phantasia in anteriore, Ratiocinatio in mediâ, memoria in posticâ parte suas operationes edat. Controversia illa tam est inversa, tanta opinionum fluctibus operata, ut se exin expedire, haud obvium.

Arabes quidem, inter eos Avicenna & Averrhoes: inter Græcos Aëcius, assistunt parti affirmanti, de Galeno est dubium, quò inclinet, eum in ejus operibus nullus extet luculentus contextus, cui sententiæ adhæreat. Lib. 4. loc. aff. c. 2. exemplo phreneticorum demonstrat, alios phantasiâ salvâ, cogitatione aberrare, alios integrâ cogitatione, falli memoriâ, alios utramque facultatem habere corruptam: proponit easum phrenetici Romani, in custodia detenti, qui in cubiculo ad fenestram accedens, conspicatus homines in plateâ stantes, percontatus est, num vasâ vitrea projicienda? illis annuentibus, ea dejecit: post etiam

puerum ostendens, interrogavit, num & is deiciendus: illis affirmantibus, ilicò eum derurbavit. Sed contrariam affectionem in seipso expertus est Galenus, cum in ætate, febri ardente correptus, festucas atro colore è cubili èminere, & floccos in vestibus hærerere putans, eos auferre tentans, nihil autem sub digitis eductum deprehendens, majori conatu id efficere tentavit, audiens ex amicis præsentibus ac mussitantibus, videtisne hunc jam & floccos evellere, & festucas colligere, statim animadvertit, se id fecisse: cum autem sic animo constaret, ut rationalis facultas non vacillaret, rectè inquit dixistis, proin ne phrenitis me corripiat, auxilio estote. Etsi exin liquidò appareat, Galenum statuere, interdum phantasiâ, nonnunquam cogitativam seorsim, sæpius utramque facultatem simul depravari, exin tamen inferri non potest, eas sedibus distinctas. Sed Hieronymus Mercurialis *πρὸς τὸν Ἰπποκράτην* ille Medicus velut gravissimum Galeni testimonium adducit ex comment. 1. text. 27. in Porthet. Hipp. dum scribit: frequentes in phreneticis mutationes, indicare convulsionem, & Galenus istum exponens locum, inquit: per mutationes fieri in phrenitide, quâdo vel imaginatio læsa, vel discursus, aut memoria offensionem patiuntur, idque propterea fieri, quod humores aliâs alium ipsius cerebri lo-

cum infestent, eò confluentes. Quis negare potest, Galenum non aperte dixisse, hujusmodi operationes fieri in variis cerebri locis, subjungit Mercurialis: Id autem non solum esse intelligendum, de solis ventriculis, sed totà cerebri substantià, per quam spiritus animales diffusi. Potissimum ergò argumentum, quo illi impulsæ, tres illas facultates animales in cerebro velut domicilio residentes, diversis in locis, suas exercere operationes, subsequens videtur.

Si Anima rationalis omnes suas operationes ederet unico instrumento, hoc est, unicà tantum parte, sequeretur, unã facultate læsã, reliquas etiam simul affici, sed contrarium Experientia ostendit, quamlibet illarum facultatum posse seorsim lædi, modò phantasiã corrumpi, salvã cogitatione, & contra. Hisce præmissis, cum in tantã, tam insigniã Medicorum repugnantia, crisi admodum difficilis, quãnam opinio sit præferenda, cum & meam exigas sententiam, eam ob oculos constituam. Si cuncta juxta normam meã Rationis ex animo ac probo, mihi videretur verisimilior illorum sententia, qui negant, facultates illas locis disjunctas, sed *λόγῳ* tantum, non subjecto differentes, asserunt.

Cum Anima sit incorporea ac inorganica, & ejus Essentia immutabilis, & per se suas vires ac facultates, omnibus ex æquo partibus

communicet, sed diversimode operetur, pro diversitate instrumentorum, ita & in cerebro, pro diversã ejus in temperaturã & spirituum animalium dispositione, alias edit alias actiones. In homine sano, ubi cerebrum est inculpatum, & justã *negotio* dotatum, si obtigerit id paulò humidius, & exin spiritus animales emergunt humidiores, cum qualis causale causatum, prævalet phantasia, cum facilis phantasmatum receptio fiat: si cerebrum siccius (intra limites mediocritatis) & spiritus animales sicciore exoruntur, (cum exorta suorum principiorum Naturam referant,) tum Ratiocinatio est vegetior: nam si spiritus siccus, anima est prudentior & memoria. Exin emergit ingens hominum, quoad Phantasiã & discursum, varietas. Non quod, si in anteriori tantum parte cerebrum humidius, imaginatio sit eminentior, si in mediã & posticã regione, siccius, imaginatio & memoria præcellant, sed si in toto, ita dispositum. Etsi fortè (nec id absolum puto, sed ex effectis palam esse statuo) præstantia Ingeniorum (præsuppositã Animã Rationali,) quoad Phantasiã & discursum, non tam manifestis qualitatibus, calidã, humidã & siccã cerebri constitutioni (quæ tamen non totaliter excludendã) assignanda videretur: quin potius causa rejicienda in *ιδιοσυγκρασία*, humorum proprietatem, vel occul-

occultam qualitatem. Cum cernamus eos, quibus obrigit Natura cholericâ, aut melancholicâ (si humor melancholicus calidior, aut cum naturali cholericâ, certâ proportione mixtus) quoad omnes facultates animales, prævalere. Humori in primis melancholico, vel cum naturali bile contemperato, τὸ θεῖον τι, quidpiam divini inesse, relucet ex præcellentiâ ingeniorum, dum ad omnes artes & scientias, tales Naturæ sint præ cæteris habiles. Illud τὸ θεῖον inesse etiam nostrati amico, patescit ex effectis, & divinis mentis operationibus, cum illi obrigerit, quoad ex Physiognomiâ colligendum ac deprehendendum, Natura cholericâ melancholicâ, cælestibus igniculis dotata. Quisnam asseverare ausit, tam nobiles operationes tantum exerceri, in mediâ cerebri parte, non autem totius substantiæ. Imò etsi melancholicis obvenit sicciôr cerebri constitutio, non modò discursu, sed & phantasiâ omnes superant, cum phantasmatum varietate exagitantur. Exin Aristoteles, eos πολυνοεῖς & πολυφανταστῆς somniosos & imaginosos haud in scitè vocat. Ergò non tam temperaturâ manifestâ, causa attribuenda, quàm humoris melancholici occultæ qualitati. Cum contraria juxta se locata, magis elucescant, præmissa naturali constitutione cerebri, à quâ ejus actiones procedunt: nunc dispicien-

dum, quâ ratione afficiatur à causis non naturalibus, ac morbofis, nostro proposito inservientibus.

Siquidem cerebrum præter Naturam afficiatur, præsertim in febribus acutis, à vaporibus molestatum, tum patitur affectum suffusioni oculorum haud absimilem, ubi omnia apparent pallida, crocea vel nigra, pro humorum & vaporum Naturâ ac qualitate, qui oculis obversantur, modo muscas, modo festucas, aut floccos se cernere purantibus. Sic vapores febriles caput impetentes, modò hujus, modò alterius speciem representant. Haud secus in phrenitidis principio cerebrum afficitur, dum levius πῶδ' in γίνεσθαι adhuc in fieri & humor, qui affluit benignior, ut illius temperiem haud insigniter lædat, sed ob evaporationum copiam & motum turbulentum, imaginationem magis offendat, ut externorum sensibilium species haud clarè figantur, variis spectris obversantibus: at malo invalescente, dum est in γυγόνειας, in factò, ubi humores fervidiores, calidiorem δυναμειαν inducunt, cogitatio depravatur, quæ si valdè excedat, omnes actiones tolluntur. An non exemplo Ebriorum idem sat commodè potest declarari. Si complures idem genus vini ingurgitantes, temulenti reddantur, alii ob vaporum benignitatem, suâ vi phantasiâ aberrant, ut sanguinei: alii ob vaporum acrimoniam, furibundi.

evadunt, ut cholericis. Nemo dixerit, si vini vapores petant anteriorem cerebri partem, phantasia: sin mediam, cogitationem corrumpi, cum totum potius cerebrum, istis vaporibus refertum, & tamen in aliis phantasia, in aliis cogitatio magis laborat, pro diversitate temperaturæ & qualitate vaporum, quibus totum cerebrum est occupatum. Sic etiam in febribus continuis, vapores expirantes se insinuant & obsident totius cerebri substantiam, & ejus sinus, & tamen in quibusdam Ratiocinatio, in aliis imaginatio, magis afficitur, pro diversitate humorum & vaporum, qui si sint benigniores, ut in sanguineis & phlegmaticis, phantasia affligitur, sin calidio-

res & aciores, ut in cholericis, cogitatio evertitur, & in furorem agitur. Exin haud difficulter responderi posse autumnis, ad principale illud objectum (quod multorum ingenia torfit & eò adegit, ut statuerint, tres facultates animales, sedibus disclusas) qui fiat, quod modò Phantasia, interdum Ratiocinatio lædatur, si nulla loci affecti esset discrepantia. Sed manum de tabula. Hæc mihi obvènere, quæ pro parte negante, in medium adferrem, si id ad tuum gustum, haud pœniteret laboris suscepti: sin minus, tamen non displicebit animus ad gratificandum benevolus. Suum cuique liberum esto judicium.

EPISTOLA VII.

Ad Dn. D. Johannem Scultetum, Collegam honorandum, ad questionem propositam ex Q. Curtii historiâ, de rebus Alexandri Magistis, cum is in Ciliciâ magno aeris aestu, refrigerii gratiâ, in cydnum amnè descendisset, exin gravi ac periculoso morbo contracto, & ipsi à Philippo Medico, potio medicinalis oblata, hinc emerfit curiosa dubitatio, qualis illa fuerit, corroborans, vel purgans, quinis Epistolis permutatis, ventilata, & ad varias objectiones ac instantias respondendo, dilucidata.

Pistola tua inopinatò advenit, & insperatam ac curiosam quæstionem protulit, par ac æquum expetitur adorare responsum. Plures quam 50. anni dilapsi, quod Q. Curtii histori-

ca monumenta, perlustrare contigit, exin inter cætera observavi fidem Philippî Medici in Alexandrum, & hujus in illum singularem confidentiam in exhauriendâ potione medicâ oblata, spretâ ac neglectâ Parmenionis delatione, prætendentis eam fore

fore lethalem, cum Philippus à Dario Rege, millenis talentis inescatus ac corruptus, ad Alexandrum interficiendum: tum temporis nulla cogitatio obvenit inquirendi, qualis illa potio, nec hæctenus, tam longa annorum serie, tam curiosum quaesitum, ullibi legere contigit prolatum, exin cum quaestio illa insolita, & mihi nova, opus erat aliquâ speculatione, tum mihi in mentem venit, cum Q. Curtii opusculum jam non ad manum, id aliunde mutuo acceptum, denuò volutare & circumstantias ponderare, quarum medio in rei exactiorem cognitionem, & ad quaestionis propolite accomodatorem decisionem, pervenire liceret. Si dextrè judicandum, oportet nosse morbum, qui ex lotione frigidâ contractus, rationi consonum, fuisse convulsorium, cum Rex in magno aestu, poris cutis apertis, refrigerii causâ, se in Cydnum amnem demiserit, exin rigore totius corporis concitato, oblaes partibus nervosis, per se exanguibus, quibus frigus est inimicum, oculis clausis, impotentia mentis subsequente.

Hiscæ præmissis, jam investigandum, qualis responsio adornanda, utrum potio illa purgans vel corroborans fuerit, animus meus inclinat, in solutivam, hiscæ fretus conjecturis. Si potio confortans exhibenda & convulsivis motibus resistens, tum statim ab exordio morbi offe-

renda, ad excitandum & averrendum paroxysmum, & præcavendum graviora symptomata: sed tertio demum die, ab insultu morbi Philippus potionem Alexandro porrexit, recollectis corporis viribus & menti jam restituto, ut ipse in manus accepto poculo, portionem sumpsit: distulit igitur Philippus evacuationem, dum Alexandri Natura robustior facta, ad vim medicamenti commodius ferendam. Secundò illud mihi patrocinator, quod deglutitâ illâ potione Alexander in deteriorem delapsus statum, gravioribus subsecutis symptomatis, intercepto spiritu, ut Philippus suspectus calumniis occasionem dederit, Parmenionis insimulationem de exhibitio veneno, haud fuisse vanam: cum præsci benignioribus medicamentis destituti, Alexandria autem Naturâ delicatior, primo aggressu, violentorum operationem sustinere non potuit, exin incidit in syncopen gravissimâ, ut Philippus anxius & negotiosus, fomenta adhibendo, ut corpus per resolutionem spirituum vitalium, refrigeratum, recalescat, aliud verò vini & cibi odore torpidum refoellare conati, ut tertio demum die, se recollegerit, viribus virulentia medicamenti adeò attritis. Ergò purgans & non confortans fuit, apage cum tali cordiali, vires non restaurante, sed infirmante, & pœnè in orci fauces præcipitante. Mihi in-

Pp

super.

superstipori, ad reficiendum totius orbis Monarchæ corpus, tam levia adhibita præsidia, si hoc nostro ævo, ægris vel Codro pauperioribus succurrendum, ii quoad pharmaceutica, preciosius tractandi, quam olim

Reges potentissimi. Hæc paucis consignare libuit, si ea ad tuum gustum, & mihi pergratum foret, sin verò Genio tuo non satisfactum, haud displicebit gratificandi studiū, & meus in te benevolus affectus.

EPISTOLA VIII. Ad eundem.

Onesta tua censure de meâ nuperâ ad propositam quaestionem, concernentem potionem medicam Alexandriam, responsione, dum eam velut doctissimam te honorificè amplexum & osculatum esse refers, mihi gaudio ac obiectamento, & ad ulteriorem ac uberiorem disquisitionem instituendam, majori incitamento, cum ista literaria conversatio, sit mentis exercitatio, ad investigationem veri inserviens, idcirco par ac æquum duxi, amice expetenti obsecundare, & ad objecta dubia, ampliorem informationem communicare. Quin Alexander à lotione frigida spasmodum contraxerit, indubium existimo, subsequenter symptomatis id ~~est~~ prodentibus, sed febrem acutam succedaneam, aut conjunctam fuisse, (prout Neandri est opinio) meâ Rationi repugnare videtur, triplici de causâ. 1. Quia Q. Curtius luculentis verbis tradit, in ipso vultu observatum pallorem expiranti similem, in membris externis rigorem, & motum tremulum conspicuum, in toto autem corpo-

quæ signa febrilem dispositionem refellunt. 2. Si febris acuta præfens, (cum Alexandri Natura fuerit arrabilia, talis præsumenda ex rebus præclavè gestis, quæ arguunt animum Heroicum, & spiritum fervidum, ad egregia facinora edenda, promptum) tum illa in præcalidâ corporis constitutione & magno aëris aestu, fuisset ardentior (biliosis humoribus incensis ac deustis, qui instar sulphuris flagrant) exin periculiosior, nec ullo præsidio humano, tam brevi temporis spacio triduo, cessisset. 3. Alexander vires recepit corporis, & integritati mentis erat restitutus, priusquam medicamentum à Philippo exhibitum, à ratione alienum, febrem acutam, tam subito ergastulum regium, ultro reliquisset, nullis pharmacis propulsata, cum aliàs non tam facili manu, quantumvis accommodatis præsiidiis, tam brevi, expugnari queat. Sed his missis, jam me accingam ad demonstrandum, potionem illam medicam fuisse purgantem, & ad objecta in contrarium nitentia diluenda, me conferam. Hoc præsuppono, & rationi valde consonum æstimo, cum

Q. Cur-

Q. Curtius sic historicus cui termini Medici, haud exactè cogniti, cum secutum vulgarem loquendi morem, ut per potionem medicam intellexerit purgantem, prout & notitates in communi ac trito sermone per potionem medicam, *ein Argemone dräncklein eingenommen / pharmacum laxativum, si autem sumperunt haustum alterantem, vel hydrozicum aut bezoarticum, dicere soliti, ich hab ein Kühl- oder Schwitz-dräncklein eingenommen*

Sed illo in suspenso relicto, nunc ostendere aggrediar, sive scopus sit dirigendus ad spasimum, sive ad febrem, utroque modo purgantia haud improbanda, sed necessaria.

Si febris continua præsto fuisset, quin ab initio potio laxativa conveniens, indubium, ad vitiosos humores, in ventriculo, intestinis, & mesenterii regione hospitantes, velut causam antecedentem & fomitem subministrantem, eliminandos, ut corpore prius probè emūdato, post bezoartica & hydrotica tutiùs porrigenda, & Natura obstaculo illo saculento remoto, residuum minori negotio concoquere, evincere ac superare valeat. Non igitur culpandus Philippus, si tum pharmacum purgans exhibuit, nī fortè illud desiderandum, cum periculū ac damnum in morā, & febres acutæ celeri gradu, suam periodum absolvant, quod non statim ab initio ob-

latum, sed in tertium diem dilatatum, ubi rei benè gerendæ jam præterit occasio, quæ semel dilapsa, non amplius revocanda. Ast misa febrī, cum nulla de ipsâ vel levissima conjectura in Q. Curtio deprehendenda, dispiciendum restat, utrum Philippus à janua medicâ multum aberrarit, in affectu spasmodico, exhibendo evacuanſ, & cur ad in tertium diem procrastinatum.

Potionem autem illam purgantem fuisse, hoc esto Herculeum suffragium, quod Alexander antè sumptionem jam à primo morbi insultu, recollectis viribus corporis & mente constante, cum Philippo locutus, quasi ab omni languore immunis, sed portione deglutitâ, protinus in lipothymiam stomachicam incidit gravissimam, ut obortâ angustia pectoris, & intercepto spiritu, in momenta expiraturus judicaretur, aded ut ex in suspicio emerſerit, toxicum oblatum, & obtrectandi ac calumniandi occasio nata, Parmenionis insimulationem haud frivola, quod Philippus à Dario muneribus se corrumpi passus ad Alexandrum è medio tollendum. Cum autem Alexander haustâ illâ portione, pœnè in lethalia inciderit symptomata, quis renuat, purgans & quidem haud benignum ingestum (cum prisca ætati destituta) ipsius Naturam mollem ac delicatorem lancinans ac vellicans & spiritus resolvēs, Q. Curtius

tius ipse refert, tantam vim medicamenti, ut ab ejus usu, confestim spiritus coarctatus, & Alexander pœnè in cymbam Charontis precipitatus, ut morituro simili appareret, quasi in agone constitutus, quis sanæ mentis dixerit, corroborans fuisse, prohibeat Jupiter à tali confortante. Si animus & intentio Philippi porrigere Bezoartica, aut hydrotica, tum statim ab exordio morbi obtulisset, ad infringendam malignitatem spasmodicam, sed cum id distulerit in diem tertium, factum reor, dum paroxysmi convulsorii remissiores, & Alexander mentis compos ad præstandum, in assumendis remediis, obsequium, cum ne bezoartica quidem commodè etiam in exigua dosi à convulsionibus Epilepticis obrudenda, nisi cum à paroxysmo inanes, & Ratio ad se reversa, pareat consilio medico.

A ratione meâ alienum, Philippum primo triduo fuisse ociosum spectatorem, quin credibilius, ipsum nihil prætermisisse, in revocandâ tam nobilis subjecti valetudine, à convulsione Epilepticâ excitando, & Naturam corroborando, dum opportunior suppetet occasio, corpus evacuandi. Adde & hoc, cum Philippus potionem Alexandro sumendam consulisset, is jam vires corporis recuperat, & mens salva, ut hæud opus restauratione, Naturâ victrice, cum id à principio fieri de-

buisse, hoc esset post festum venire, & ὄστρον ὄστρον ludere, exin relictet, potionem illam purgantem fuisse. Sed ex quibus concinnata simplicibus, nemo divinarit, hoc tamen certum, ex validiorum purgantium classè deprompta, cum ipse Q. Curtius ingentem vim medicamenti vocet, ex effectu patefeit, dñs Alexander ab eo, pœnè ad majores ablegatus.

Exin quæstio emergit, utrum iste curandi processus legitimus, an non consultius, propinassè bezoartica, quàm purgatoria, rationi consonum à principio, ad excitandum, & propullandum paroxysmum convulsorium, illa magis proficua, sed cum Alexander tum ab illis symptomatis immunis, corpore & mente vegetus, ad residuam viciosorum humorum colluviem, quæ morbi causa tollendâ, quin purgantia cum fructu usurpanda, quis renuere ausit. Hæud dubiè Philippus ex certis signis collegit, in Alexandri visceribus coarctatos humores atrabilarios & cholericos, convulsionis Epilepticæ authores, qui suâ qualitate acridâ ac vitriolatâ mordentes, & stimulantés facultatem expultricem, ad rem noxiam amolendam, convulsivos motus concitant, ad saburram illam excrementitiam, ceu omnium symptomatum causam, averruncandam, Philippi intentio erat, istum scopum assequi, beneficio purgantium. Utrum autem in consimili casu

casu Elleborus locum habeat, cum convulsiones concitare solitus, talem adhibendam distinctionem statuerem, si Natura robusta, & exorbitent humores melancholici & cholericus, verendum illud symptoma concitantes, quin uterque, Elleborus in perdomanda illa bellua, in corpus humanum deserviente, & propulsanda, in subsidium advocandus, potenti hosti validas machinas opponendo.

Et si Elleborus uterque in substantia usurpatus, inimica sua qualitate nervoso generi sit infestus, convulsiones concitando: in decocto autem vel infuso exhibitus, removendo causam materialem, phlegmaticos & melancholicos humores evacuando, plurimum conferre, testimonium ferat ipsa experientia. Exin Heurnius in desperatis convulsionibus Epilepticis suum mel Elleboratum summo opere deprecatur, & oxymel Elleboratum Juliani, in spasmodicis malis, Gesnerus decantat.

Et si vero Alexander a potione hausta, a gravioribus exin concitatis symptomatis, aliquandiu post, se de novo recollegerit, & sanitatem recuperarit, an non haesitandum, cum Alexander ante illius usum, Ente & Mente sat belle valere iudicatus, & beneficio ac robore Naturae jam victricis, omne periculum evaserit. Fortassis ipse Philippus animadver-

tit, tum morbum vacasse periculo, ideoque eo declinante, medicinam obtulit, ut si Rex plenarie convalesceret, ipsi trophaum salutis regia erigeretur. Id caeteri Medici nimis formidolosi, ab invasione morbi cernentes instans vitae discrimen, ob graviora tum praesentia symptomata territi, suam detrectarunt operam, ne si Rex mortem oppeteret, ipsis culpa imputaretur, & sicut ille de vita, ipsi de fama & existimatione periclitarentur. Sed audaces Fortuna juvat, & non raro eos extollit ex insperato, ad laudis ac gloriae & honoris supremum gradum. Quamvis saepius bonus aliquis Genius superveniat, summo omnium rerum direttore ita disponente, ut etiam levioribus adhibitis praesidiis, aeger revalescat, & Medicus inclarescat. Succurrit memoriae notabilis historia ex Suetonio depromenda, ita differente: Statuit populus Romanus Antonio Musae (qui ex Graecia oriundus, Romam ad praxin exercendam, profectus) signum Aesculapio proximum, ob Augustum periculoso morbo servatum, majori felicitate, quam artis peritiam. Idem tradit Xiphilinus Historicus Romanus: sed tum is Medicus, beneficio Fortunae, vel divino usus est: Marcellus enim cum non multo post aegrotaret, (consimili scilicet morbo) atque eodem modo a Musae curaretur, mortuus est. Sed calamus meus latius excurrit, quam

primo ducere constitueram. Ecce quam animus meus promptus ac expeditus ad gratificandum. Mihi in votis, ut ista responsoria sit ex tuo voto, si plausu digna aestimanda, impensi laboris haud poeniteret, cum tali de re discursus institutus, de qua

per totam meam 78. annorum aetatem, nulla unquam cogitatio obrepfit, sine ullius Authoris adminiculo, solius Rationis dictamine exaratus: utrum clavum attigerim, Genio tuo dextere ac candidè dijudicandum committo.

EPISTOLA IX. Ad eundem.

Quod nuperà meâ responsione, te magno beneficio & gaudio affectum, ingenue es professus, & in meo pectore letitia concitata, & animus excitatus, ad telam captam pertegendam. Notum ac tritum illud Graecorum: *Ὅς λόγος ἀντιπαλῶσι λέγῃται*: Rationes reverberant, aut evertuunt rationes, nulla argumenta tam probe munita ac firma, quin enervari & in dubium vocari queant, tanta est argutia humana.

Idem experitur nuperà meâ responsoria, cui quaedam instantiæ & dubia objecta, ad diluendum. Talis quidem disquisitio haud videtur infructuosa. Prout enim ex silice, aut chalybe attrito ignis scintillæ exilire solent, ita ex mutua sententiarum collatione, relucescet veritas. Cum ista materia haud sit de pane lucrando, nec operæ precium existimem ejus gratiâ, multum temporis tere-re, non minus, cum intelligam, meam resolutionem haud inacceptam fore, æquitatis Essè duxi, viro amico gratificari, calarum denuo

in manus sumere, & proposita dubia reddere magis dilucida. Quoad Alexandrum à primo paroxysmo convulsorio, nullam aliam passum invasionem Epilepticam, ergo non opus ratione paroxysmi, uti medicamento purgante, quod 1. aphor. 20. eâ die 4. sint prohibita. Utrum autem à primo paroxysmo spasmodico, Alexander nullam aliam sustinuerit, *ἴσχυς*, cum de isto nihil certi constet, & opus demonstratione. Sit ita? Alexandrum à primo insultu Epileptico, nullo alio correptum, quid quaeso prohibet, aut obstat, quo minus purgans cum fructu exhibendum, ad præcavendam recidivam, & eliminandos vitiosos atrabilarios & æruginarios humores illius symptomatis effectores, cum illi neque beneficio Naturæ, neque artis operâ, primis diebus evacuati, annon consultum, eos dimovere, ad prohibendum paroxysmi recursum. Id quod etiam plerique Medici in quotidianâ praxi observare soliti. Noratu dignus casus adolescentis, cujus Galenus in comment. lib. 5. aphor.

aphor. I. mentionem facit, qui bilem æruginosam evomuerat, & inter vendum, totum corpus convulsim, illa evacuata, febrim statim & convulsionem cessasse. Consimilem casum mihi olim in quodam meorum filiorum observare contigit, qui ex febre continuâ decumbens, gravissimis convulsionibus Epilepticis excitatus, liber ac immunis non factus, nisi per vomitum rejecta materia subviridi, seu bile æruginosa. An Philippus quibusdam conjecturis fretus, animadvertit, in Alexandri corpore redundare consimiles excrementitios humores, qui requirant evacuationem, ad prohibendam paroxysmi reditum & procurandam sanitatem magis firmam ac constantem.

Cum adolescens ille Galeni, & meus olim filius, robore Natura irritata, copia & mala qualitate, virulenta illius bilis, dum ea excreta, à convulsionibus immunes redditi, quidni & Medico licebit Naturam æmulari, & eam à consimili spurcicie humorum levare, ad præcavendam imminetia symptomata.

Aphorismus ille Hippocraticus mihi non refragatur, quin potius suffragium ferat, dum ait: Quæcunque judicantur, & judicata sunt integre, seu perfecte, non movenda sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinenda. Iste aphorismus loquitur tantum de febribus acutis,

si crisis perfecta præcesserit, ut Natura excretis vitiosis humoribus, velut, causâ morbificâ, tota purificata nihil residui, quod evacuationem efflagitet, Naturam in suâ integritate imperturbatam relinquendam, cum medicamentum nihil inveniat, in quod agat, quin id, quod bonum, aggrediatur, & humores nutritios, seu humidum radicale colliquet, id autem intelligendum de veterum violentis pharmacis, juxta illum aphor. 36. lib. 2. qui salubritatem corporis habent, cum per medicamenta purgantur, citò exolvuntur. Si autem crisis obtingat imperfecta, ut conjectura, restare corruptos humores, eos ipso etiam Hippocrate annuente, licebit evacuare, ne recrudescat morbus, non tantum post 4. sed plures etiam dies, præsertim si benigniora medicamenta exhibenda, quibus antiquiores destituti, ideo in purgando corpore erant tam carioli ac solliciti, ne quam noxam inferrent. Hippocr. lib. 2. aph. 12. Quæ relinquuntur in morbis post judicium, recidivas facere consueverunt.

2. Si Philippus bezoarticum alterans, quod ab antiquis etiam medicina fortis, dictum, exhibuit, post triduanam inediam, an non æque graviora metuenda symptomata, ac si purgans oblatum. Cum Bezoarticorum magna sit discrepantia, imbecilliora vel fortiora, cum præco-

secu-

seculo benigniora, qualia nostro ævo usitata, Medicis fuerint incognita, sed theriacalia, aut consimilia tantum alexiteria ad manum. Cum Gai. lib. d. Ther. ad Pisān. 17. illorum usum pueris interdixerit, ob corporis constitutionem mollem ac resolubilem. Cum non sit proportionata calori nativo, ut ob nimiam ac intensam activitatem, facile suffocentur, haud secus ac oleum lucernæ ardenti copiosè affusum, flammam exiguam restinguat. Idem Galenus lib. 5. simpl. med. fac. 17. asserit: Alexiteria media esse inter venena & corpus humanum, præsertim si in dosi excessus committatur, veneni Naturam subire, strangulando calorem nativum & resolvendo spiritus vitales, eâ ratione antidota illa etiam medicamenta fortia nuncupanda. Si Philippus post triduanam demum inediā, Alexandro bezoarticum obtulit, Natura ob tam diutinam abstinentiam valde viribus exhausta, libens concesserim, ab eo, Alexandrum non minus, ac si purgans ingestum, in lipothymiana stomachicam, ob resolutionem spirituum vitalium, incidisse: non mirari soleo, ipsum, syncope correptum, sed majori admirationi, non à morte abreptum. Id quod in nuperâ postremâ peste ab usu bezoarticorum benigniorum, multis contigisse, recordor, haud abs re vel unicum casum, albo calculo notandum,

proponere, viri hujus Reip. primarii, cui cum vesperi peste infectus, sequenti matutinâ 6. tantum granulap. Bezo. oblata, imperando, ut desuper lecto opertus, per bihorium sudaret, quoad virium tolerantiam. Sed quid contigit? Bonus ille vir, definito sudandi spacio vix absoluto, cum sudor abstergendus, ex inopinato, dissipatis spiritibus vitalibus, vitam cum morte commutavit. Exin nihil miri, si Alexander triduanâ fame corpore macerato, ab accepto multo fortiori bezoartico, periculosissis symptomatis occupatus, sed robore Naturæ in vitâ conservatus.

Si Philippus tertio demum die, Alexandro jam integritati corporis & mentis restituto, bezoartica porrexit, an non merito insimulandus neglectæ incolumitatis regię, cum ab initio illa exhibenda, symptomatis obviando, non procrastinando & ociosè spectando, dum Naturâ absq; præsidii se recollegerit, aliàs facile contingere potuisset, ut Alexander, interveniente illâ remorâ, prius vi morbificâ defunctus, quam ferotina illa medicina præparata.

Sive autem purgans, sive bezoarticum Philippus à triduanâ inediâ exhibuit, utroque modo culpandus venit, licet Alexander vim medicamenti sustinens evaserit, majori id factum felicitate, quàm artis peritiâ, sicut Suetonius de Antonio Musâ, retulit, ob restitutum Cæsarem Augustum,

gustum; prout à me superius in secunda Epistola, denarratum.

3. Utrum si offeratur æger ex lotionem frigidâ attonitus & convulsus, die 3. 4. exhibendum purgatorium vel bezoarticum, hac utendum distinctione arbitraret, si ex lotionem frigidâ illa symptomata causata, quin statim ab initio fomenta calida adhibenda, & bezoartica porrigenda, ad calorem revocandum & malignitatem discutiendam, ut eò citius Natura se recolligere valeat, nec cunctandum in 3. 4. diem in morbo aliàs præcipiti, ubi longior mora est letifera: si verò patiens vires jam recipit, & artificiosa adsit conjectura, in tali subiecto residere cacochymiam,

quin convenienti pharmaco, pro ratione virium succurrendum, non videri rationabile obstaculum.

4. Utrum ista purgatio, non poterit institui per clysmata, quin & ista cum fructu injicienda, ad revelendos & evacuandos vitiosos humores, sed priùs ponderandû, quo in loco illi hæreant, si in ventriculo, & intestinis superioribus, aut viciniâ subsistant, præferrem purgantia per os ingesta, si in intestinis inferioribus & mesenterii regione delitescant, enemata anteponenda existimarem. Hæc mihi respondenda obvenère, ut tuo satisfacerem desiderio, suum cuique liberum, per me, esto iudicium.

EPISTOLA X. Ad Eundem.

N animo meo haud levis concitata est admiratio, ob superam responsionem, ad quæstionem, cur Philippus tertio demum die, potionem medicam Alexandro exhibuerit, hunc antiquorum diatritariorum morem fuisse, antè triduum medicamenta non præscribere, cujus Senecæ author Thesalium constitutus, quem Philippus secutus: id repugnat authoritati Galeni nostri, qui lib. 1. Meth. c. 2. tradit: Thesalium vixissè Romæ, sub Neronis regimine, qui aliquot seculis post Alexandrum, potitus est imperio, ita & Philippus ipsi coævus, ut aliquot cente-

nis annis, Thesalium præcesserit, nihil igitur de istâ sectâ illi cognitum, nec triduanâ inedia Alexandro excarnificato, qualccunque tandem medicamentum porrexerit. Mihi rationabilius videtur, cum Alexander gravioribus symptomatis convulsorii correptus, ut de vitâ periclitari iudicatus, Philippum sano consilio, medelam distulisse, interveniens tempori & commodiori occasione, dum ille recuperavit vires corporis & reinissio symptomatum observata, interea in reficiendis viribus per selectam dietam, & corroborantia remedia occupatum, & tertio die potionem purgantem obtulisse,

tulisse, ad præcavendam recidivam, subtractis vitiosis humoribus, qui alias relictis, fomitem morbo subministrare & paroxysmi recursum, facile promovere potuissent. Cum illic ab acceptâ portione verenda symptomata secuta, lipothymia, vox intercepta, & spiritus coarctatus, indubium, purgatoriam fuisse. Si bezoartica, non tam subito, sed aliquantò post intervallo, illa molestia demum emerisset, cum illo ævo benigniora pharmaca, qualia nostratia, ignota, conjectura haud vana, ex validiorum classe deprompta, ex in tantam angustiam stomachicam concitatam. Speculandum committito, cum Alexandro potio exhibita, sive laxativa, sive bezoartica, recuperatis corporis viribus, & mente ad se reversâ, an non æquè restitutus, si conveniente victus ratione & aliis mediis Naturam corroborantibus Philippus illi suppetias tulisset, cum à portione illâ in deteriorem delapsus statum. Complures passim Medici, quidam etiam ex nostratum ordine, multum seduli ac negotiosi, in febribus præsertim continuis curandis, ubi ægi jam in vado constituti, & morbus in declinatione, purgando & clysterisando procedunt, ut si beneficio Naturæ jam victricis, emergant incolumes, ipsis salus assignanda, tum committentes fallaciam non causâ, sibi attribuentes restitutionis effectum, qui roboti Naturæ ascribendus. Fortassis & Philippus usus hoc astu fuit, ut potionem illam exhibendam protraxerit, dum Rex recollectis viribus, de præhensus in meliori statu, & si plenariè convalesceret, ipse velut sospitator celebrandus, immortalem sui nominis famam ac gloriam, posteritati relinqueret, in historiarum monumentis. Plutarchus refert in vitâ Alexandri, cæteros Medicos, cum animadvertissent, morbum funestum, metuentes Macedonum obtrectationem, si cura ex voto non succederet, suam operam detrectasse, Philippum autem, etsi viderit spem salutis in præcipiti, maluisse cum Alexandro in discrimine constituto, unâ discrimen subire, & cum periculo medicamentum experiri, quàm ipsum desolatum relinquere. In nuperâ meâ consignatum, Fortunam audacibus non rarò esse adminiculo, eos ad culmen laudis & honoris evahendo: Idem obtigit Philippo, rem ambiguam aggredienti, ut feliciter cesserit, ex in Fortunatus de prædicandus: Sin verò à portione hausta, è vivis sublatus, prout consequentia graviora symptomata arguebant, tum Philippus æquè, si non de vitâ, ad minus de famâ & existimatione periclitatus fuisset, cum Parmenio Alexandrum, ante sumptionem medicamenti dehortatus, ne fideret Philippo à Dario millenis talentis corrupto, ad ipsum è medio

medio tollendum. Si Alexander, ab-
 sorptâ illâ potionē, mortem oppet-
 tuisset, quantas in angustias Philip-
 pus seipsum præcipitasset & opere
 ipso confirmasset, Parmenionis insi-
 mulationem, de veneno oblato, haud
 vanam, aut frivolum. Sed Fortuna,
 vel dispositio ab Alto, utriusque
 sospitatrix censenda. Hæc cum
 saltem in finem exarare libuit, pro
 opere velut supererogatorio, ad
 ponderandum, si cum tribus meis
 prioribus responsoriis conferantur,
 utrum exin non potior captanda
 conjectura, pro haustu laxante,
 quam corroborante; absconum ab
 ullo confortante, confestim ab inge-
 stione, tam funesta concitari sym-
 ptomata, indigna illa titulo corro-
 borantium, vires non rescipientium,
 sed solventium, & pœnè in cym-
 bam Charontis præcipitantium. Sed
 manum de tabulâ.

EPISTOLA XI. Ad eundem.

Quemadmodum in mari
 unda trudit ac impellit
 undam, haud secus, ex
 uno dubio, emergunt
 plura diluenda. Cum
 animadvertam istam conversatio-
 nem literariam tibi acceptam, ina-
 micum sit recusare, ut texturam te-
 læ pridem captæ continuare, æqui-
 tatis censeam. Haud ignotum mihi,
 ex ordine Medicorum duos præci-
 puos fuisse Thessalos, quorum alter,
 filius Hippocratis, qui virtutum pa-
 ternarum æmulus, honorificam sui
 nominis, apud posteros, reliquit me-
 moriam, is aliquot seculis Philip-
 pum præcessit, & neutiquam author
 diatritariorum sectæ constituendus:
 sed alter ille Thessalus famosus, qui
 Romæ sub Neronis imperio, vixit,
 & aliquot centenis annis posterior
 Philippo, is teste Galeno, l. 1. Meth,

c. 2. ad Neronem literas misit, jacti-
 tans, se novam sectam condidisse,
 quæ sola sit vera, omnes alios Me-
 dicos despiciens, ne Hippocrati par-
 cens, quin ejus præcepta velut no-
 xia, traducere haud sit verecunda-
 tus, adversus istum impudentis. Sy-
 cophantam Galenus calamum strin-
 xit, diatritariorum Coryphæum.
 Ergo Philippus aliquot seculis prior,
 ex illo nihil subsidii capere potuit,
 cum ejus phantasmata, de triduanâ
 inediâ, tum incognita, exin haud ve-
 risimile, Alexandrum à Philippo tri-
 duanâ abstinentiâ fuisse excarnifica-
 tum, aut eo sine curam procrastina-
 tam: sed cum Græci ab Ægyptiis,
 medicinam acceperint, & Mercu-
 rialis libr. variarum læt. referat, Æ-
 gyptios Medicos in principio mor-
 borum, purgantia vitasse, cum &
 Aristoteles lib. 3. Polit. tradat, Ægy-
 ptios

Qq 2.

ptios

prios veritos à principio purgationes, & in morbis, quartum diem, tanquam judicalem, ferè semper & ubique observatum. Exin rationi consonum, Philippum istum morem ab Ægyptiis traxisse.

Et si Philippus existimari queat temerarius, Alexandro exhibens tam valida purgantia, ut graviora confectaria symptomata, succurrunt rationes haud frivola, illi patrociantes.

Primò Alexander ipse in causâ seu culpâ. Siquidem Q. Curtius tradit, ipsum decumbentem convocasse quosdam amicos & Medicos, eos sic affando: Lenta remedia & lægnes Medicos non expectant tempora mea, vel mori strenuè, quàm tardè *convalescere, mihi melius est.* Proinde si quid opis, si quid artis in Medicis est, sciant, me non tam mortis, quàm belli remedium querere. An non pathetica ista sermocinatio Medicos commovere debuisset, ad quidvis tentandum, & communi consilio opitulandum. Sed cum cæteri formidolosi, ne obrectandi anfam præberent, curæ se subduxissent, solus Philippus cordatior, consultius est arbitratu, anceps remedium experiri, quàm Alexandrum totius orbis Monarcham, cum opprobrio omnium Medicorum, omnibus præsidii humanis destitutum, morti abripiendum committere. Exin singulare encomium fidei, & felicitatis

in hitoriarum monumentis, est affectus, cujus memoria honorifica etiamnum durat in Oratorum declamationibus, & Theologorum concionibus, & cum Alexander post triduum restitutus, unâ cum Philippo, in conspectum militum venisset, avidius hunc, quàm illum intritus exercitus, pro se quisque dextram amplexi, grates habuerunt, veluti præsentî Deo. An non etiam nostro ævo, non rarò audaculi Medici juniores, aliâ multò rudiores, imò Agyptæ & Circumforanæ, Medicis primarius palmam præripiunt, extremis morbis, extrema adhibentes remedia, sursunt & deorsum evacuantia. Talium patrona videtur esse Fortuna, spiritibus timidis, audacioribus auxiliares manus porrigens, cum & Natura, convenientibus remediis adjuta, sæpius miracula edat, & eos restituat, de quibus desperatum ac conclamatum. Si verò Alexander à potione illâ vitâ privatus fuisset, an non Philippus prætere potuisset, morbum lethalem, cui expugnando, nullum par præsidium, cum ob instans periculum, ab omnibus aliis Medicis desertus, se ex condolentiâ, & veteri in Regem fide, totis viribus eo intentum, ad Naturam allevandam, quàm turpiter ipsum, omnis consilii & auxilii expertem, cum omnium Medicorum dedecore, relinquere. Opratus successus ac eventus Philippo suffragatur,

tur, dum suppresso aliorum Medicorum nomine, illius solius memoria in ævum celebranda.

2. Quoad objectionem, Philippum commodius per enema subvenire potuisse ad præcavendam recidivam. Utrum eundem effectum, tum beneficio clysmatum, assequi licitum, videtur valdè ambiguum: Si talia illo seculo usitata, qualia nostro ævo in promptu, fortassis contulissent, sed cum æquè ex violentis ingredientibus concinnanda, ac per os ingerenda, non minus periculum verendum, ob tormina & etiam convulsoria pathemata. Salus Regia diluit ista objecta omnia.

3. Quoad nuperam meam distinctionem, ad questionem, utrum in convulsione, clysmata vel per os exhibita purgantia convenientiora, ponderandum esse, quo in loco humores hæreant, si in capite, ventriculo, intestinis superioribus & vicinia subsistant, præferenda per os ingesta, sin verò in intestinis inferioribus, & mesenterii regione recondita, enemata præponenda, cum tamen D. Spiegelus, corpus universum, æquè per clysmata, ac per os sumpta, evacuari posse asserat.

Optandum, excogitari posse modum curandi omnes morbos beneficio clysmatum, o quam felices ægri deprædicandi, si quis id attentare velit, vereor, ne fallat & fallatur. Et si concedatur, per clysteres purgan-

tes, præsertim validiores, etiam totum corpus interdum evacuari posse, dum vaporosa, seu spirituosa materia, expirans quaqua versum se diffundat & vitiosos humores vel attrahit, vel extimulata facultas expultrix eos exterminat, tamen tenuiores magis ac serosi humores medicamento trahenti, & virtuti expellenti cedunt ac obediunt, crassiores ac lenti, seu mucilaginosi resistunt, instar glutinis adhærescentes. Accedit, quod clysmata haud diu retineantur, quin spacio semihoræ, vel raro unius horæ excernantur, & ob brevioram moram denegata facultas excrementitios humores inquirendi & ejiendi.

Insuper convulsionum causa materialis, ut plurimum in intimis penetralibus, sub utroque hypochondrio delitescit, nec exin, nisi fortioribus pharmacis, averrucari queant, cum sæpius per os oblata purgantia, haud sufficientia, nedum enemata, ut ad mali radicem penitus revellendam, requirantur Emetica. Haud abs re memorabilem historiam subjicere, D. Fabri Medici Galli, qui in suis Observat. refert, sibi obtigisse Virginem Nob. & prædivitem, convulsionibus Epilepticis obnoxiam, curandam, spacio quinquennali à diversis Medicis, in cassum tractatam, tandem re pœnè desperatâ, se exhibuisse ℞. salis vitriolati cum aq. artemisiæ, succedaneâ ingenti copiâ bilio.

bilioforum & viridium excrementiorum humorum, per vomitum reiectione, à fevo ac contumaci illo malo immunem redditam, tam prosperam medelam, illam grato animo recognoscere, sibi nuplisse, se cum omnibus suis amplis facultatibus tradidisse. Recto igitur talo adhuc stat, mea nupera sententia, multo commodius & expeditius fieri evacuationem, per os oblati, quam per alvum, illatis. *Questionum choream claudat pulvis Viperinus, quid de eo sentiendum, cum in Italiâ non amplius conficiatur ex carne, veterum more, in arthriticis affectibus, ad totius corporis corroboracionem, sed tantum ex pulmone & Epate, (miror, cur non cor pro pulmone substituendum, quod alii facere soliti, in pulvere colubrino præparando.)* Ego præferrem ex carne Viperinâ, veluti multis seculis probatum & minus noxium censerem. Galenus lib. II. de simpl. med. facult. carnem Viperinam siccam & mediocriter calidam statuit, & vehementem digerendi facultatem ei attribuit, & per cutim evacuandi, exemplo leproforum à fevâ lue liberatorum, Ego existimarem pulverem illum præparatum ex pulmone & Epate, calidioris qualitatis, cum istæ partes aluntur ex calidiore sanguinis portione, cum qualis causa, tale causatum: quale alimentum, tale alimentatum.

Mihi est admirationi, pulverem illum indiscriminatum in omnibus arthriticis dispositionibus exhiberi, cum earum, pro causarum varietate, magna sit differentia. Cum vel à causâ calidâ, vel frigidâ, ab humorum serosorum acriorum, vel bilioforum ichorum defluxione proficiantur. Podagræ cura non consistit in corroboracione partium, quin potius ratio habenda, viscerum concoctioni inservientium, & membrorum mittentium, quorum culpa vitiosi humores geniti, per debitas vias non excernuntur, sed diutius retenti, dum in vasis Indies magis coacti, instar fluminis alveum excedentis, exitum quærentis, inundare & quaquaversum se exonerare solent. *Etsi corroborantia usurpanda, sed morbosa illa interaneorum viscerum constitutio corrigi nequeat, subinde nova regeneratur materia, quæ recidivæ causa. Etenim cum materia potulenta cum cibus ingesta ad chyli *ἀνάδοον* seu distributionem inserviat, exin ab Hippocrate *ἕξιμα τῶν τροφῶν* vehiculum alimenti, haud inscitè dictum, serositas illa ad parandum chylo crassiori, qui aliàs per venas angustas transire non posset, commeatum dicata, ubi suo munere perfuncta, non amplius in venis remanere debet, quin separata à massâ sanguineâ, per venas emulgentes tracta ad Renes, & per ureteres ad vesicam delata, excernenda, si verò*

si verò cunctetur, & in venoso ac arterioso genere subsistat, quotidie magis accumulata, vel suâ sponte, repagulo soluto, dimanet ac profluat, vel copiâ, aut inimicâ qualitate Natura irritata expellat, eam ad extremos artus præcipitando. Hisce præsuppositis, si pulvis Viperinus in præservando à podagrâ, quidpiam commodare debet, tum eum effectum præstabit, non tam corroborando, quàm exiccando, sed potissimum insigni suâ vi diaphoreticâ, facultate digerendi & per cutim evacuandi.

Sed distinguendum inter complexiones, & causâs Podagræ, utrum à calidiore dispositione proveniat, vel frigidiore. Si serosi exorbitent humores, in habitu corporis divagantes, resolvendo ac discutiendo, multum conferret: sin verò ex fervidiorè massâ sanguineâ scaturiat, ex illius usu magis incandescet, prout illius Itali, cujus in tuis literis facta est mentio, sat gravis est querela, se ex illius usu, in multo deteriorem statum delapsum, cum fuerit præditus præcalidâ ac cholericâ corporis constitutione. Vel ex in etiam lucu-

lentum capiendum documentum, quantum intersit, in dextro remedium usu, respiciendo diversitatem complexionum & morbificarum dispositionum, non unam selam omnibus equis ex æquo adaptando.

An non meritò mirandum, positionem medicam Alexandrinam, ansam suppeditasse, tot ac tantas epistolas exarandi, qua de re, apud alios authores, nihil nunquam legere contigit. Sed hîc terminus esto, & finaliter gratias ago, tam commodam mihi meditandi occasionem à te oblatam, dum in memoriam revocata haud protrita, quæ mihi ipsi sunt oblectationi, quoties eorum recordari soleo, eò magis, cum discursus ille à me institutus anno ætatis meæ 78. quæ etiamnum, Dei Opt. Max. benignitate, Ente & Menre haud imbecillior, ac olim adolescentia fuerat: Qui & impostherum prævalido suo brachio me protegat, & incolumem conservet, dum absoluta calamitosa hujus vitæ fatali periodo, ex hoc Mundi theatro abire, & transire licitum in gaudia æviterna.

EPISTOLA XII.

*Questio, utrum alexiteria immediatè ab oblato veneno,
& quâ dosi sint exhibenda? ad Dn. D. Scultetum.*

Ratio suggerit efficacius alexipharmacum æstimandum, si aliquanto temporis intervallo post ingestum venenum offeratur, ubi graviora se exerunt symptomata, Si statim à sumpto veneno, alex-

no, alexiterium obruderetur, facile contingeret, ut brevi post venenum vomitu rejiciatur, antequam de potentia in actum deductum, virulentas suas qualitates corpori impertiret, licet tum animal incolume evaderet, fallax esset proba, dum nullum symptoma illius activitatem arguens præcessit. Accedit, quod multa venena bestiis innoxia, quæ homini sunt toxica, prout Sennertus refert, canem ʒiʒ. arsenici devorasse, citra ullam offensam, nullo interveniente alexiterio. Si tum bezoarticum oblatum, quam infida fuisset experientia. At si venenum verenda produceret symptomata, exin conjiciendum, malas qualitates jam corpori impressas, si tum daretur antidotus, & revalesceret animal, indubium argumentum captandum ex effectu, illius in superando hoste, validam potentiam. Prout Matthiolus tradit, quidam Pragensis ad explorandam lapidis Bezoartici vim alexiteriam, ad suspendium. condemnato ʒj. Rad. Napelli (id ex omnium vegetabilium classe, præsentissimum censetur venenum & cui perdomando vix par antidotus reperitur) oblatam, dehinc horâ exactâ gr. vij. lap. Bezo. Ori. in vino exhibita, ubi sæviora jam emerferunt symptomata, etiam convulsivis motibus supervenientibus, & tamen à letho, illa sum permansisse exin vitâ donatum, prout spes facta,

Quin & Richardus refert, cuiusdam Viennensi ʒʒ. arsenici cum sacch. oblatam horâ spacio post gr. x. lap. Bezo. cum aq. bor. ingesta, licet tum graviora se ostentarent symptomata, tamen ille salvus evaserit. Ex istis observationibus historicis patet, si exploranda alexiteria, ea non ilicè à sumpto veneno, sed justo intervallo post exhibenda, ubi vim suam exerere, & truculenta producere symptomata, assolent. Quoad alteram dubium, de dosi, num antidotus impari, vel majori cum veneno hausto quantitate sit offerenda.

Ex præcitatis exemplis constat, alexipharmaca illa in multo minori dosi fuisse exhibita & tamen ^{divina} deleteria veneni fracta Naturam victricem evasisse. Videtur Rationi consonum, haud opus, ut alexiterium pari, aut majori etiam dosi ac venenum porrigatur, cum agat ^{divina} proprietate essentiali aut formali, specificâ & occultâ qualitate, ut in exiguo etiam quanto, magna virtus, ad vim veneni infringendam & suum adversarium expugnandum ac propulsandum. Sed fortassis obrudi posset, illas observationes tantum attingere homines, non autem bestias, utrum aliqua inter sit discrepantia: ad istum scrupulum eximendum, ecce luculentum documentum de canibus à D. Philipp. Höchstetero, Medico Augustano

stano literis consignatum, dum in suis Observ. refert à Sighardo Pharmacopæo Augustano, in suâ & quorundam aliorum Medicorum præsentia, quoddam cornu, pro Monocerotis habitum, probâ subiectum. Duobus canibus æqualis staturæ, (addo mea opinione ejusdem coloris, ut etiam æqualis temperatura responderet,) cuique ʒj. Nucis vomicæ (cani peculiare ac præsentanetum aliàs deleterium) ex lacte oblatum, alteri derafurâ illius cornu gr. ʒ. ex lacte, paulò post ingesta, ambos convulsionibus exagitatos, alterum cui cornu exhibitum, vomuisse & cõvulsiones leviores sustinuisse, & in orci limine stantem ad vitam revocatum, alterum semihoræ spacio, è vivis sublatum. Postri die se ejusdem cornu vires in alio cane experiti voluisse, & hunc, licet validis convulsionibus distortum, restitutum, quin idem cornu cum apud Principem Imperii eandem probam sustinisset, sat justo redemptum precio. Hoc insuper notatu dignum, quod idem author subiciat, se ab illo tempore innumera cornua pro Monocerotis divendita, consimili modo probasse, sed frustraneo effectu.

Sed proh vanitatem? Quid opus, nos esse tam curiosos ac sollicitos in disquirendis facultatibus Monocerotis, cum majorum etiam Gentium Medici cornu cervi præferant, eti-

am contra venena. Silentio prætereo, quod adhuc in suspenso ac dubio, utrum talis Monoceros, qualis à nonnullis depingitur, adhuc in rerum Naturâ reperiat, & de hujus cornu vi alexiteria controversetur. 2. An non multa prostant antidota per multa sæcula probata, ut super vacuum, anxie in illud solum inquirere, & dubiæ illius fidei se committere. 3. Cum lapis Bezo. ab antiquitate velut Rex & Monarcha alexiteriorum decantatus, magis operæ precium esset, illum examini subicere, quinam esset legitimus, cum aliàs nulla sufficiens extet proba, & in tantâ ejus copiâ, plerique adulterini æstimantur, dum isti lapides vel in ipsâ Indiâ rariores, & in magno precio, & subditi obligati, constitutâ pœnâ, si quem adepti, eum ad Regem deferre, inter hujus *κεραμίδων* reponendum, & iis tantum pro magno munere donandum, qui in gratiâ singulari. Cum illius usus frequens ac quotidianus, in omni generis malignis febribus expugnandis, ut Medicus & ægrotus possit esse certus de effectu, ne uterque ille de suâ existimatione, hic verò de salute periclitetur. Si lapis Bezo. ad manum præviâ probâ exploratus, multis parafangis post se relinqueret Unicornu, sed hic calamum sisto.

Rr

EPI.

*De febre Hemetritæo, dubitatio consideratione
digna proposita.*

Frsi D. Spiegelius speciosum de Hemetritæo publicavit discursum, sed valde dubito, & etiam mirari soleo, si ille ad Italorum imprimis Medicorum salivam ac gustum ita accommodatus, ut ex æmulatione nullos experiiri convingerit Antagonistas, se illius opinioni oppositæ, se illius sententiæ probanda, sequeretur, pœnè omnes febres continuas passim grassantes, tertiâ die magis ingravescentes, (quas veteres pro Tertianis continuis reputabant) pro semitertianis æstimandas. Videtur illud potissimum refragari, dum ipse Spiegelius refert, se in relectis cadaveribus eorum, qui ex illis febribus decesserant, semper deprehendisse inflammationes vel erysipelaceas, vel erysipelata inflammatoria, in ventriculo, intestino jejuno, ileo, colo, mesenterio, modò in hac, modò in illâ parte.

Siquidem juxta istam *avrophia* & oculatam fidem, illæ semitertianæ, ex prædictarum partium inflammatione pronatæ, haud erunt æstimandæ febres continuæ Essentiales, sed symptomaticæ, id præcorum & neotericorû monumentis repugnat,

unanimiter statuentium, Hemetritæum compositam esse febrem, ex Tertianâ intermittente, & quotidiana continuâ, cujus fomes hæreat in venoso genere, dum humores biliosi & pituitosi, aut serosi, illic coerciti ac inculcati, conceptâ corruptione ac putredine, ebulliunt ac effervescent, ob interceptam eventationem, nullibi mentione factâ alicujus inflammationis extra vasa consistentis, & immanem dolorem colicæ aut Iliacæ faciem æmulantem, concitantis. Extra dubium febres illas continuas in populum desævientes esse malignas, earumque fomitem, in venis ex biliosis & pituitosis ac serosis humoribus contemperatis, contineri, non rarò exin ad subiectas partes, ventriculum, intestina, Epar & mesenterium amandari & illic cruciatus inflammatorios causare. Utrum autem consimiles febres, ad Hemetritæum referendæ, sanè *inæxæ*. Nihil tam est incredibile, quod dicendo non fiat probabile, etsi non sit apodicticum. Miror D. Spiegelium tam sedulum & laboriosum, in disseccandis cadaveribus eorum, qui illis febribus perempti, ut non rarò & ipse infectus & morbo correptus, idem tibi interdum con-

rigisse,

tigisse, Cum sæpius per aliquot septimanas, custos cadaverum cõstitutus, etiam noctu, inter ea cubare es coactus, ne per insidias studiosum eum rapta aliò transferrentur.

Sed de his dabitur commodior occasio brevì, coram conferendi. Interim ago gratias pro inspiciendo Spigelio & exin ansã oblata ad speculandum.

EPISTOLA XIV.

*De pilulis antipodagricis Argentinensium, utrum
tutus earum usus?*

Ad quendam Medicum.

Um omnes homines, præsertim quibus obtrigit Genius paulò sublimior, sint appetentes laudum, ita & meus animus ab encomio haud alienus, si intra limites consistat, nec supra gradus meriti conscendat. Cum Aristoteles Athenis inambulans, quendam juvenem purpureâ veste indutum, cum gravitate ingredientem, in conspicatus, optabat talis esse in re, qualem se esse, ille sibi imaginaretur. Quid nã & mihi in votis, ut talis essem, prout vestri oculi mentis de me critici.

O quàm magnus essem, non in *Chalcedonia*, sed in ipsa *Argyria*. Mihi gaudio, dum animadverto, meas responsiones vobis, præsertim nostrari honorando amico, probari & etiam æstimari, qui aquila in nubibus est, perspicacibus suis oculis omnia cernens & exactè discernens, si mea responsa limatum illius iudicium su-

stinent, quis obrectare ausit? Tam honesta censura sit mihi pro magnâ usurâ.

Quoad pilulas antipodagricas, ex troch. alhand. diagr. & alo. ros. concinnatas, quin in avertenda defluxionum materiã (serofos, biliosos & pituitosos humores, ceu causam antecedentem evacuando) prohibendo, ne ad articulos descendat, plurimum præstare valeant, indubium, sed tamen cum justâ discretionè usurpandæ. Si aloë solitaria crebrius ingesta Epar lædit, prout Jul. Cæs. Scaliger Exerc. 160. asserit his verbis: Qui negant aloë Jecur offendi, Experimentæ Scuticæ digni sunt, hoc per annos amplius 40. compertum habuimus. Nolo commemorare qui non solùm ab Empyricis pharmacariis, sed etiam à Galenistis in pericula & morbos illius usu conjecti, eximimus è pernicie manifestâ. Quin summus ille Philosophus, etiam maximi nominis Medicus fuerit, proin ipsius

R. 2

ipſius authoritas magni æſtimanda, cum doloribus podagricis obnoxius & à Medico potio oblata, qua Epar & ventriculus inflammata, exin graviter in illum invectus, magnâ querelâ, quid cauſæ, quod Epar & ventriculus ceu partes innocentes multatæ, cum pedes pôtius caſtigandi. Eadem mihi querimonia de pilulis illis, ne dum earum beneficio, intendimus præſervare pedes à cruciatu, plus damni inferamus internis viſceribus, è charybdi in Scyllam incidentes.

Utrunque autem iſta ſe habeant, cenſerem pilulas illas proficuas, quibus obtigit à Naturâ craſſior ac robuſtior corporis conſtitutio, & ſi ventriculus humidior, cum congerie pituitoſorum humorum: in Naturis mollioribus ac delicatioribus & cholericis ab illis abſtinerem, exin magis convenirent Germanis, quàm Gallis & Italis. Tutiores æſtimarem in Naturis bilioſis, macilentis, ſi alvus laxior pil. angelicas, vel alo. Roſ. Aqua p. in Naturis autem phlegmaticis, ſi alvus adſtrictior, præferre Marocoſtinas D. Mindereri, iſtarum uſu novi quosdam adjuſtos in præſervando ab inſultu podagrigo,

EPISTOLA XV.

Nicotiana à calumniis vindicata.

Ad Philiatrum.

Hſi Nicotiana ſit Panacea, proſtigans omnes internos & externos ac Medicina univerſalis, nos languores ſi quis illam dextere, ponde-

ponderatis ponderandis, adhibere sciat, unico illo simplici cum admiratione plura præstare liceret, quàm aliorum polychrestâ & operosâ farragine, de cujus dotibus admirandis, Joh. Neander, Medicus Belga, sat justum commentarium publicavit, qui dignissimus censendus, ut perlustrandus traderetur iis, qui parum æqui Judices, aut Tabacomastiges, exin anam captarent palinodiam cantillandi & sua olim indigna dicitur revocandi. Planta illa est infamis, non suâ culpâ, aut merito, sed ab utentium lasciviâ & infantiâ: hac ratione & vinum generosum reprobandum, Ebrietati inducendâ inserviens. Num virgo venusta & virtuosa, ab homine petulante cœno, præter suam voluntatem, conspurcata est repudianda, aut diffamanda: haud opinor, quin potius depurganda & suo nitori restituenda.

Non tantum plebei, sed & viri literati eadem Tabacomaniâ agitantur, cum quidam Medicus aulicus Electoralis, ex frequenti illius suffitu olidus, Electorissæ fœtorem averfanti, ut sibi in posterum temperaret roganti, respondit: Malle se suâ functione, & salario amplissimo (mille Thalerorum pro annuo stipendio) carere, quàm ab illius usu abstinere. O miram Tabacomaniâ, ô spurcas delicias, à Genio meo alienas. Qui semel assuevit, illius usum continuare cogitur, vel usque ad extre-

mum Fati diem. Tantum virium habet prava consuetudo. Reiterationem urget ac sollicitat molestia in cerebro percepta ex intermissione. Medicus ille, illius suffitum tam familiarem habuit, ut non interdium solum, sed & noctu, sibi temperare non potuerit, quin semper ad lectum lychnum pensilem cum cereis candelis, & fistulis adjunctis, haberet.

Cum ille ante annum defunctus, ejus capite aperto, res stupenda tota cerebri substantia, adeò exiccata reperta, ut vix Nucis magnitudinem æquaret, prout mihi à quodam Medico Augustano relatum.

Cum Medicus ille sat diu cerebri substantiâ destitutus, Ratione salvâ, & sensibus integris in vitâ superstes manserit, & Zacutus in suis Observat. de puero decenni referat, eum sine cerebro per triennium vixisse, tandem ex hydrocephalo defunctum, cranio aperto, nihil cerebri deprehensum. Cum actus præsupponat potentiam, & jam constet, testimonio fide dignis. Authorum, de facto, Ergò de possibilitate indubium, quantum vis creditu arduum.

Exin Philosophis peripateticis insultare Galemistis & adversus eos triumphare liceret, prætentibus, illustribus illis exemplis demonstrandum, in corde Animæ rationalis domicilium constituendum, exin omnes vires ac facultates, cæ-

Rr 3

teris

teris membris, communicari. Idem astruere videntur sacrae literae, i. Regum: dedi tibi cor sapiens & intelligens, Gen. 6. cuncta cordis cogitatio mala, & S. Paulus Rom. c. 1. habere hominem, in cordibus suis scriptas leges, asserit. Ergo ab illo velut membro principali & instrumento proximo, nobilissima actio exercetur, & ex in omnes aliae dependent ac gubernantur.

Cum ex spiritibus vitalibus è corde in cerebrum delatis, generentur spiritus animales: & corde malè disposito, ilicò etiam vitium in spiritibus animalibus observetur, Quin & ingenii præstantia & Rationis *claritas* imprimis à corde dependeat, vel ex in liquet, cum eo perturbato,

ex animi pathematis aut discratio, statim ipsa etiam mens languida appareat, sua ritè obire munia impedita.

Quibus obrigit cor justà crasi dotatum, præsertim calidiore, ii pravae solertia & perspicacia ingeniorum: Sin verò magnus contingat in calore excessus, tum Ratio evertit de suo statu, perperam discurret, & maniam invehit.

Si frigidà affectum intemperie, hebetudo & stupiditas mentis est conspicua. Ex in relucet, quod in prænominati Medici capite, exigua cerebri portione residua, facultates animales in violata, acceptam ferendam Cordi, suos influxus communicanti,

EPISTOLA XVI.

Relatio de Manna in superiori Styriâ, in quibusdam montibus, depluente, si aetas solito fervidior.

Si Manna constet ex vaporibus & halitibus pinguibus ex arboribus resiniferis, & plantis, consimili succo præditis, à radiis solaribus attractis & nocturno frigore, in mediâ aëris regione, coagulatis, tamen, quin mare fomentum maximè conferat, multum pinguedinis in se continens, ipsa contestatur experientia, cum Manna copiosius proveniat in locis à mari circumdatis, ut in Lybiâ, Ara-

biâ, Sicilia, Calabria. Et si res ita se habere videatur, tamen quin etiam descendat in locis à mari remotis, sed rariùs & parciùs, haud abs re, luculento comprobare exemplo, præsertim in Germaniâ. Cum antè annos 56. Illustrium Styriæ superioris Provincialium Medicus ordinarius constitutus, in metropoli Judenburgensi meum habens domicilium, per septennium ibi commoratus, dum ingruente Religionis reformatione, & ego discedere sum coactus, à meo

à meo ibi hospite (nam tunc adhuc in cœlibatu vixeram) Dn. Joh. Gebenhofero, Viro consulari cognovi, cum oppidum illud montibus cinctum, qui scatent arboribus resiniferis, & plantis pingui succo dotatis, non quidem singulis annis, sed æstate tantum fervidiore, Mannam sat copiosam cœlitus delapsam, reperi foliis arborum adhærescentem conspici, exin mihi in votis, ut offerretur occasio, rem illam in Germania insolitam, meis oculis usurpandi, laus & gratia sit superis, quadam æstate circa mensem Augustum, cum summo diluculo in vicinum montem ascendissem, inquirendorum simplicium causâ (cum ibi in copiâ succrescant Nardus celtica, Rhodia radix, Gentiana major) meo contigit potiri desiderio, à famulo meo ad editiorem locum deductus, qui prior conspiciat arbores candicantes, & cum propius accessissemus, depræhendimus illas Manna obductas, quasi nive cõspersas, cum singulari animi voluptate spectando. Post triennium, cum essem vocatus ad Illust. & Gener. Dn. Dn. Andream, L. B. de Stubenberg / ex colicâ graviter decumbentem, in arce Trautenberg / (quæ sita supra montem excelsum & tribus tantum miliaribus distat ab illo oppido) & famulus meus quadam matutinâ exspatiatus, in vicinis locis montanis, se consimilem vidisse materiam foliis arborum insidentem, mihi retulit.

EPISTOLA XVII.

Ad quendam Philiatrum contra eos, qui semini fæmineo derogare solent non solum principium activum, seu facultatem plasticam, sed & negant principium materiale.

Inter Medico-philosophos factionum res est, dum plerique semini fæmineo principium activum & materiale attribuunt, pauciores verò, præsertim Aristotelis Sectatores, inter eos D. Casparus Bartholinus Danus, illi patrocinando, semini fæmineo vim quidem plasticam adimit, sed in eo divortium facit, principium materiale non sanguini menstruo, sed il-

lius semini assignans, ad id statuedum impulsus à monstris ex diversorum animalium concubitu progenitis, matris similitudinem ac formam referentibus: his omnibus se opponit quidam Neotericus, ab Aristotelis sententiâ ne latum unguem recedens, utrumque negat, semini fæmineo non solum derogando facultatem plasticam, sed & inficendo principium materiale, id sanguini menstruo imputando.

Notum

Notum illud Græcorum: ὁ λόγος ἀντιπαλαίσει λόγους, rationes reverbant, aut evertunt rationes. Etsi Author ille in tractatu transmissio, opinionem suam, vel potius Aristotelis placitum, de semine famineo duplicatis lacertis, propugnare contendat, varia argumenta ad id suffulcendum opponat, sed ea tanti roboris haud æstimanda, ut in sua basi firmiter subsistant, quin vel unico afflatu dispellenda, obversis exemplis monstrorum ex commistione diversi generis animalium pronatorum, quæ suâ formâ ac similitudine, majori ex parte, matres repræsentant. Id sit adamantinum scutum, ad omnes illius, ictus excipiendos, avertendos Haud à scopo alienum hîc velut in campo aperto, nonnihil latiùs exspatiari & quædam, sed rariora tantum exempla, producere in medium, illius opinioni refraganua, quæ rem illustriorem reddant, ut illo velut jubare solari, magis relucescat veritas.

Choragus sit ipse Galenus, qui lib. 2. de Sem. ex coitu diverforum animalium speciem totam mutari & plus à matre provenire asserit, proponens exemplum Canis & Vulpis, ex quorum commistione, si canis mas vulpis speciem effici, si contra, in canis formam evadere, ut ex Vulpe, vulpes canina, ex cane, canis vulpinus generetur.

Majoris roboris gratiâ subjiciam

tria tantum notabiliora exempla petita à coitu belluino cum humanâ Gente. Olavus & Johannes Magnus fratres, & ambo Episcopi Upsalenses, referunt: Cum in agro Suerico, Virgo ab Urso rapta, constuprata & imprægnata, instante partu, enixa sit puerum pilosum, sed omnibus membris formâ humanâ conspicuum, ab eo cum adolevisset, & uxorem duxisset, filium procreatû, à quo postmodum aliquot Reges Daniæ profeminari. Siquidem istorum fides suspecta, suffragium ferat Saxo Grammaticus Historicus, idem astruens. Ambrosius Paræus lib. de Monstris, duo exempla rariora proponit, quorum alterum de nefariâ copulâ mulieris cum cane, ex in factus pronatus, semihominis & semicanis effigie, qui ab umbilico sursum versûs humanam, hoc est, matris formam integram referret, deorsum verò, Patrem, hoc est canem, cruribus & pedibus hispidis repræsentaret. Alterum, de coitu hominis masculi cum scrofâ, ex in monstrum editum semihominis & semivulvis effigie, capite, facie, omoplatis & anterioribus pedibus cute glabrâ, humanam speciem, toto corpore nefrendis, seu porcelli fetosi similitudinem exactè exprimeret.

Unicum adhuc exemplum subnectam depromptum ab actu venereo humano diverfarum Nationum.

In Hispaniâ & Italiâ (id mihi haud

videtur

pridem ex relatione primarii Senatoris Reip. Ulm. qui diu apud Genueses negociorum causâ commoratus, innotuit & oculatus testis, fide dignissimus) id denarrantem cum admiratione & animo libenti audiui, vel hac de causâ gratius, quod exin luculentum capiendum documentum, contra Aristotelis asseclas, abnuentes semen muliebri habere facultatem conformatricem, inò nê materiam quidem subministrare multis in locis esse licitum ac concessum Viris Christianis candidis feminas Æthiopicis captivas, sed prius Sacramento baptismatis initiatas matrimonio sibi jungere à quibus liberi progeniti, formâ & colore similes Matri, totius corporis habitu nigerrimo, dentibus & oculis candidissimis, more Æthiopum.

Hisce præmissis, quis tam exors Rationis, ut statuat, istum effectum caulari à sanguine menstruo, qui tantum inservit pro alimento, unde igitur amabò illa similitudo, nisi à seminali principio materno, nò materiam solum suppetente, sed & facultate plasticâ instructo, cum nulla materia (omnium Philosophorum consensu) per se sit activa, sed merè passiva, omnis actio à formâ cujusque rei specificâ proficiscatur, velut primario Naturæ instrumento. Et si similitudo speciei causæ materiali sit assignanda, tamen non talis materia fingenda, quæ iners, aut ociosa, sed

quæ virtute & facultate formatrice dotata: Si quis tam obstinatus ac refractarius, ut detrectet semini famineo *δύμιον πλαστικόν*, at si mens non obfusata, materiale ad minus principium admittat, necessum est.

Julius Cæsar Scaliger librum decimum Aristotelis de Historiâ animalium è græco transtulit in linguam latinam, & insuper commentariis illustravit, asserens, contra omnium aliorum interpretum mentem, librum illum esse genuinum Aristotelis partum, in quo disertè fatetur & agnoscit, semen famineum. conferre ad constitutionem fætus. Si autoritate pugnandum & standum, an non tanti viri, de quo Lipsius lib. i. Epist. eum Sapientiâ pænè similem Diis immortalibus, asseverare non dubitat, limatum iudicium, cæterorum conjecturis, meritò præferendum. An non cælestis Cancellarius, ipse Moses in Genes. apertè tradit: semen muliebri esse fæcundum, dum ait: semen mulieris conteret caput serpētis: is videlicet, qui exin formatus & natus. An non autoritas Mosaica, omnium Philosophorū placitis sinistris præponenda.

Et si illic causa efficiens ac conformatrix hyperphysica cooperante Spiritu sancto, attamen, quin causa materialis, semen muliere, ex quo conformatio facta, fuerit naturalis, quis negare ausit. Si quis semini famineo facultatem plasticam detra-

S s

here

here contendat, ad minus principium materiale admittat, necessum est. Nisi quis velit ipsi Rationi resisti, & contra luculentos sensus pugnare. Prout superius, haud fivolis rationibus & exemplis, est demonstratum.

Cum tali litigare videtur inanis esse labor, perinde ac ignem ferire gladio. Producentur aliquot exempla cadaverum muliebrium, in quorum testibus resectis nullum semen repertum. Ergo in omnibus, vel plerisque ita comparatum? O quam invalida sequela à particulari ad universale. Ego ipsemet hisce oculis lustravi, in publicâ anatomâ Patavinâ, ante 60. annos, manum admovente Fabricio ab Aquapendente, in Theatro assidente & cum admiratione spectante Jacobo Zabarella, Philosopho Peripatetico celebratissimo, resectis cujusdam feminae testibus, semen copiosum & crassum deprehensum. Casparus Bartholin⁹, Philosophus Danus, qui aliàs Aristotelis assecla, asserit, quod in aperitis cadaveribus earum, quæ diu à coitu sibi temperarunt, in vasis semen observetur circumfluere, & in testibus copiosius ac perfectius, & nonnunquam adeo copiosè effundi, ut dissectorem impediât. Peritissimus ille Anatomicus Riolanus refert, se in testibus virorum vel nullum, vel exiguum semen observasse, in mulierum autem testibus copio-

sus, sed serosius: post mortem feminale humorem, dissipatis spiritibus, exiguum superesse, præsertim si æger chronico morbo confectus, decesserit. Qui tam luculenta & oculati fide probata repudiare velit, mihi videretur haud absimilis ei, qui solem, cælo etiam sereno, in meridie lucere, negare aufit.

An non illud grandius paradoxum, omnes fœminas habere testes & vala spermatica, interim negare, omnes habere semen, & quæ habeant ex mille millenis, vix unam reperiri, cui obrigerit fœcundum. Sed datis ac concessis causis semen generantibus, vasis scilicet spermaticis & testibus, quid per Deum immortalem, erit obstaculo ac impedimento (in sanis, non morbois,) quò minus Natura Generationi intenta suū destinatum scopum attingere valeat, aliàs illa organa temerè à summo opificè, sexui fœmineo essent attributa. Si è mille millenis uni solum fœcundum semen obvenit, unde quæso artificiosa conjectura captanda, aut quis Genius revelavit, rem ita se habere? Ego invertam potius & jure meritoque dicam, ex mille millenis fœminis pauciores reperiri, quarum semen *æquosius*, luculento sit testimonio, tanta hominum multitudine, & tanta fœtum ad Matrem similitudo. Si illa sententia probanda, jamdudum Genus humanum è mediò fuisset sublatum, aut totius orbis terri-

territorium, ab incolis desolatam. Etenim cum absque semine fœmineo nulla conceptio fieri queat, sive activum, vel saltem materiale principium concedendum, ut ex illius crassamento partes spermaticæ effingantur. Si ex mille millenis vix uni obtingat semen fecundum, calculus facile subducendus, quanta hominum raritas sit obventura. Objectio deprompta ex lib. 14. de usu part. Galen. quod femina ex se generare posset, si semen haberet fecundum. An non regerendum, rerum omnium conditorem pro summâ suâ sapientiâ, in primâ statim creatione ita constituisse, ut ex consortio maris & feminae, totum genus humanum propagaretur, cujusque semini peculiare attribuens facultates, ex in utriusque commistio requiratur. A ratione haud alienum, in Generatione, Semen maris, majorem vim conferre, ob calorem & spiritus Mechanicos seu Archæos potentiores, formam vitalem communicando, & semen fœmineum, ob legnitiem, excitando, in actum deducendo, & ad inferiores ac subservientes formas disponendo, prout superius illustribus monstrorum exemplis, abunde est demonstratum, non omnem agendi facultatem, semini muliebri esse derogandam, si quis dextrè, absque ullo præconcepto affectu, judicare velit, neminem fore autumo, qui refragari audeat. Cum & ipse Ga-

lenus lib. 2. d. Sem. c. 5. similitudinis fetus ad matrem, causam assignare non dubitet, semini ejus prævalenti;

Sed quid respondendum ad illud dubium, quod sicut Gallina absque coitu Galli, ova non minùs edat subventanea: ita femina molam ex se, sine viri commercio concipere valeat? Et si multa in secretis Naturæ recondita, Rationi exactè haud exploranda: tamen prostant exempla sexus fœminei, quæ absque consuetudine virili, molas edidit. Johan. Fernelius lib. 7. d. Gen. hom. asserit: rudiores Molas (sensûs & motûs expertes) sine virili irradiatione conceptas. Martinus Weinrichius Medicus in Epist. ad D. Libavium, proponens quæstionem, utrum Mola gigni possit absque semine virili, in affirmativam inclinans ait: Vidi cum aliis Medicis in puellâ Molam ingentis magnitudinis: confirmabat hoc magis, quod antea illius soror æquè Virgo, nullâ amissi pudoris suspitione, ex Molâ interierit, ex pollutione nocturnâ, semine in matricem coniecto. Idem confirmat Petrus Joh. Faber, Medicus Gallus, in suis Observat. exemplo Virginis Nob. 34. annorum, quæ ab aliis Medicis tympanitica judicata, cum Molam absque concubitu generari non posse existimarent, se autem statuere illam produci ex semine muliebri in uterum delato, ibique à calore innato & spiritibus mechanicis disponi, ad

imperfectam illius monstri genera-
tionem.

Sed mittam ista, suam cuique o-
pinionem liberam relinquens: di-
splicet tamen absurda vetera, du-
dum panè ab universo Machaonio

choro explosa & solidè refutata
postliminò revocare, & exin ina-
nem laudem venari. *Φιλοτιμία & xi-
ροδοσία* obfuscant mentem, etsi quis
rectiora cernat, tamen non cedat.

EPISTOLA XVIII.

*Ad quendam primarium Medicum de differentiis & causis
spasmi, præsertim stridoris dentium, in febribus
ardentibus.*

Heses de convulsione
differentes, rerum no-
varum desiderio fla-
grans, ilicò perlustravi.

Sun enim magnus li-
brorum Heluo, ut existimem, arcu-
lam avari citius repleti pecuniâ pos-
se, quàm rerum utilium cognitione,
exariari meam mentem. Cum haud
pridem, amica dissensio inter nos
suborta, de causâ stridoris dentium,
succedentis febrì continuæ sat ar-
denti, te spasmus illum musculo-
rum mandibulas moventium, à re-
pletione suam habuisse proventum,
asseverante: me autem ab inanitione
febrili calore, humidum abstu-
mente primigenium, *αδύ* illud
prodiisse, dictitante. Haud dubiè
theses illæ cum in finem mihi vi-
sendæ sunt communicatæ, cum ea-
rum Author, convulsiones à solis
malignis vaporibus irritantibus ner-
vorum propagines, causari, ex toto
rejectâ inanitione & repletione, li-

terarum monumentis tradere, haud
sit verecundatus, ut exin innotesce-
ret, complures reperiri Medicos,
tuæ sententiæ suffragantes & adsti-
pulantes. Convulsio multorum Me-
dicorum mentem convellit, ut se ex
hoc labyrintho extricare, haud que-
ant, *Thesei opus filo* videretur, cujus
ductum sequentes, se expedire, &
tandem ad veritatis portam pertin-
gere valeat: ut aliquid opis adferre
liceat, & ego ingenii mei nervos,
nonnihil intendam.

Controversia illa dudum mihi sat
cognita. Elapsi namque 60. anni,
quod Theseus Thomæ Erasti (qui ta-
men non primus author, sed præ-
cursores habuit Avicennam & Aver-
rhoen: nec Galeno id ignotum fuit)
de spasmo tractantes, (quibus vul-
gari ac tritâ priscorum Medicorum
statuentium repletionem & inani-
tionem, opinione eliminatâ, pro ob-
tinendo suo intento, convulsionem
à vaporibus tantùm malignâ quali-
tate

tate imbutis, & nervosum genus percipientibus, concitari, velut pro aris & focis, acriter propugnat) in Gymnasio Patavino, in meas pervenerint manus, à quodam Studioſo Germano tum oblata. Dari ſpasmus non proportionatum ad materiam, tum aliis in affectibus, tum in malignis etiam non rarò febribus, nunquam à me in dubium est vocatum, nec ullum fore autumo, qui id negare auſit, cui cerebrum est incorruptum. Quoad Stridorem dentium agræ nuper defunctæ, haud abs re fore duxi, siquidem casum illum, suis cum circumſtantiis delinearem atque ob oculos conſtituerem. Erat fæmina illa calidioris Naturæ & complexionis ſanguineæ, prout ex colore faciei roſeo, placidis ac benignis moribus, corpore candido & *ἰσχυρῶς* est deprehendendum, *δυσχερῶς* Epatis calidior obtigerat, exin humoris biliſi copia emerſit, ut non rarò diarrhæa ex cholera concitata fuerit, quæ tranſiens per inteſtina, in excernendo, ſuâ acrimoniâ & fervore, haud levem cruciatum & incendium procurabât, magnam creans moleſtiam & querelam, etſi exceſſerit annum 30. ætatis, tamen nec venæſectionem unquam admifiſit, nec pharmacorum uſum adhibuit, ea totaliter negligens ac reſpuens. Accedebat inſuper inordinata victûs ratio, in quanto & quali nullum obſervans modum, & in aliis rebus non naturalibus exorbitans, quid igitur miri, ſi tot annorum decurſu, in venis collecta plethora, in viſceribus coacta cacochymia, tandem emerſerit febris illa continua ardentior, humoribus biliſis in venis, præſertim circa regionem Epatis & Lienis, (nam ſpacio bidui, de ingenti *καύματι* ac incendio, ſub utroque hypochondrio inſeſtante, erat querela) per putredinem, ob prohibitam eventationem, ex obſtructionibus cauſatam, concepta flamma, ebullientibus ac efferveſcentibus: tandem calore non naturali indies magis invaleſcente, mediantibus venis & arteriſis, totum corpus perreprante & infelicia membra depaſcente, circa diem decubitûs octavum, materia fervida rapta ac per *μίστραν* delata in cerebrum, graviſſimam invexit phreſin, & dictis & factis excedens decorum, non ſolum varia obvenère deliria & abſurda dicteria, ſed & tanto furore correpta, ut vociferari cæperit, tam inquieta, ut à duobus bajulis ſat validis ac robustis, in lecto contineri, vix quæſierit, quadridui intervallo poſt ſupervenir illud ſymptoma lethale miſeræ agram mirè torquens, Stridor dentium per triduum perſeſverans, poſtremâ in primis nocte uſque ad horam 12. matutinam jugiter, ſine ulla intercapedine, moleſtans & ad extremum uſq; halitum perdurans.

Convulsorium illud ^{paraphrenesi}, conjecturâ fretus haud vanâ, existimabam suum habuisse exortum atque proventum, ab inanitione nervosarum partium, iis ab igneo calore febrili exiccatis. *Τεραρχία* occurrebant haud spernanda.

1. Quia illud symptoma paraphrenesi successit, sanguine bilioso raptò in cerebrum, inflammationem causante, & ardore suo nerveas partes depopulante. Dum Nosologiam Harmonicam, D. Petrei Prof. Marpurg. viri sanè Eruditi, pervolutavi, deprehendi, ipsum statuere, convulsiones in phrenitide exorientes, provenire, à siccitate nervorum, non autem à materiâ in eos excusâ. Quin & ipse Gal. lib. 3. d. loc. aff. c. 6. illi adstipulatur hisce verbis: *Cum convulsio fit ab æstuante febre, qualem in phreneticis videre est, causam esse ariditatem vacationemque rectè putaveris. Quid illustrius, quid luculentius pro meâ sententiâ corroborandâ adferri possit? Viderur illa velut Achillea suâ in basi adhuc fixa stare ac innota.*

2. Cum Stridor dentium tum ab Hippocrate & Galeno, ac universo Machaonio choro, communi calculo atque suffragio, in febribus continuis se prodens, reputerur exitialis, & prodromus mortis, Herculeum exin capiendum argumentum, convulsiones tam stabilis ac contumacis causam vaporibus malignis haud af-

signandam: si in his culpa hæreret, utique per alexiteria & hydrotica malum illud non rarò propulsari & complures ægri in vitâ conservari possent: id quod cum nunquam eveniat, & omnes lurida mors abripiat, erit igitur causâ fixa & planè hæctica, nullo remediorum genere averrucanda. Majoris roboris causâ accersò in subsidium, Prosperum Alpinum, qui in suo erudito tractatu de prælagiendâ vitâ & morte, Stridores dentium in febribus continuis supervenientes, perpetuò exitiales, alleviare non dubitat, tum suâ Experientiâ, tum Hippocr. & Gal. effatò, subnexâ ratione, quod illud symptoma fiat, læso nervorum principio, aut temporum maxillarum *musculis, ab igneo calore, immoderate siccatis, ac exin convullis, quæ convulsiones sint insanabiles.* Hisce ita se habentibus, quidni & ego haud vanâ conjecturâ ductus, convulsiones prædictas feбри continuæ sat ardenti, (sub utroque hypochondrio tam ingens *καύμα* percipiebat, ac si ignis eò loci exardesceret. *Es brennt mich wie ein Feuer* / querulâ voce dictitando) & paraphrenesi supervenientes, ab inanitione profectas, haud perperam sensisse, existimari queam. Id quod intactum relinquere non potui, non tam ullo contradicendi pruritu, quàm quod illa cum meâ ratione quadrare, nec aliorum etiam haud trivialium Medicorum autho-

authoritati repugnare videantur, Haud levis in animo meo suborta est admiratio, quod Author thesium transmissarum, unicam tantum causam convulsionis admittat, irritationem nervosi generis à malignâ qualitate, inanitionem verò & repletionem, planè respuat. Illius rationes tanti ponderis ac momenti non aestimo, ut me flectant ac impellant, ad consensum, & moveant, minùs dimoveant à præconceptâ opinione, haud abs re duxi quin animi mei cogitata proferrem in medium, in oppositum tendentia.

Præsuppono interpretationem Galeni, quomodo veterû sententia de convulsione ex repletione & inanitione, sit intelligenda, qui lib. 5. aph. 1. ita dissèrit: Ipse nos docuit Hippocrates, quod fiat convulsio ex repletione & inanitione, corporum scilicet nervosorum, à quibus secundum electionem motus perficiuntur. Sunt autem hæc, nervi ligamenta, muscoli & tendines. Fit autem & propter compatiendi societatem convulsio, quam non debemus existimare ab Hippocrate prætermisissam. Eam enim quæ primum fit, convulsionem ostendit, cum ait: convulsionem ex repletione & inanitione generari. Et quidem novimus etiam morsus ratione fieri in ore ventriculi singultum adedò, ut quispiam & nervos itidem pati, existimavit. Exin mirari soleo

Eraatum, & etiam D. Sennertum, qui magno conatù infringunt opinionem veterum de repletione & inanitione, solam convulsionem concedentes, quæ irritando acriore ac malignâ qualitate facultatem expultricem ad excutiendum, quod molestum: istum Galeni locum non dixerim illos ignorasse, sed studiosè præteriisse, animadvertentes, suo placito valdè repugnare. Non enim convulsionis causas ad solos exiguos nervulos per musculos dispersos, restringebant, sed ad corpora nervosa, prout sunt nervi, ligamenta, tendines, cum nec ignotum illis, interdum etiam convulsionem concitari, à materiâ acriore mordente & vellicante partes nervosas.

Verum spasmus ceu morbum à repletione & inanitione oriri: at motus convulsivos esse tantum symptomata facultatis expultricis. Et sanè ista Galeni commentatio prætorum Medicorum tutelâ, albo calculo est notanda, cujus medio, omnis Neotericorum altercatio infringenda, si lis ac contentio de convulsione ex repletione & inanitione corporum nervosorum, quoad eorum substantiam, non autem de spasmò à vaporosâ malignâ materiâ, Naturam irritante, esse intelligendum. Etenim cum duplex spasmus constituendus, legitimus & spurius, in illo nervi, seu partes nervosæ patiuntur ratione substantiæ, quæ etiam essent

essent omnis sensus expertes, tamen si repleta, aut inanita, æquè convellerentur: in hoc autem afficiuntur, quatenus sunt sensibiles, à re inimicâ irritatâ contrahuntur, ut noxium expellant. In illo pars contorta semper talis manet: in hoc autem sine tensione perpetuâ, motus convulsivus per intervalla accedit & recedit.

Verus spasmus provenit vel à repletionem vel inanitionem: si à repletionem, nervi peregrinâ materiâ farta, secundum cavitates evadunt breviores, quia latera, dum dilatantur, dum à se invicem discedunt, necessariò ad suum principium torquentur: ab inanitionem, dum nervi exiccati secundum longitudinem & latitudinem abbreviantur. Illegitimus autem spasmus, seu non proportionatus ad materiâ, concitatur ab extraneâ & malignâ qualitate nervos vellicante, non quod eorum substantia reddatur brevior, sed quod exquisito sensu dotati, ut ex inextimulata Natura, mediante facultate expultrice, insurgat ad id, quod molestum, excutiendum. Fides ac chordæ in testudine, aut citharâ, luculento sint exemplo, quæ aëri humidiori aut sicciori expositæ, plus æquo repleta, aut exiccata, dum abbreviantur, magnâ violentiâ dissiliunt. Indubium si instrumenta illa musica tali constarent materiâ, quæ dilatari & contrahi posset (prout muscoli à chordis) æquè retraheren-

tur & sicut partes convulsæ, apparent distortæ: at cum ob solidiorem consistentiam non cedant, chordæ disrumpuntur. Etsi chordæ omni sensu destitutæ, non minùs nimium madidæ aut exiccata, ita abbreviantur, ut resiliens frangantur. Quid nî ratio suadeat, & ipsi sensus suffragium ferant, convulsiones nervorum haud dispari ratione fieri possent, eorum tunicis alienâ materiâ repletis, distantis, vel à siccitate corrugatis, etsi planè essent insensiles. Si nervi essent omnis sensus expertes, tum spasmus non proportionatus ad materiâ, locum habere non posset, nec daretur ulla virtus expultrice, noxam percipiens, ad eam amolendam. Etsi Averrhoës Medicorum Aristarchus, similitudinem chordarum deridere solitus, videtur tamen à ratione haud alienum, cum fides in testudine sint tenuissimæ, at dum intumescunt, aut exiccantur, dissiliunt: quid nî partes nervosæ, ut tendines & nervi, multò crassiores, eodem modò affici possunt.

Cum Hippocrates lib. 2. aph. 26. tradat: febrem convulsioni supervenire, melius est, quàm convulsionem febri, & lib. 7. aph. 13. Ab æstibus fortibus spasmus superveniens, vel tetanus, malum. Cum Hippocrates suos aphorismos calamo in mentem intincto scripserit & ab ipsâ suffragante experientiâ prompserit, haud abs re investigare causas & rationes,

tionem, utrum duo illi aphorismi rationi & experientiae sint congruentes. Rationes nobis suggerat ipse Hippoc. lib. 6. aph. 39. & Galen. in commentario: dum duplicem proponit causam convulsionis, ex repletionem & inanitionem, corporum scilicet nervosorum, quae si repleta humoribus crassis ac pituitosis, ut spasmus succedat, & huic febris superveniat, quae suo calore resolvat ac discutiat materiam illam spasmodicam, id pro bono augurio habendum, in dispellenda convulsione: sin vero con-

vulsio febre accedat, funestum, ob exhaustum nervosi generis, quae siccitas est insanabilis. Exin vel duo illi aphorismi falsitatis arguendi, id autem de divino Hipp. Genio suspicari, sit piaculum: vel si illae rationes adductae non sufficientes, tum aliae excogitandae ad salvandam veritatem. Si illae non ad tuum gustum, desidero potiores: si quid solidi opponendum, ad illas destruendas, tum victas dabo manus. Sed nunc vela contraham, rem istam uberius tibi speculandam committens.

EPISTOLA XIX.

Contra Astrologiam vaticinam.

*Ad Dn. M. Nicodemum Strzlinum, Ecclesiastem
in summo Templo Ulm.*

Um à me efflagitatis meam sententiam atque censuram, quid de praedictionibus Astrologicis, praesertim Genethliacis, sit judicandum, id laboris Viri amico detrectare, inamicum aestimo, quin in re etiam majoris momenti tibi gratificari sim promptus ac benevolus: idcirco animi mei cogitata, per hanc Epistolarem confabulationem, communicare libuit.

Haud invitus admitto, cum Deus & Natura nihil faciant frustra, proin caelum ab Hieron. Cardano. haud inveniisse vocatur, Dei Altiss. In-

strumentum, quo in haec inferiora ac sublunaria, operari solitus. Sydera à Deo Opt. Max. in hunc finem creata & caeli parietibus affixa, ut anni tempora variarent ac mutarent, subinde aliam in aëre inducentia crasin ac temperaturam, caloris & frigoris, humoris & siccitatis, ut terra progerminare & omnis generis fruges, ad sustentationem vitae animalium necessarias, producere valeat, quin deinceps à diversa aëris constitutione, variae concitentur ægritudines, & Natura imprimis humana multis ejus mutationibus obnoxia ac subiecta, exin non parum alte-

Tc

alte-

alteretur, & cum alioqui animi mo- res corporis temperaturam sequan- tur, (quale enim temperamentum tales humores, quales humores, ta- les mores) ut pro diversitate ^{negotiorum} hinc emergentis, homines modò læ- tiores, tristiciores, & ad hæc, vel illa negocia expedienda, habiliores) & promptiores, reddantur, rationi ad- modum videtur consentaneum.

Quod autem omnes vitæ casus & eventus exin prævideri, aut prædici queant, absurdissimum autumo.

1. Cum duplex causa, naturalis & voluntaria, quæ in eo discrepant, quod illa semper agat ex necessitate Naturæ, hæc verò libera sit in agen- do, agere & non agere, effectum eti- am suspendere valeat. Cum autem cælum sit agens purè naturale, ergò ager necessitate Naturæ: at effectus, qui sunt liberi, à cælo dependere non possunt, cujusmodi sunt actio- nes & effectus civiles, ut conjugium dignitates, fortunæ: proin absonum de illis ex syderum diversâ conjun- ctione, judicare & certi quidpiam hâriolari velle. Cum ipsi Astrologi ultrò fateantur, syderum influentias per se & directè tantùm agere in res materiales & merè naturales. Cum actio sit tantùm inter ea, quæ genere conveniunt. Ergò cælum velut agens corporeû & materiale, solùm ager in materialia, non autem spiri- tualia, ut est anima & voluntas hu- mana, Et si ex accidenti, indirectè ac

mediatè agere possit in organa cor- poris, quibus anima utitur, ut si ce- rebrum benè dispositum, etiam ani- ma suo discursu uti & animales a- ctiones meliùs ac expeditiùs exerce- re potest. Sed hæc amabò quid con- ferunt ad merè fortuita. Quæ non in nostro arbitrio consistunt, quàm in voluntate aliorum & extrinsecus adveniunt.

2. Ipsi Astronomi demonstrant, totam tertiam cum mari, ad cæli complexum, se habere instar puncti, cujus minutissima portio erit hic vel ille homo: quomodo amplissimæ virtutes influere possunt in angustis, illud punctum. Quam absonum, ut sydera promittant mihi, vel illi soli hoc infortunium, & non potius toti illi puncto. Videtur hoc Herculeum argumentum, contra particulares influxus, & astruendum cælum esse causam universalem, etsi spe- cialis aliqua influenza admittenda, & hæc erit omnibus sublunaribus communis, noi. hoc, vel illud subje- ctum, magis afficiès: & omne agens diversimodè agit pro diversitate re- cipientis.

3. Cum ipsorum Astrologorum confessio, se non à priori per causas, sed à posteriori, per observationes, ad istam cognitionem pervenisse, & illæ admodum incertæ, cum falsis nitantur hypothesibus. Cum eadem cæli facies & signorum positura, quæ semel apparuit, non amplius,

vix post aliquot secula recurrat, proinde vix duo vel tria exempla, de uno casu verè contingente, adferre licebit, nec propterea ex paucis singularibus, præcepta universalia constituere, par ac æquum. Absõnum unam vel alteram observationem, ad omnes consimiliter natos, accommodare. Zenocarus de vitâ Caroli V. refert, eum in sua Genesi habuisse Capricornum in ascendente, prout etiam Augustum, Carolum Magnum, & ipsum Christum Salvatorem nostrum, quasi ad regiam dignitatem evehendi, qui in consimili cõstellatione pronati. O vanitatem! Quis sanæ mentis credat, etsi quidam sub signo Capricorni in lucem editi, ad honores regios aspirarint, tamen indubiũ, quin aliquot myriades hominum, sub eadem cœli figurâ ex alvõ materna prodeuntes, in abjectissimo vitæ genere, ævum traducere sint coacti, ut & complures Reges, in longè aliâ syderum copulâ editi. Vel exin cõstat, quàm anile, ex paucis particularib⁹ observationib⁹, construere regulâ universalem, cum illius felicitatis causa non tam à cœli influenza, dependeat, quàm ipsorũ cœlitum favore cõtingat, suum cuique Fatum destinantium. Sub eadem constellatione natorum, unus erit Fortunatus, alter verò calamitatibus subiectus. Si Christi Genitura, in consimili syderum positurâ, ò quam misera regia majestas; dum à Judæis

per ludibrium titulo tenus Rex saluatus, sed brevi post in crucem sublatu. O temeritatem!

4. Cum domus Astrologorum non reales, sed commentitiæ: An non res mira, si Planetæ aliâ facie nos respiciant, pro sitûs diversitate, tam varius prædeat effectus, cum ex doctrinâ optidorum constet, effectus qualitatem, pro radii qualitate & Naturâ corporis irradiantis, non pro diversâ radiorum circulatione, differre. Sol enim quocunque modo & situ ejus radii dejiciantur, semper calefacit & illuminat, at si rectiores spargat, eos reflectendo, magis calefaciet, insanum igitur dogma, quod Planetæ, dum per 12. domos vagantur, ac diversimodè oberrant, alios beatos, alios miseros reddere, soliti, illorum Naturâ nequiquam mutatâ, sed solâ factâ sitûs varietate.

5. Omnis ars & scientia occupatur in iis rebus, quæ aut semper, vel frequenter contingunt, prout docentur. Cum autem Astrologorum prædictiones rarò veridicæ, ergò ipsorum ars destituta fundamento, nullis certis nititur theorematis, sed dubiis particularib⁹ observationibus, Exin Cicero lib. 2. divinat. exclamat: quid plura, quotidie refelluntur Chaldæi, quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa hîc ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum, nisi Senectute, nisi domi, nisi claritate

moriturum, ut mihi permirum videatur, extare quenquam, qui etiam nunc credat iis, quorum prædicta quotidie videat re & eventis, refelli: qui tamen omnes violentâ morte sublati.

6. Planè ἀλλοτρίον existimandum, à diversis parentibus pronatos, licet sub eadem constellatione, similes moribus, ac rerum eventis, cum ab iisdem progenitorum, magna sit discrepantia. Imò Geminos eodem concubitu satos & insimul utero exclusos, omnino contrariis animi moribus & rerum successibus fuisse, Jacobus & Esau luculentum præbent testimonium. Etsi obtendant Astrologi, brevissimam illam moram, quæ inter Geminorum ortum intercedit, à nobis exiguam iudicantam, in cælo tamen ob eius vastitatem & rapidissimam conversionem esse insignem & magnam causare varietatem. Vanum effugium. Etenim si tam brevî mutatur ratio constellationis, sub qua quisque nascitur, tempus ipsius ortus, cuiusque hominis proprium, erit Astrologis incomprehensibile. Perquam rarò ipsa hora, nedum punctum ac momentum, quo quis ex utero prodit, à parentibus consignatur & si hora tantùm natalitia sit comperta acquiescunt, & exin thema erigunt. Ergò falluntur & fallunt.

7. Quàm frivolum, quod Saturno assignant causam brevitatis vitæ. Ad cuius effectum causæ concurrunt plures, is unicæ causæ non erit

assignandus. At omnis fatus, ut dicitur, turniore vel breviori vitâ fruatur, à pluribus causis proficiscitur. Homo namque non tam gignitur à cælo, vel Planetis, quàm à particularibus ac proximis & immediatis causis, ab utroque scilicet semine, maris & feminæ, facultate plasticâ dotata, sanguine menstruo alimentum subministrante, & utero velut receptaculo inserviente. Statuamus, Astrologum cuidam sub felici syderum copulâ pronato, polliceri longævitatem, at si Pater, aut Mater valetudinaria, tum ex horum semine malè disposito, progerminabit (orta namque attestantur suis principiis.) Infans variis morbis obnoxius, quorum pedissequa mors. Ad producendos effectus, plus valere immediatas causas, quam remotas, testimonium ferat experientia, sub eadem constellatione generari morbosos & sanos. Idem iudicandum de animi moribus, qui sequuntur corporis temperamentum, quod à parentibus hæreditariò accepimus.

8. Cum præstigia illa (si fortè quædam vera) post multorum annorum seriem demum eveniant, videretur ἀδύνατον, influxum illum cælestem, tam diu in corpore delituisse, cum effectus tam diu non possit abesse à suâ causâ.

9. Postremum hoc Achilleum argumentum. Si in prognosticando tempestates (velut re leviori,) Astro-

Astrologi comperiantur erronei, multò magis fallaces in prælagiendo ea, quæ dependent ab arbitrio humano, & sunt fortuita. Exin ipse Keplerus famosus ille Mathematicus, palam fatetur, se propter prædictionum incertitudinem, nullas amplius Ephemerides, prout antehac solitus, publicasse, ne si aberraret, suis prælagiis frustratus, ludibrio exponeretur.

Et si jam adducta argumenta sat valida, ad infringendam Astrologorum vanitatem, verum cum multa mirabilia obtrudantur exempla eorum, quibus ea contigerunt, quæ ab hariolis denunciata, exin doctrina astrologica, videtur haud carere fundamento. Hunc ego scrupulum hoc modo revellerem. Et si nonnulla prædicta vera acciderint, tamen innumera etiam falsa, aut nullos, aut planè contrarios habuisse exitus, ut non tam ex artis regulis, quàm fortuito rem attingisse, existimari queat. Idem de Astrologis dici posse reor, quod olim de oraculis Delphicis tritum atque vulgatum, quæ vera, memoria teneri & prædicari, quæ falsa, eorum neminem recordari.

Ast ut verum fatear, dum lego exempla admiranda veridica, obstupesco, unde & cujus adminiculo, tales divinationes suggestæ.

Piererius Jesuita asserit, plerisque Astrologos, præsertim vera prælagientes, Magiæ fuisse addictos, ut

complures ab Inquisitoribus passim capti, & custodiæ mancipati, confessi, ut non tam scientiâ astrali, quàm diabolicâ revelatiõne, vel occulto ejus afflatu, futura prædixerint. Quamvis nec ipsi dæmones semper prænorint futurorum contingentium eventus, prout ambiguitas oraculorum indigat: fatuum proinde, id attribuire Astrologis, quod nec malis Geniis à Deo est concessum.

Si quis autem objiciat, Astrologos pietatis amantes, & à Magiâ alienos, quorum prædictiones æque veraces: huic opponerem, quod Aristoteles de Melancholicis tradit, eos multa divinare, quia multa loquantur: ita Astrologi in erigendâ Genesi, varias res prosperas & infastas, quæ cuius mortalium accidere possunt, coacervare ac conglomerare solent, ut *adversos*, qui interdum quidpiam veri contingat, cum non raro Sagittarius etiam imperitus sapiens jaculando, scopum attingat.

Probè notandum, quod D. Augustinus lib. 4. confess. cap. 3. refert: Se antè baptismum, libris Genethliacorum mirificè deditum, à quodam Medico Hipponensi Senæ ab illorum studio aversum, quod eos quibus quæstus causa, olim incubuisset, reipsâ falsissimos comperisset, si quid veri interdum respondisset, id non arte, sed sorte factum:

Tr 3

quem-

quemadmodum nonnunquam fortes, ex libris Poëtarum depromptæ, interrogantis rebus factisque, consonare depræhendantur.

Accedit, quod multi divinent ingenii solertiâ, & multiplici rerum humanarum peritiâ usuque, & exquisita eorum, quibus divinatio fit, negociorum, morum, studiorum & ingeniorum observatione atque notitia.

Adhæc Astrologorum auguria erunt vel secunda, vel adversa. Si prospera, omnibus viribus ad ea consequenda contendunt per media etiam illicita, non prius quieturi, quam potiantur intento, & sic non raro in mala incidunt insperata. De Comite Ætholiæ Hector Boëthius Hist. Scot. refert. eum Jacobum I. R. Scotiæ peremisse, & regicidio peracto, cum jam capitali afficiendus supplicio, & membratim dissecandus, capite prius coronâ ferreâ, pro ludibrio, quod Regnum affectasset, cincto, commemorasse, se vaticinium accepisse, priusquam è vitâ excederet, fore, ut publicè coronaretur, propterea semper ad ea, quæ Fata portenderent, vanâ persuasione ductus, cuncta præcipiti animo, direxisset. De Antonio à Leva Sabellicus narrat, quod author ac suavor Carolo V. ad expeditionem adversus Regem Galliæ suscipiendam obtulerit se Generalem exercitûs, ab hariolis vanâ spe illectus, quod in

Galliâ moriens, suam sepulturam, in Templo S. Dionysii, sit habiturus ratum, se positurum victoriâ, & Parisiis, in Sacello S. Dionysio sacratum, tumulandum, proin ut immortalis sui memoriam, ob res præclarè gestas, apud posteros relinqueret, omnia sua consilia, de bello in Galliam transferendo, communicasse, at contigisse, ut exercitu dysenteriam sublato, ipse in Narbonensi quidem Galliâ mortuus, sed ejus cadaver Mediolanum in Italiam translatum, ibidemque in Templo S. Dionysii sepultum.

Si infelicia & adversa præfagia, ea vel fortuito evenerunt, vel dæmonis revelatione & directione ac impulsione, quò curiosos & Fati sui avidos, in suâ superstitione corroborarent, & in adversa præcipitent, à quibus immunes permanissent, si vates non consulissent.

De Geminis fratribus Gothicis etiamnum adolescentibus Olaus Magnus refert iis prædictum fore, ut mutuâ cade perituri, ex in fatum illud devitare constituentes, ad longius distitas & diversas orbis regiones peregrinantes, ibidem ad decrepitam senectam usque commorantes, tandem incesserit in patriam redeundi cupiditas, existimantes tanto temporis intervallo, alterutrum mortuû & ita Fatum finitum, quod tamen viam invenerit. Nam cum ignoti Senes, in pinoso nemore con-

venif-

venissent, & mutuâ salutatione factâ, paulisper confedissent, ex insperato utriusque canes, itineris comites, acri ortâ pugna pariter & illos à verbis ad verbera & vulnera etiam lethalia progressos, atque jam in agone, se fratres, memores vaticinii, agnoscentes expirasse. Quis ambigat à Tacodamone canes impulsos ad rixam, ex in senibus occasionem suggestisse, mutuis se vulneribus conficiendi. Nec hasitarim, Deum permittente diabolo tales machinationes, ad homines temerarios Fati sui & futurorum scientiâ avidos puniendos, dum Deo suo Creatori & paternæ ejus providentiæ diffidentes, à creaturis res expectant futuras, quæ aliàs ipsis non contigissent, si jactatâ suâ curâ in Dominum, eas nosse non desiderassent, juxta illud: quæ timet impius, in ea incidit.

De Asclerione Mathematico (ego potius infamem Magum crediderim) mira recenset Suetonius, quod Domitiano Imperatori violentam mortem prænucciasset, percontanti qualem ipse vitæ exitum, sit habiturus, responderit, se brevî à canibus dilaniatum iri, eum interfici sine morâ, & ad coarguendam artis vanitatem, cadaver cremari, & cinerem sepelire imperasse, dum id peractum, evenisse, ut inopiato imbre depluente, ignis extinctus, & canes catervatim accurrentes, semivivum discerpserint cadaver. Non

dubitarim, si Mathematicus ille sibi istum vitæ ternium non præfixisset, nunquam in id infortunium incidisset, sed connivente Deo, à diabolo Domitianum ad illius necem concitatum, & canes vel reales, ab eodem impulsos, vel ipsos personatos dæmones, formam canum representantes, cadaver dilacerasse, crediderim. Unicum adhuc subjiciam exemplum stupendum cujusdam Astrologi (de quo Simon Majolus Episcop. Vultuar.) quod Galeatio Mariæ Duci Mediolanensi, prædixerit, ipsum ex vulnere periturum, à suo vasallo inferendo, percontanti, quo mortis genere ipsi occumbendum, responderit: se in publico interemptum iri, ex trabe ligni cadente, ex in illum decollari præceperit, ut ex eventu convinceret, Astrologiam falsam: sed quid contigit, cum eductus ad supplicium, sub portâ magnâ, turrim lapsam, Astrologum cum carnificè, & alios concomitantes spectatores, prostravisse, ipsum verò Galeatium, in Templo S. Stephani, interfectum à proprio vasallo. An non hæc mira sunt ludibria Satânica, quis tam exors Rationis, ut credat, ista ab ullâ arte humanâ, prævideri ac prædici potuisse. Vel denique ex metu *incidunt in mala aliàs non eventura*, prout Jovius de Leonio Medico & Mathematico, eum ex suâ Genesi depræhendisse, sibi pereundum in undis, proin relictis

lictis Venetiis, ne crebrò navigandum, Spoletum se contulisse, & brevì post Florentiam, ad curandum Laurentium Medicum Ducem, evocatum, & cum constellatione syderum fretus, morbum non periculosum dixisset, quo tamen ille extinctus, hinc cum illius valetudinem neglexisse diffamatus, ob infelicem medelam, ab illius filio Petro Mediceo noctu in puteum præcipitatus, in quo suffocatus. Ego planè mihi persuadeo, si sydera non respexisset, quin eo casu non periisset. Haud ingratum fore duxi, si adhuc tria subnectam exempla mira & rara paucis cognita.

1. Johannes Stöflerus, Mathematicus Tübingensis, determinato die sibi periculum imminere prævidens, ad id evitandum, & tempus amicâ conversatione fallendum, quibusdam literatis in Musæum suum convocatis, cum inter pocula disputatio sobria orta, & ille ad dirimendam controversiam, bibliothecam suam accedens, librum promerret, contigit, ut clavo laxato, asser, in quo libri repositi, illius capiti incidens, vulnus lethale inflixerit.

2. Cum Tycho Brahe Astrologus famosissimus, in juventute, Rostochii studiis incumbens, quendam diem sibi infaustum adverteret, interdium in Musæo suo commoratus, circa vesperam, putans Fatum jam

præterisse, domo egressus, ad cenandum apud hospitem suum, dum inter epulandum cum studioso commentale, orto litigio, ad digladiationem ventum, ut illi natus præcisus.

3. Johannes de Lignano, J.C. Bononiensis & Astrologia peritus, prævidens Filium suum de patibulo aliquando fore suspendendum ad Fatum avertendum, sacro ordini ipsum addixit, tam felici successu, ut ad Episcopalem dignitatem evectus, & cum à Senatu Bononiensi Legatus designatus & Romam ad Pontificem missus, ad hujus gratiam aucupandam, ejus commodo promovendo, magis intentus, eo comperto, quod negocium aliter, ac in mandatis haberet, expedivisset, Bononienses illum cā nocte, quā reversus, cruci affigendam mandarūt, cum sequenti diluculo, infelix Pater, fortè præteriens, suspensum conspexisset, hac usus est exclamatione: O Fili, tu infelicissimum Fatum, nec divinis ministeris, nec humanis admniculis, superare potuisti.

Indubium æstimo, si cui ex insperato, res prospera obtingat, ut felix conjugium, vel divitiæ affluent, vel ad honores evectio suppetat, ea à Deo omnium Bonorum largitore & bonis Geniis ministris provenire: Sin autem infausta, ut suspensum, vel submersio in aquâ, haud culpa rejicienda in sydera malefica, sed

sed malos Genios, ad funesta insti-
gantes, nec illa infortunia obvenis-
sent, si astra non consulissent.

Pro colophone annectam autho-
ritates Astrologorum principalio-
rum, astrologicas prædictiones fal-
laces confitentium. Coriphæus sit
Kepplerus, qui palam astruit, tam in
genere, quam particulari, nihil certi
ex Astrologiâ prædici posse, quoad
res faustas & adversas, si qui Astro-
logi in individuo quidpiam hario-
lando assecuti, id fortuitò potius
contigisse, non ex artis præceptis,
asseverare non dubitat. Exoptan-
dum, omnes Astrologos ita affectos,
ut veritas magis curæ ac cordi, quam
in prognosticando temeritas. At
quid causæ, quod plerique Astrolo-
gi tantas vanitates defendant, pro
iis ceuaris & focis, dimicantes. Ipse
Kepplerus in lib. Astrol. contra Fe-
selium Medicum Badensem publi-
cato, Astrologiam filiam fatuam
ipsius Astronomiæ, velut Matris sa-
pientis, haud inscitè vocat, quod illa
quidem ab hac fuerit nata, educata,
sed ubi adolevit filia, alimentum
matri subministrare ceperit, ne
mendicandum, aut fame peteun-
dum. Quare nî Astronomi adoptas-
sent Astrologiam, vix haberent, un-
dè suam curarent curiculam. *Φιλα-
γυγία* igitur Duce, sordidi quæstus
causâ, credulo ac improvido vulgò,
suas futilitates obtrudere non vere-
cundantur, scientes, cor humanum

esse *φιλόκαλον & ἀψίκερον* appetens no-
vitatatum & absurditatum.

Kepplero suffragatur Cornelius
Agrippa lib. 6. d. vanit. Sci. profi-
tens: se Astrologiam à Parentibus
puerum imbibisse, dein nec modi-
cum temporis & laboris in eam in-
sumpsisse, tandè didicisse, eam nullo
alio niti fundamento, nisi meris nu-
gis & figmentis imaginatiouum,
pœnitere insumptæ olim operæ, ab-
jecisse jam dudum ex animo, nec re-
assumere velle unquam, nisi potent-
ium violentæ preces, (qui soleant
interdum ad indigna artificia, etiam
magnis probisque ingeniis abuti)
sæpè rursus impingere compelle-
rent, suaderetque domestica utilitas,
se aliquândo frui debere illorum stul-
titiâ, & nugas tantopere cupien-
tibus, nugis obsequi. Cum D. Mar-
tinus Chemnitius insignis Theolo-
gus, adhuc artium Magister, Mathe-
maticis disciplinis esset deditus, & in
prædictionibus natalitiis felix ac ce-
lebris habitus, proim ab amicis co-
hortatus, ut se totum Astrologiæ
traderet, id recusavit, quod illius
fundamenta valdè sint infirma, ab eâ
recedens, ad studium Theologi-
cum se contulit. Ipse etiam D. Lu-
therus comm. in Gen. astrologicis
vaticiniis parùm tribuit, quod nullis
nitantur fundamentis, sed meris
constent incertis & particularibus
tantum observationibus.

Huc referri potest D. Augustini

Va

cxem-

exemplum supra ex libr. confess. al-
legatum, albo calculo notandum.
Tantorum virorum authoritates,
cum prædictis rationibus conjun-
cta, scutum obvertant & obterant,
omnium aliorum Astrologorum,
objecta frivola & experientia repu-
gnantia.

Liceat mihi cramben recoctam
apponere. Ego firmiter credo con-
jecturis haud frivolis fretus, omnia
præfagia de futuris contingentibus,
neutiquam prodire à certâ syderum
copulâ, cum nihil agat supra vires
suæ speciei & talis facultas illis à S.
D. haud insita: Sed cum Ægyptii &
Chaldæi, olim superstitioni & arti-
bus Magicis, quibus ipsa etiam A-
strologia merito est accensenda, fue-
rint addicti, si quid veri prædictum,
ope dæmonum revelatum. Cum
duplex cum illis pactum constituen-
dum, implicitum, vel expressum. Ita
duplicis sortis Astrologi comperiun-
tur, alii manifestum habentes cum
dæmone commercium: & hujus re-

velatione futura cognoscetes, ea
ex astris se cognovisse, comminif-
cuntur, quò ipsorum impietas late-
ret in tenebris. Alii Astrologi, etsi
alias pietatis studiosi, sed veterum
observationibus freti posteritati re-
lictis, exin suas prædictiones depro-
munt, putantes, illa vaticinia profi-
cisci à scientiâ sydereâ naturali, se-
iplos decipiunt ac fallunt, dum præ-
ceptis illis nitentes, themata natali-
tia erigunt, opere ipso demonstrant,
ea procedere ex pacto implicito, oc-
cultâ dæmonis inspiratione, vel po-
tius, si definito die præfagia contingant,
ipso authore ac impulsore, ne
mendax comperiat, Deo conni-
vente ac permittente, ad puniendos
tam curiosos & temerarios Fati sui
avidos: indubium, quin in prædicta
mala haud incidissent, si vates non
consultuissent. Si prænarrata exem-
pla justo ponderanda judicio, rem
ita se habere, impartialis censor faci-
lè deprehendet (intellectam velim
judiciariam seu vaticinam.)

EPISTOLA XX.

*Taxatio supina quorundam Pharmacopæiorum negligentia
& crasse ignorantia, quàm ea sit detrimetosa.*

Uam periculosum & dam-
nosum sit Tyronibus Phar-
macopæis Medicorum re-
cepta dispensanda com-
mittere, memorabili exemplo libet
monstrare. Cum ante complures

annos, quidam J. U. Doctor Stut-
gardii, in itatu sanitatis, nulli morbo
obnoxius, sed præservandi tantum
causâ, à Medico expeteret evacua-
tionem corporis, ante venæsectio-
nem ordinandam, is præscripsit apo-
zema

zema solutivum, inter cætera ingredientia erant designatæ radices apii, illud paratum & oblatum. Sed quid contigit? O Fatum infaustum! Miser ille legum peritus, intra paucas horas, ab hausto medicamento, ronchillare cepit & expiravit. Magna trepidatio & lamentatio inter domesticos, tum Medicus accersitus conspiciens ægrum in agone constitutum, obstupescit, gnarus se innocentem, nihil noxii à se ordinatum, & tamen animadvertit toxicum oblatum: in re ancipiti consilium capiens subitaneum, officinam ingreditur, percontando, à quo scheda dispensata & parata, cognito, à Novitio omnia peracta, jussit denuò se præsentem, illum dispensare: Tyro quasi re benè gestâ, cum in summitate recepti extaret, recipe radicium apii, legit & substituit opium. Exin grandis ille & funestus error deprehensus, cum unica litera, ipsi ægro fuerit letifera. Quidam Tyro nostratis pharmacopoli, dispensans sacculum pro vino medicato, cum in recepto consignatum, recipe radicium Enulæ, ille legit & accepit radices Esulæ, sed bono Fato, alius Minister intervenit, errorem observans, Esulâ dimotâ, Enulam substituit. Sed fortassis æquiori animo ferendum, si tanta imperitia in Novitiis tantùm hæteret, quàm dolendum & cum damno experiendum, haud minorem inscitiam non raro

hospitari in provectioris ætatis Ministris, & ipsorum etiam Heris sapius valdè indiscretis, prout ex sequentibus patebit notatu dignis exemplis.

Cum ego cuidam fæminæ febris continuâ laboranti ordinassem syrupum refrigerantem & ceu suavissimû laudassem, *sc. Syr. acyd. citri, de succo cerasorû acidorum domesticorû, añ. ʒiſ. M.* Eo primâ vice degustato, ob saporem valdè inamicû aversata, mihi significari jussit exprobrando, quod tam ingratum & adversarium medicamentum præscribere non verecundatus. Ista querela mihi erat admirationi, etâ gnarus, culpam in me non hære, sed in pharmacopæo erroneo, receptum haud dextrè dispensante, consistere, sum arbitratus, exin in officinam ingressus, percontari cepi, cujus ductu scheda illa præparata, cum Herus ipse falsus, à se concinnatum medicamentum id haud jucundum esse posse, cum à me consignatus syrupus domesticus, qui ob amarorem Naturæ adversus: cui me opponens regeſſi, à me præscriptum syrupum cerasorum domesticorum acidorum alterantem suavissimum, ipse autem substituerit syrupum de spinâ cervinâ purgantem, qui vulgò syrupus domesticus etiam vocari solitus, deceptus *sc. ruyannus* vocabuli domestici. Errorem ad oculum ostendi, paulò exactiùs desiderans judicium, tali

Vu 2

colla-

collatione instituta. Cum à me consignatum, recipe syrupi aciditatis citri, ceraforum domesticorum acidorum, añ. ℥iſ. M. Exin facillè colligendum, per domesticum non intelligendum syrupum de spinâ cervinâ, sed ceraforum domesticorum, cum syrupus refrigerans cum aquâ, pro potu, miscendus, à me ordinatus, ad interaneorum viscerum æstum contemperandum. Errorem exin etiam patulum, cum à me ita scriptum, recipe syrupi aciditatis citri, è succo ceraforum domesticorum acidorum añ. ℥iſ. M. conjunctim non divisim. Si ita à me signatum, recipe syr. acid. citri ℥ij. syr. domestici ℥iſ. M. Et si pro isto accepisset syrupum de spinâ cervinâ, aliquo modo fore excusandum, quamvis & hoc absolum, syrupum de spinâ miscere cum syrupo acido citri. Cum ipse rem perperam intellexerit, & in ambiguo, meritò per Ministros fuisset inquirendum, de dextro sensu. Sed pudet ac tædet illos rerum pharmaceuticarum scientiâ tumidos, suam ignorantiam aliquantisper prodere, non habito respectu estimationis Medicorum, nec salutis ægrorum.

2. Cum ego in aliâ officinâ cuidam Virgini feбри ardente decumbenti, & jam prunellâ infestata, præscripsissem gargarisimum, inter cætera ingredientia, erant consignati trochisci de Nitro cum sulphure

præparati, & observare in gargarisimum colore admodum citrino infectum, obortâ in animo meo haud levi admiratione, in Myropolio inquisitio instituta, à quo ille præparatus, compertum à Ministro jam adultiore & peritiam præferente, concinnatum, cum in schedulâ extraret, recipe trochiscorum de Nitro cum Sulphure præparatorum, ipsum accepisse trochiscos de Nitro per se factos, sat copiosâ sulphuris citrini pulverisati portione, ipsi liquori in vitro existenti, inspersâ. O crassam ignorantiam! Tantum absurdum, vix per insomnium mihi obvenisset.

3. Cum cuidam Monacho in cœnobio Wiblingensi, in affectu externo ordinatum Emplastrum Vigonis de Ranis cum Mercurio præparatum, Minister nescius id duplici modo concinnatum, cum & sine Mercurio, in officinis prostare, cum legisset, recipe Emplastri de Ranis cum Mercurio, absque ulteriori pensatione, accepit Emplastrum de Ranis tum obvium, putans, non aliud extare, quàm sine Mercurio præparatum, ideoque illi commiscens copiosum pulverem Mercurii sublimati, tradidit. Cum id claustrali admotum, in ignis in exure inflammatio & erosio clausata, cum haud levi vitæ discrimine. O rudes Myropolas, & Medicis & ægrotis verendos, & ad Garamantas usque, vel extremos Indos, transmittendos.

EPI-

EPISTOLA XXI.

*Ad quendam Philiatrum querelam continens, de fallaci
uromantia & sinistro imperitorum iudicio.*

HAud ingratum fore au-
cuno, referre quorum-
dam Uromantum calli-
la, sed fallacia & falsa ex
urinâ dicteria. Cum in
Urbe nostra quidam septuagenarius
ex ventriculi imbecillitate laborans,
cibaria quæliacunque assumpta reti-
nere non posset, sed ilico per vomitum
rejiceret, illius filia lotium Me-
dico obrulit dijudicandum, quid de
morbi genere & ejus causâ sit sta-
tuendum percontata, & quæ præsi-
dia expedienda, cui sine rubore ille
respondit: in Patris stomacho duo
tubercula acuminata haud procul
distantia pronata, si quid alimenti
ingestum, id ceu rem inimicam, aver-
santia, mutuam exercere pugnam,
nec prius quiescere, dum quicquid
molestum, sit rejectum. Cum alius
quidam civis febris continuâ corre-
ptus alteri Medico suam urinam mi-
sit censendam, is protinus pronun-
ciavit, ipsum laborare febre mali-
gnâ, sat periculosâ cum Epar pænè
totum corruptum, nî aliud novum
jecur renasci ac pullulare faciat ope
medicamentorum, actum de vitâ,
cum præscripsisset quædam refrige-
rantia, & robore Naturâ ille resti-
tutus, firmiter sibi persuasit, benefi-

cio illorum remediorum aliud Epar
regeneratum. Cum ambobus illis
datâ occasione fortuitâ rei falsita-
tem & impossibilitatem demon-
strassem, non minùs tanta erat in
Medicos illos confidentiâ, vel poti-
us quædam amentia, ut absurdissi-
ma præferrent veritati. O stupen-
dam hebetudinem mentis, talia cre-
dentis. Quin dolendum, quod apud
nostrates, Medici existimatio, ma-
jori ex parte dependeat ab uroman-
tiâ, hoc est, nugaci ac fallaci dicendi
genere, ad circumveniendum impe-
ritos, accommodato. Si quis vel
Hippocratem cum Galeno rerum
medicarum peritiâ & felicitate pra-
cticâ superaret, nec ad istas nœnias
se assuetaceret, haud magno habere-
tur in precio, quin rudior loquactu-
lus præferretur doctissimo Medico.
Cum Medicus eruditus ac prudens,
sit etiâ vir bonus ac conscientio-
sus, cui virtus & veritas magis curæ
ac cordi, quam inanis dicacitas, id-
circo sibi dedecori ducit, & erube-
scit, ex urinâ nugari & mentiri, &
revera eo verbo utendum est. Ete-
nim cum ex lotio solo, nec morbi
Essentia cum ejus causis & loco affe-
cto, minùs vires ægri certò cogno-
scere liceat, exin nulla ex Ratione

Vu 3

proce-

procedens curatio potest institui, sed frivolis conjecturis niti, & cuncta temeritati Fortunæ committere oporteat, id quod creberrimè cum Medici opprobrio & vitæ dispendio ægroti, est conjunctum, hoc non obstante, Mundus vult decipi, qui se ad istas nugas non alluefacit, spernitur ac negligitur.

Sed quid opus est tantâ querimoniâ, cum velut in morbo epidemio conclamato, nulla medicina occurrat, quæ salutem: ita hic nullum aliud restat medium, quàm moderato animo tolerare, quæ inmutabilia. Si quis obrudat exempla Medicorum, qui ex solius urinæ inspectione, sine aliâ informatione notabili, ilicò declamitent de morbi genere & cunctis symptomatis ægrum infestantibus, ac si Lyncei obrigissent oculi, Visu penetrantes ad intimiora, & quasi coram cernentes locum affectum, morbi genus, cum ejusdem causis ibidem stabulantibus!

En tale ab ipsâ veritate suggestum responsum. Si quid veri de morbi genere & causis abstrusioribus protulerunt, id vel revelante aliquo spiritu familiari cognoverunt, prout reperti uromantes cristallomantiam exercentes, vel fortuito divinarunt, vel ex relatione ejus, qui lotium spectandum tradidit, depræhenderunt. Mira enim uti consueverunt astutiâ & versutiâ, circumveniendò ac fallendo simpliciores, urinam contemplantam offerentes, dum nonnul-

las percontantur circumstantias, & illis fucum non animadvertentibus, eliciunt quosdam sermones, ut eorum adminiculo ad cognitionem morbi pertingere valeant. Id ubi assecuti, dehinc velut ex tripode, cum affectatâ gravitate, de morbosâ dispositione, declamitare solent. Ad do, quod urinam deferentes plerumque sint ancillæ, aniculæ & confimilis farina simpliciores oviculæ, quæ ob intellectus imbecillitatem, quicquid illi deblaterare & effutire solent, pro vero arripiunt, fallacias non olfacientes. Si quidem casu ad veritatis meram collimarint, eos ceu vates, ubi vis locorum celebrare, & ad cælum usque evehere laudibus consueverunt, si verò aberrarint plurimum, fallaque protulerint in medium, ea ceu indigna observatione, oblivioni tradentes & silentio involventes prætereunt, prout olim de Oraculis Delphicis dici solitum, quæ vera, deprædicari, quæ autem falsa, eorum neminem recordari. Mirum videri haud debet, quod crebrò & multum loquentibus, interdum non nihil veri excidat, cum non raro, qui oculis sunt orbati, ex frequenti jaculatione, scopum attingant præfixam. Hæc ut luculentiora evadant, haud abs re, ea illustrare notatu dignis exemplis.

Johannes Langius, Medicus Palatinus refert, concubinam cujusdam Principis, singulis matutinis integros lini, aut stupæ, manipulos de-

vorasse, & cum fortè ex stomacho laboraret, urina per anum delata, se consultum, quidnam judicaret: Cum autem omnia prius de Pellicis picâ haberet cognita, se respondisse: Juvenculam illam plus lini quotidie de colo decerpere ipso ore, quam fuso quovis versatili, deduceret: cum anus garrula, istud vaticinium divulgasset & deprædicasset, se velut Hariolum decantatum.

De Rustico Forestus narrat, eum tempore brumali uxoris urinam Medico visendam obtulisse, cum ea optimi coloris, suspicionem ortam de dolore externo. Tum agricolam Papa! tu rectè divinasti, sed unde dolor ille, quem in latere nunc livido factò sentit, collegisse Medicum ex casu contigisse, quælivisse, num ceciderit? rusticum mirabundum, si dixeris, ubi sit lapsa, te pro Medico omnium primario sum habiturus: ipsum respondisse, per scalas decidisse, tum illum, per quot autem gradus, Medicum, qui reputans scalas Rusticorum haud sublimes, duodecim denominasse, tum rusticum, inspicias diligentius, plures esse debent? Tum Medicum: lubrica est via ob glaciem, num ex lapsu nonnihil urinæ effuderit, annuisse: tum Medicum, mi amice, eo in loco, in quo te cecidisse ais, reliquos gradus inquiras, cum in hoc urinali, plures observari non possint.

Dordraci Urbe Hollandiæ qui-

dam circumforaneus ad homines alliciendos, suum consodalem in cenopolium combibonibus frequens intrare & vino indulgere jussit, ubi merito incaluit, jactitabat, tam excellentem advenisse Medicum, ut abdita quæque calceat ex urinâ prædicere, imò licet ipsi omnes in uno poculo mingant, ipsum agniturum: nî id præstaret, quicquid illo die impensum, pro omnibus soluturum, sin scopum attigerit, se a symbolum futurum: levibus fissuris notabat vas, quot imminxissent: id Hospitiæ oblatum ad Medicum deferendum, cum ipsa cujusdam ægri urinam dixisset, tum ille stomachari cæpit, quis te subornavit ad me decipiendum, sex sunt, qui istam urinam reddiderunt, pro singulis solvas. Quidam Medicus cuidam Rustico ex lotii inspectione, jumentorum denunciavit interitum, mirâ usuf astutiâ. Erat oblata urina alba & tenuis, exin interanorum viscerum obstructions colligens interrogavit, utrum sub sinistro hypochondrio dolorem sentiret, illo annuente, unde conjecit, Lienis impactum humorem melancholicum, qui à gravissimis animi pathematis, mærore ac tristitiâ, originem traxerit, rusticos autem haud levi de causâ mærore affici, hinc pecudum jacturam, est auguratus & clavum attigit. Quo prognostico audito, paganus attonitâ mæte celebravit vaticinii veritatem.

Uni-

Unicum adhuc exemplum referam, quod in stuporem rapiat haud immeritò. Erat quidam Judæus uromantes, & quidem cæcus, qui veste holoserica amictus, sella infidens, ex lotio prælagia fundebat, magno plebeiòrum confluxu. Sed quæso percipias hominis fucum & æstum. Ancilla vafre erat instructa extra conclave nonnullas expiscari circumstantias suo Hero referendas, tum demum urinam deferentes in conspectum admissi, & ille sumpto in manus urinali, declamitare & vaticinari orsus, de cuiusque morbi conditione ac statu. Nî fortassis instinctu & afflatu cacodæmonis istam hariolandi artem exercuerit. O stupendam hominum fatuitatem & credulitatem. Quis unquam somniasset, fore, ut ab ullo homine, à cæco, requirantur ex lotiù contemplatione prælagia. Exin patescit, quibus technis, quibus argutiis opus, si quis velit ex lotio vaticinari, & interdum ad veritatis metam collimare. Exin Amplis. & Prudentis. Senatus Reip. Norimbergensis in præfatione dispensatorii pharmaceutici, ipsius mandato in lucem editi, Medicis suæ jurisdictioni subjectis, se verè injungit ac præcipit, ne ex solius fallacis lotiù inspectione, quidpiam de morbi genere & causis temerè pronuncient, nec ullum communicent consilium, nî prius ponderatis & circumstantiis, quas

sciscitari debeant ex illis, qui urinam explorandam tradunt, ne fallant & fallantur, cum ægrotum haud levi damno ac periculo. Salutare quidem ac prudens illud monitum, ad omnes totius orbis Medicos ablegandum, & prout in votis ac optatis, observandum. Sed qui tam candidum in pectore suo circumferunt animum, inani dicacitate, simpliciores circumvenire haud soliti, ii, proh dolor, negliguntur, nulla obtingit praxis, in sinistram incidunt suspicionem, quasi rerum medicarum rudes: tam fatua sunt hominum iudicia, ne dicam iniqua. Unicum addo, gravis agitur controversia, utram ex lotio fæminas esse gravidas, cognosci ac deprehendi queat. Negativâ nititur experientia. Libet miris exemplis comprobare, ab uxore meâ dudum defunctâ, p. m. quæ 10. liberorum Mater, septem Filios, non interrupto ordine, postmodum tres Filias enixa, etsi multoties occasio oblata urinam explorandi, tamen nunquam observare contigit talem, qualis ab Authoribus describitur. Quædam fæmina Ulm. primaria antè 20. annos, ex ventris tumore laborans, meo usâ consilio, cum artificiosis fretus conjecturis gravidam judicasset, aliarum muliercularum impulsu, illius urina D. Berendeinio, qui tum temporis, præ cæteris, celebrior uromantes, hoc est, callidior in circumveniando simplices

ciores vaniloquentia, est habitus, di-
judicanda oblata, qui ea inspecta,
ilico tanta confidentia & audacia,
negavit impragnationem, ut asseve-
rare non dubitavit, si illa Gravida,
fœtus exclusus sibi transmitteretur,
suis sumptibus alendus & educan-
dus. Cum autem aliquot mensibus
exactis Filiolum illa peperisset, ista
nova illi significari iussit, & ut staret
promissis, commonefecit, magno
cum ludibrio.

Cum duo alii Medici Ulmenfes,
Civis cujusdam conjugem decum-
bentem aliquandiu visitassent, quo-
tidie ostensa urina, interea contigit,
ut altera ancilla suspecta utero con-
cepisse, tum ad explorandam veri-
tatem, altera famula, effusa Heræ
urinâ, lotium suæ confortis infudit,
& sequenti matutinâ Medicis ad-
ventantibus & urinam contempla-
ri solitis, eam quasi ab Heræ reddi-
tam, visendam tradidit. Illi dolum
haud olfacientes, putantes ab Heræ
emissam, eam inspicientes, nihil im-
mutatam & morbum pristino in sta-
tu perdurare pronunciarunt. A dis-
cessu Medicorum, famula illa com-
œdiam ludens, decipulam ac frau-
dem patefecit, imperitiam Medico-
rum eludens magno cum cachinno,
cum ancilla illa deprehensa Gravida,
post aliquot mensium moram par-
tum in lucem emisserit. Complura
exempla mihi constant eorum Me-
dicorum, qui visitantes fœminas cri-

am primarias Gravidas, eas pro hy-
dropicis tractarunt, cum nullas in
urinâ impragnationis notas se ob-
servare dicerent, vehementioribus
purgantibus exagitarent, magno vi-
tæ discrimine, dum ipsa dies fini-
strum judicium revelavit. An non
expediret cautiùs agere, & censu-
ram in re ambigua suspendere,
quàm temerè quidpiam effutire, &
existimationem suam prostituere,
magno cum ridiculo.

Haud abs re duo adhuc exempla
valdè notabilia annectere, quàm
difficilis, ne dicam impossibilis sit
dignotio fœminæ gravidæ ex lotio.

De Medico Hispano Zacurus
Lusitanus in Observat. refert: Qui
uxori suæ, fluxu menstruo suppres-
so, & abdomine intumescente, cum
in urinâ nullum observaret Gravi-
dationis indicium, medicamenta ad
menstrua provocanda præscripsit,
irrito conatu, indies magis ventre
turgescente exin mense octavo ve-
nam saphenam incidi imperavit,
cum pedè dextro in pelluvium aqua
calida plenum demisso, vena aper-
ta, sanguis profluere cepisset, illa
partûs doloribus correpta, factum
vivum enixa, qui in subjectum vas,
aquâ calidâ confertum, decidens,
pænè fuit suffocatus. Aloysia Bur-
gos, Regina Gallia obstetrix literis
tradidit: Parisiis quandam fœmi-
nam, ob scelera commissa, carceri in-
clusam & morti adjudicatam, cum

Xx

suspi-

suspicio ipsam gravidam, antequam extremo afficeretur supplicio, tres Medicos & duas obstetrices destinatas, ad illam examinandam & explorandam, cum negassent prægnantem, in profluentem fuisse conjectam & submersam, sed cadavere post aperto, gravidam depræhensam. O grande nefas! Etsi illa in quintum mensem esset gravida, ta-

men illi exploratores, licet præsentibus, ut non modò lotium intueri, sed & alia signa imprægnationem denotantia inquirere ac indagare potuissent, non minùs tam graviter hallucinati: quid spei concipiendum, si ex solius urinæ inspectione, iudicium ferendum. Proin aliorum tam crassa errata, inserviant pro cautelâ, ad circumspiciendū agendum.

EPISTOLA XXII.

Ad quendam Philiatrum de formarum origine, utrum anima innata vel ingressa.

Hæreo in suspenso, utrum auctor ille mihi perlustratus communicatus elogio vel iurgio dignior, quod tantoperè & ex professo, in D. Sennertum, virum candidum & de facultate medicâ optimè meritum, invec-tus, stimulis æmulationis & ambitionis magis concitatus, quàm ut operæ pretium, in tantum virum insurgere & calamum stringere. Sed mittam ista me haud attingentia, unicum tamen intactum relinquere non possum, de origine formarum, quibus Sennertum deformare & vellicare inprimis laborat, quod statuat, non tantum formas accidentales, sed & essentielles, per divisionem materiæ propagari & habere *διὰ τὴν πολλαπλασιαστικὴν* sui multiplicativam.

quorundam præcorum Philosophorum placitis recedere, id factum, non malâ, sed optimâ intentione, & ex pio zelo, dum animadvertit, illos veri Dei agnitione destitutos, haud dextrè sensitisse, & multa à sacris literis aliena protulisse, quin recurrendum sit ad altius & divinius principium, scil. causam omnium causarum (cum progressus non detur in infinitum) ipsum Deum velut omnium rerum conditorem, qui cuique creaturæ, in primâ statim creatione, suam competentem formam indiderit, cujus ope operationes suas edere & sui multiplicativa esse queat. Utrum in eo Sennertus tantoperè hallucinatus, impartiali iudici, sed Theosophiâ imbuto, decisionem committo.

Etsi Sennertus in eo videatur à

Etsi forma per se sit incorporea & quantitatis expertis, sit autem quan-

quanta per accidens, quatenus materiae inheret, ad cuius extensionem & divisionem extenditur, & divisibilis euadit. Iussit Deus, ut res naturales non solum per suas formas existerent, sed & per easdem sese propagarent: cuique rei secundum suam speciem consimile generandi facultas insita à Deo, & exin propagata ab exordio Mundi, ad eius interitum, duratura. Si antiquis Philosophis creatio olim cognita indubium, quin in multis aliter speculaturi. Utrum Anima, quae sui domicilii fabricatrix, sit innata, vel ingressa, praesertim Rationalis, magna existit inter Philosophos & Theologos discrepantio. Sanè divini Platonis, in Phædonis dialogo) palmarium videretur argumentum, ad animae immortalitatem probandam, quod femini non insita, sed extrinsecus adveniat. Quid eam de re Aristoteles senserit, auctores in diversas abeunt sententias. Complures existimant, ipsum pænè nullam in re tam esse ambiguum, ut nihil certi definiri queat. Sed mihi arridet sententia Caelii Rhodigini (lib. 6. antiq. Lect.) ubi tradit Aristotelem statuisse, *ὀψιλάχου* esse mortalem: *ὄψι* autem immortalem. Luculentus succurrit contextus (lib. 2. d. Gener. c. 3.) ubi palam asserit, *ὀψιλάχου* seu animam sentientem & vegetantem semini inesse: *ὄψι* autem seu mentem solam extrinsecus accedere, eamque

solam esse divinam, cum ejus actione nihil communicet actio corporali, Ex illustri illo loco relucet, Aristotelem eò inclinare, omnium aliarum formarum originem esse ab intrinseco, & quod sint divisibiles per divisionem materiae, vel ipso sensura etiam testificante. Ex isthac parte Sennerti assertio, non repugnat Aristoteli, ideoque immerito ab aliis flagellatur.

Tota controversia in eo hæret, quod animam Rationalem æquè ex traduce provenire & à Progenitoribus prodire astruit, pænè omnium Evangelicorum Theologorum opinionem secutus, ob peccatum originale, quod homini insitum, & animae imprimis inheret. Illud unicum est obstaculum, quo illi impulsu, divortium faciunt, à Philosophorum & aliorum Sectariorum placito.

Probè notandum, Aristotelem expressis verbis statuere, mentem, hoc est, animam Rationalem, solam extrinsecus advenire materiae dispositae, & solam esse divinam, hoc est, à Deo venire.

Etsi non intellexerit creationem, seu ex nihilo productionem, cognovit tamen animam Rationalem fieri non posse, ab agente aliquo materiali, prout materiales animae fiunt, sed ab aliquo agente extrinseco, scilicet ipso Deo, annexam huius rei causa, iniquiens: Nihil enim cum ejus actione communicat actio corpora-

poralis. Cum animæ Rationalis actio principalis sit intellectio, non indigens organo corporeo, & cum per se subsistat, proin sua Natura erit incorruptibilis. Quamvis nulla Ratio humana tam robusta, ad stabiliendam Animæ immortalitatem, nî sacræ paginæ id affirmarent, semper in ambiguo hærendum, quid credendum.

Exin fons sapientiæ, ipse Seneca, in quadam Epistola ad Lucilium: Juvat de Animarum immortalitate quætere, imò credere, credo enim opinionibus magnorum virorum, rem gratissimam (scil. Animas immortales) promittentium magis, quàm probantium. Animadvertit ille, nullas rationes philosophicas esse sufficientes, ad Animæ immortalitatem astruendam. Cum non tantùm Sanioris Mentis Philosophi Animam Rationalem extrinsecus accedere sint opinari, sed & Calviniani idem asserant: quibus suffragantur omnes in universum auctores Pontificii, adeò, ut Seraphicus ille Doctor Thomas Aquinàs, non errorem, sed hæresin esse, asserere non dubitet, si quis statuat, ex traduce, si hoc verum censendum, invictum fore argumentum, Animam corruptibilem.

Ipsi Jesuitæ Conimbricenses (in comment. d. Anima Aristot.) profiteri haud verentur, qui asserant, Animam cum semine propagari, palam ejus immortalitatem negare,

quæ assertio tam sit certa, ut nulli Philosopho Christiano dubitare fas, Sôli Lutherani, præsertim neoterici, Theologi, ab illis divortium facientes, Animam à Parentibus procedere astruunt, & mordicus defendunt, ob peccatû originale impulsû, quod à primo statim conceptu Animæ inlitum.

Quibus se D. Sennertus associare est solitus. Si opinio ista probanda, an non cum D. Augustino illud opponendum: Si Anima cum carne seminatur etiàm cum carne morietur. Si tam anima hominum, ac brutorum, ex traduce, eadem utriusque erit conditio, & per consequens corruptibilis, juxta sententiam S. Hieronymi.

Cum tanta sit inter acutissimos Philosophos & profundissimos Theologos opinionum contrarietas, quis præsumere audeat, suum judicium interponere, & quidpiam certi definire? Quæstio illa permanebit in suspenso ac indiscussa, in hac Mentis caligine, donec pervenerimus in lucem æternam, ubi haud opus tam laborioso discursu, sed cuncta erunt præsentanea. Cum Deus mihi hoc ocium fecerit, istas avolare sum passus, non ut Noctuas Athenas, sed ut ansam præberem, ad ulterius ac uberius speculandum, & sincerè judicandum, utrum D. Sennertus, suo merito ab illo tam acerbè castigatus.

EPI.

EPISTOLA XXIII.

Ad Rever. Dn. Abbatem in der Weiffenaro/ confi-
lium continens ad præcavenda insomnia.

Um R. T. de variis & crebris insomnis haud levem molestiam exhibentibus, somnumque turbantibus, gravis querela, accommodata desiderans præsidia, ad præcavenda tanta tormenta. Sed cum Rever. Dominus Præfatus noster, jam accinctus itineri, domum contenderet, ob temporis angustiam, necessaria monita proponere haud licitum: At non minus eram pollicitus, animi mei sententiam per epistolam declarare, id jam præstare & fidem datam habere ratam constitui. T. R. salutare communicandum consilium, haud abs re duxi, insomniorum causas investigare, cum iis cognitis, via expeditior perveniendi ad convenientia media. Cum autem duo sint insomniorum genera, divina & humana, & hæc triplicia, naturalia, animalia & fortuita: quæ nunc declaranda & discernenda; ad quodnam genus T. R. insomnia referri queant.

Divina insomnia, divino Numine afflatis repræsentantur, exin Homerus ea à Jove interdum demitti, tradidit quorum multa in S. S. præstant exempla.

Humana insomnia naturalia vo-

cantur, quæ ad corporis temperaturam & humorum Naturam referuntur. Qualis enim corporis est constitutio & quales exuberant humores, talia phantasmata & spectra, naturali quodam consensu apparent. Si sanguis redundet, rerum colore rubeo infectarum & hæmorrhagiæ insomnia obveniunt: si pituita exorbitet, aquarum, nivis, grandinis: si flava bilis excedet, bellorum, incendiorum, rixarum: si humor melancholicus exuperet, mortis, cadaverum phantasmata sunt conspicua. Qui somniant, se magnas sarcinas bajulare, in sterquiliniis cubare, aut locis sordidis, cænosicis ac putidis diversari, multos vitiosos humores corruptos redundare portendunt. Animalia insomnia dicuntur, quando species imaginum, quæ per vigilias, fixæ facultati obversantur, in somno recurrunt. Si ea insomnia divinæ contemplationi respondeant, sanitatem ostendunt, quod integræ imagines, sensui communi oblata, à corruptorum vaporum copiâ, non sint oblitteratæ, indignant: Insomnia autem diurnis actionibus adversa, perturbationem in corpore præsentem arguunt. Fortuita insomnia plerumque iis contingunt, quorum cerebrum

rebrum calida & humida intemperie est affectum, exin emergunt caliginosi spiritus, & levior somnus provenit, insomniaq; se produunt. Cum per arctiorem ac profundum somnum, omnes sensus sopiti, ideoque nulla insomnia occurrunt. Quin & insomnia varia & fortuita à ciborum qualitatibus proficiscuntur, ut esu fabarum, brassicæ, aliisque crassi succi alimentis & concoctu difficilibus.

Idem confirmat Plutarchus de Catone Censorio referens, dum seruos ægrotantes oleribus aliisque prævi succi cibariis pavisset, eos multis ac variis insomniis exagitaros. Hinc etiam Pythagorei à fabis abstinere jubent, quod magnam habeant inflationem & turbulenta concitent insomnia.

Hiscæ de differentiis & causis insomniorum prælibatis, nunc contemplandum, ad quodnam genus T. R. insomnia referri queant. Pleraque T. R. insomnia ad fortuita redigi posse videntur, cum variæ ac discrepantes visiones, de quibus interdum, nulla speculatio prægressa, sensui communi offeruntur. Animadverti T. R. cerebrum calidum & humidum; nam præterquam color in facie floridus ac roseus & cruda senectus complexionem sanguineam prodir, & corpus candidum & *υραγον*, exin etiam patescit, quod T. R. licet annum 66. excesserit, tamen nullos in

capite canos, observaverim, cum aliis, quibus obtigit cerebrum frigida ac sicca intemperie affectum, in ipsa Juventute, canescere incipiant. A caliditate anima mobilis & ad imaginandum prompta ac expedita reditur ab humiditate, si modum non excedat, levior somnus procuratur.

Quin etiam ex impuro ventriculo probam cibatorum coctionem haud peragente, (causa sæpius assumpta vomitu rejiciantur, quæ nota ventriculi malè conditionati) immundi vapores in cerebrum sublatis, turbulentis insomniis, materiam subministrant. Accedit Epar calidius, dum venas turgidas conspexi, idem ostendit vultus rubicundus, à quo itidem exhalationes, cerebrum impetentes emergunt. Nam pro diversitate horum vaporum, copia, motu & qualitatibus, peccantium, varia obvenire insomnia consueverunt.

Hiscæ hunc in modum constitutis, ad insomnia impedienda, operanda, ut vaporum generatio & ascensio prohibeatur, impurus ventriculus emundandus & corroborandus.

Primà vice ꝛ. Extr. d. carth. Diib. Extr. d. Rhab. f. Dij. syr. ros. sol. d. Mann. laxat. añ. ʒb. dec. fl. & fr. cum fol. sen. ʒib. M. f. p. manè calide sumenda, accommodata ad biliosos & pituitosos humores evacuantos. Cum corpus plethoricum & sanguineum,

guineum, venæ medianæ apertio dextri brachii, conferret ꝑviiij. sanguinis emittendo.

Per ostidium post vinum medicatum usurpandum, ad totum corpus exactius depurandum. ꝑ. R. cichor. polyp. rec. Garyo. añ. ꝑij. Enul. ꝑiij. herb. beton. absint. rom. card. ben. hyss. citrar. anth. saly. añ. ꝑ. j. fol. sen. s. l. ꝑx. agar. rec. tra. Mech. alb. ꝑiij. Rhab. El. ꝑij. cinna- mo. ac. ꝑj. gal. minor. ꝑij. passul. min. mundar. m. ꝑ. cum sind. al. f. sac. In- fund. per h. 24. in vini Neccar. quart. iij. aq. beton. ꝑ. j. alternis matutinis quart. dimidium, horâ unâ antè prandium hauriat. Ad impuros vapores resolvendos & ventriculum corroborandum. ꝑ. Sem. cor. præp. ꝑ. ꝑ. spec. aromat. Ros. ꝑj. dianth. ꝑij. flaved. cort. citri. ꝑj. marg. præp. ꝑiij. corall. rub. præp. ꝑij. confect. fem. anif. fanic. añ. ꝑ. part. sacch. Ul-

mensis ꝑiij. f. Trag. dosis cochl. pa- rum à pastu.

De pulvere cum litera A notato T. R. accipiat. ꝑ. j. ꝑ. cum cochl. aq. ceras. nigr. antè introitum lecti: nam occulta & manifesta qualitate exic- cante ac resolvente, impuros vapo- res, avertit infomnia.

ꝑ. Smar. or. hyac. marg. corall. rub. bol. armen. (omnium præp.) scobis eboris añ. ꝑj. f. p. subtilis.

Pro cerebo corrobor. ꝑ. spec. diamb. diamof. dul. añ. ꝑj. marg. & corall. rub. præp. añ. ꝑ. ol. still. succ. rectif. g. iij. ambr. gryf. gr. iij. sacch. in aq. ros. & lavend. dis. ꝑiij. f. conf. in Rot. manè summat. ij. iij.

Pro amuleto contra infomnia & phantasmata in primis commendantur corallia rutila splendida, non ob- scura, de collo suspensa.

Hiscè accedere debet conveniens diæta, prout coram indicatum.

EPISTOLA XXIV.

Responsoria ad commendationem paupertatis ex Seneca opere, ingeniosè collectam & digestam: utrum ea probanda, & exemplis ostenditur, veteres philosophos, sermone magis, quam re, bonorum externorum fuisse contemtores, ad Filium meum M. Fridericum in Aca- demia Argentoratensi, studiorum gratiâ commorantem.

Uoad fratrem Natha- ac sollicitus, cum ei ab Hierone R. naelem, jam per men- Sicilia, corona aurea, sed argento adulterara, oblata, percontando, tem sat commodâ usus num fucum suâ arte, citra illius cor- st valetudine. Prout ruptionem, deprehendere queat is olim Archimedes anxius

da

diu se torquens, tandem in solio
 aquarum calidarum sedens, dum
 speculari, rem assecutus, dehinc
 exiliens, exclamavit, *ἰσχυρὰ, ἰσχυρὰ.*
 Quidni & mihi liceat, consimili uti
 epiphonemate, dum in curando fra-
 tre sum occupatus, eò imprimis in-
 tentus, quo vitiosi humores, vario-
 rum symptomatum effectores, è
 corpore eliminarentur, sed cum rei-
 teratis purgantibus, parum profice-
 rem (ille etiam objiceret, sibi à Me-
 dico Argentinesi varia præscri-
 pra evacuantiæ, sed absque ullo fru-
 ctu, suum morbum ita comparat-
 tum, ut nullis cedat purgantibus, ni
 alia excogitanda media, sibi fore fu-
 nestum) tandem superis cogitatio-
 nes meas dirigentibus, recidit mihi
 in memoriam, quidam pulvis con-
 vulsivus, ratus gravissimorum illo-
 rum symptomatum epilepticorum
 & convulsivorum causam non tam
 consistere in copiâ materiæ, quàm
 ejus malignâ ac virulentâ quali-
 tate cerebrum & nervosum genus
 extimulante, ad id, quod infestum,
 excutiendum & propulsandum: pro-
 in ad illam infringendam, opus ale-
 xiteriis & specificam virtutem anti-
 patheticam habentibus: nec mea
 opinio me fefellit, procedens ex ar-
 tificiosâ conjecturâ. Cum pulverem
 illum convulsivum, hoc est, tali fa-
 cultate instructum, ut materiæ mor-
 bificæ venenositatem obliteraret,
 ordinasset & ℥j. cum aq. ceras. nigr.

sumendam præcepissem, primâ qui-
 dem vice obsequium præstitit, sed
 ejus reiterationem respuit: percon-
 tanti causas retulit, se ingesto illo
 pulvere, per aliquot horas, in cere-
 bro, lumbis, & sub utroque hypo-
 chondrio tantas contractiones (qua-
 si laqueis aut chordis omnia intera-
 nea contorquenda) nervorum sen-
 sisse, quasi cerebrum, per aures, ocu-
 los & nares magno conatu excidere
 velit. Id dedi solatii, ut sit animo in-
 trepido, bonum esse auguriâ, quod
 pulvis ille duello cum morbo, velut
 suo Antagonistâ, depugnans & *μωρο-*
μαχίας exercens, illo reluctante, à cet-
 tamine prius non destiterit, ni de-
 victo suo adversario, exin nihil miri,
 quod tanta symptomatum exacer-
 batio subsecuta: sæpè idem in aliis
 etiam morbis evenire, ut primis die-
 bus ab usu remediorum symptoma-
 ta ingravescant, quæ tamen sensim
 resoluta materia morbifica, mitesc-
 cant. Idem in hoc casu sperandum:
 opus robore animi & constantia in
 usurpandis pharmacis, siquidem cu-
 ræ ac cordi, salus corporis. Sed totis
 viribus restitit, non minùs tamen
 pulvis ille unicâ tantum vice exhibi-
 tus, miraculosam vim exeruit, dum
 hostis tam rebellis, cæteris omnibus
 in cassum adhibitis, unicâ oppugna-
 tione, expugnatus, victas dedit ma-
 nus, taxint superi, ne unquam recur-
 rat, & denuò ad duellum lacessat.
 Quæ ex Senecæ monumentis de-
 prompti-

prompsisti, (est magni laboris & iudicii sublimioris nota ita colligere & disponere, quod pauci coetanei æmulentur) in patrocinium paupertatis legi animo libenti. Illius scripta olim pervolutavi, & sat familiaria mihi reddidi, magnâ admiratione captus, quod tantus paupertatis assessor, divitiarum affluxu, in rerum omnium abundantia, imò luxu, ætatem triverit, ut existimem illa haud ferio, ex interiore animi sensu prolata, & literis consignata, sed stimulo *vanitatis* laudis ac gloriæ, ob famam ad posteritatem propagandam, quo memoriam relinqueret immortalem, verè sapientis, etsi vita & moribus non talis. Dissertationes illæ videntur plausibiles & speculationes jucundæ, dum in *templa* acquiescimus, acerbæ si ad praxin descenderimus, faciliora illa dictu quàm factu. Magnoperè mirari soleo Stoicorum (qui præ cæteris sectis volebant videri rerum mundanarum strenui contemptores,) Coryphæos, Senecam & Zenonem, in literis acerrimos paupertatis protectores, ingentes opes possedisse & luxuriosè vixisse. Olim de Cicerone dici solitum, eum scripsisse ut Philosophum, vixisse ut hominem: idem in illos detorqueri potest. Qui aliter vivit ac docet, detrahit suis præceptis fidem, & reipsâ ostendit, suas *virtutes*, meras esse elusiones hominum. Cum Zenon olim graviter contra divitias di-

sputasset, quidam Antigoni Regis mandato (tentandi & explorandi causâ, quomodo erga bona externa, animatus) ipsi indicavit falsò, prædia illius ab hostibus occupata, direpta & incensa, ita mœrori se dedit, ut vix consolationi locus. Ipse etiam Seneca (cujus tu vestigiis insistens, paupertatis encomium in te recipere non dubitasti) luculento sit exemplo, qui & ex illorum numero fuit, prout olim Christus de Pharisæis & Scribis, qui dicunt & non faciunt. Sugillabat divitias is, qui pecuniæ sitientissimus, immensas opes collegerat, adèd ut Lipsius eum possedisse 75. centena millia Philippicorum asserat, eos in Italiâ, Britanniâ & Ægypto habens in fœnore locatos. Gaza planè regia! ô quantus usurarius, tam disertus paupertatis prædicator: exin apparet, in chartis tantum fuisse pauperem.

Quis Philosophorum amavit divitias, quin eas potius, ut se indignas sit aspernatus, haud abs re illustrare exemplis, veri Philosophi notam & argumentum indubium esse, Bonorum externorum contemptum. De Thalete Milesio refert Aristoteles ipsum, cum objectum Philosophiæ studium instructuosum, prospexisset per astrologiam olivarum ubertatem, & collectâ modicâ pecuniâ, hyeme adhuc vigente, emptionem olei fecisse, in Mileto & Chio, exiguo precio arramque dedisse, cum

yy

oliva

olivæ ad maturitatem pervenissent, oleum pro libitu divendidisse, magnam vim pecuniarum lucratum, ostendisse amicis, perfacile esse Philosophis ditari, sed id non esse ipsis curæ. Annon Crates Thebanus sua in mare abjecit cum hac immortalivoce: abite pessimæ divitiæ, mergam vos, ne mergar à vobis. Cum Cræsus R. Lydorum expetens Anacharsin Philosophum pro Consiliario & Directore sui Regni, legatum misisset Athenas, qui literas secum & magnam vim auri Gemmarumque ferens, cum docentem in Gymnasio offendisset, publicè legationem renunciavit, epistolam tradidit munera exhibuit, id erat miraculo, toti auditorio. Anacharsis audita legatione, visis muneribus, acceptâ epistolâ neque vultû mutans, neque animo elatus, neq; linguâ hæsitans, neque opum cupiditate accensus, extemplo coram omnibus Philosophis responsum dedit & in eandem sententiam, tales suâ manu ad Regem misit literas. Quod verbis legatus tuus exposuit, idem epistola continet intellexisse te in universâ Græciâ laudem mihi tribui sapientis, proin rogare, ut ad gubernandam Remp. tuam non abnuam proficisci: verum tua à verbis facta dissident, quæ me valdè imperitum abs te haberi docent. Quod enim me aurum tuum accepturum putabas, quid aliud erat, quam subannatio

inscitæ & stoliditatis: hic nimirum lapis, Lydius est, quo verus exploratur Philosophus, si serio res contemnit caducas: nunquam conveniunt & in unâ sede morantur, libertas animi, & de vitæ hujus bonis, sollicitudo. Annos jam 77. natum scito, & nunquam majori indignatione commotum, præterquam ubi tua renunciata legatione, ad pedes vidi positas tantas opes. Id enim factum, aut defectum in te prudentiæ, aut abundantiam in me avaritiæ, arguebat: itaque tuum ad te aurum, quod mihi misisti, remitto, tuus verò legatus tanquam testis oculatus referret, quantæ tuum aurum offensionis fuerit universæ Græciæ, nunquam vel auditum, vel visum, in Scholam Atticam, ingredi aurum. Nam Philosophis Græcis non tantum habere divitias, vitio daretur, sed & desiderium illarum præ se ferre, probro duceretur. Promittas quamdiu viveris, nunquam te mihi molestum fore, ut aliqua abs te accipiam. Nam quo die donis me corrueris, necesse foret, ut ego te malis corrupam consiliis. Non est, quod sanum & sapiens consilium, nisi ab inavaro expectes.

Hæc ex Epistolâ Anacharsis, quod spirare videatur verè philosophicum pectus, excerpere libuit. His præsuppositis, quis Senecam Cræsi opes possidentem, pro reali Philosopho æstimandum censeat: quin *græcius*
dum

dum sermone & scriptis sapiens, dum luxuriæ & avaritiæ deditus, & aliis etiam vitiiis inquinatus, non φιλόσοφος, sed φιλόλογος dicendus. Aperi oculos mentis & dispice, qualem habueris Antesignanum, in commendanda paupertate.

Non rarò ingens in animo meo concitata est admiratio, philosophos Gentiles tam strenuos virtutis cultores, cuncta hujus vitæ blandimenta despexisse, solius laudis ac gloriæ studio brevî tamen interituræ, ut vix è Christianorum numero, qui in-

ter eos etiam magis devoti, tam propensi, ad sectandâ virtutem, pro acquirendis bonis cœlestibus, in omnino ævum perduraturis. Verè Antistes ille Hipponensis: Cui non datur in æternum vivere, quid prodest benè vivere, Cui bono, alienum esse à voluptatibus, conficere corpus rigidâ diæta, torquere animum curis in hac vitâ, nî indubia concipienda spes alterius vitæ, ubi virtutis exercitiæ, & bonorum operum merces, constituta est in cœlis.

EPISTOLA XXV.

Ad quendam Poliatrum: quomodo Aphor. 79. libr. 4. Hippocratis, si arenosa in urinâ subsidunt, intelligendus, utrum de urinâ in vesicâ retentiâ, vel excretâ.

Um *κρυόδία* sit Mater, admodum fœcunda ad paradoxa parienda, & eò intenta, laudis ac gloriæ stimulis concitata, quomodo leviculis non rarò conjecturis, aliorum Bonorum Authorum etiam rectè sentientium sententia ambigua reddenda, si non penitus evertenda.

Cum tibi gratum fore retuleris, si animi mei cogitata de controversâ Hippocratis libro 4. aphor. 79. interpretatione, in apricum proferrem, cœpi meditari & rem paulo exactius ponderare, si quid in me iudicii, eò propendo, ut statuam, per

verba illa: cui in urinâ sabulosa subsident eum laborare calculo vesicæ, intelligendam urinam excretam, nò in vesicâ retentam.

Et si aphorismus ille non semper congruat cum experientiâ, cum & arenosa in urinâ sint conspicua sæpius, absque ullius calculi in vesica præsentia: Utrum autem transmissi Authoris glossæma, dum præter omnium aliorum interpretum, ipsius etiam Galeni commentum, astruit, si sabulosa in vesicâ subsistant, non autem in lotio emissò appareant, sit probandum, ingenuè fateor, *ἴμην*. Etenim cum Hippocrates toto illo libro 4. aphorismorum, de duobus

nprimis agat, (attestante ipso 1. Heurnio in commentario de Pharmacia in quovis morbo & omni excretionem, quacunq̄ ratione illa eveniat, si quis omnes illius libri aphorismos perlustret & justo ponderet iudicio, rem ita se habere, deprehendet, cum ab aphorismo 69. ad finem illius quarti libri per 15. aphorismos, nihil aliud tractetur, quã de morbis vesicæ cognoscendis & finiendis per excretionem urinalem, rationi consonum, cum inter illos aphorismos etiam comprehendatur septuagesimus nonus, cujus in urinã arenosa subsistunt, quod is haud aliter intelligendus, quã de urinã emissa, neutiquam in vesicã, subsidente. Et hæc albo calculo, citra præiudicium, sunt notanda.

Et si vero concedatur; visus duobus modis posse interpretari, aut intelligi, de sabulosã materiã in urinã excretã hærente, vel in vesicã subsistẽte, si in vesicã diutinam moram trahat, indubium, quin progressu temporis in calculum coalescat, sed hæc interpretatio videtur ab Hippocratis Mentẽ, perquam aliena, cum in illo aphorismo tradat, cognitionem calculi vesicæ esse deprehendendam ex urinã sabulosã emissã, non retentã. Si retineatur, quis amabõ tam Lynceus, tam Argus, cujus oculi, eò penetrare ac perlustrare valeant calculum ibi delitescentem, Sed Author ille in subsidium

adducit auctoritatem Avicennæ, asserentis sedimentum arenosum in urina non facere calculosos, sed reddere à calculo immunes, exin probare nisus, aphorismum Hippocratis, si sabulosa in urinã subsidunt, intelligendum de iis in vesicã retentis. Istã declarationem velut experientie adversariam (ut alia exempla prætermittam) casus Meckelianus in meis observationibus pagina 179: descriptus, luculenter refellit, & falsam ostendit, qui admodum copiosum & quidem colore rufum sabulum, sesquiannuo spacio cum urinã emisit, exin quidam decepti, metum adesse sabulum putabant, negantes calculi præsentiam. Sed in illius vesicã, cadavere ab obitu referato, gradior calculus, ovi gallinacei formam & magnitudinem repræsentans, est repertus. Hippocrates tradit: quibus arenosa in urina subsistunt, eos calculo vesicæ laborare, hoc est, si materie crassior fundum petat, non autem, si arenulæ tenuiores urinã innatent, aut sedimento commisceantur, aut matulæ parietibus adhærescant, cum illa ceu gravior in fundum descendat, & calculum arguat: Hæc autem velut leviores in urinã volitent, & sæpius citra suspicionem calculi vesicæ appareant. Cum arenulæ illæ adustorum & tartareorum humorum ab Epatis & venarũ calidiore dyscrasia progenitorũ, solummodo argumentum existant,

nec in

nec in calculum coalescant: non autem calculi in renibus, vel vesicâ producti, indicium præbeant. An non si Hippocratis sententia hoc modo accipienda, velut experientia consentanea, defendenda, præsertim, si etiam Renum calculus subintelligendus. Vix est credibile id Hippocrati fuisse ignotum, quin potius ob consuetum ipsi Laconismum non expressum, vel prout Galenus in commento suspicatur, à primo Librario omissum.

Cum Galeno lingua Græca fuerit vernacula, & ejus, Idiotisr. us ad unguem cognitus, si ulla vel levissima conjectura assequi potuisset, per ipsam intelligendam urinâ in vesicâ subsistentem, ad salvandam aphorismi Hippocratici veritatem sanè non

prætermisisset: Sed in commentario fatetur, errorem in illo aphorismo commissum, duplici ratione, vel quod Hippocrates dimidiam sermonis partem neglexerit, vel quod primus librarius eam omiserit. Sive n. in vesicâ, vel Renibus calculi generentur, unâ cum urinis exeant arenosa. Mihi admirationi, Authorem illum, istû Galeni locum vel nō observasse, vel studiosè occultasse: velut suæ opinioni repugnantem: sed prout oculus, in quem humor illapsus, non clarè videt, ita mens haud dextrè judicat, in quam cadit affectus, obstante *φύσις* & mente ad paradoxa instigante.

An hæc non sint Rationi admodum consentanea, tuæ discretioni pensanda committo.

EPISTOLA XXVI.

Admonitorium contra violenta purgantia.

DE Ichneumone mure Indico Plinius refert, ipsum ob insitam antipathiam cum Crocodilo, in ejus ad littus maris apricantis, & hiante rictu dormientis fauces, placidè se insinuare & ventrem perforare, eruptione facta per alvum: haud secus valida purgantium genera citra nauseam & exiguâ dosi ingesta, cum palato grata, ubi de potentia in actû deducta, violentiam suam exerunt, Naturam turbando & instar carnificis, tormenta admovendo, ut cum serotinâ pœnitentiâ & querelâ ipsi ægri deplorent, se aliorum suadela impulsos, ad præstandum obsequium. Non autem ex Mercurio & antimonio solùm concinnata pharmaca, sed & ex scammonio conflata, haud benigniorem effectum, exerunt. Bonâ fide assero, mihi cognita utriusque sexus exempla, quibus diagridij cū

Y y 3

sulphu-

fulphure licet præparati, & ut opinio correcti, grana 9, ad XIII. tantum, cum vino exhibita, eos in tantam hypercatharsin incidisse, ut de vitâ periclitati & veriti, ne cum excrementis, ipsa etiam anima exterminanda.

Etenim ob insitam inimicâ potentiam, naturam & facultatem expultricem vellicare & lacerare non desinit, donec cum vitiosis humoribus, etiam succi alimentales non raro excernantur. Quidam Medicus cuidam fœmina primariæ illius scæmonii cum sulph. præpar. gr. XXI. haud pridem præscripsit, tanta cum hypercatharsi illa *ἀνωγει κατὰ* evacuata, & ita debilitata, ut vix se recolligere quierit, cum magnâ querimoniâ. Cum ego antè 20. annos cuidam Advocato Ulmensi, corpore aliàs sat robusto prædito, essentiæ Scammonii grana X. tantum obtulissèm, hypercatharsis sat gravis causata, percontanti de nomine medicamenti, cum respondiissèm, appellari scammonium, ille haud inscitè

regessit, rectius Schelmonium (nebulonem intelligens) nuncupandum, ob exorbitantem operationem. Quare illa cum magnâ discretione ordinanda, præsertim si obtigerint. Naturæ molliores ac delicatiores. Videant consultores, ne dum aliorum palato gratificari intendunt, sui nominis famam & existimationem prostituant. Quamvis complures ægri delicatuli, non raro Medicos invitos, ad talia præscribenda sollicitent, modò Gulæ grata, si quicquid sinisteri evenerit, an non ipsis culpa imputanda potius. Si tam violenta, in gratiam palati ingerenda, ad minus opera danda, ne tantus fiat in dosi excessus, cum consultius, intra limites subsistere, quàm ulterius vagari. Quin & diligens ratio habenda & respicienda cujusque ægri Natura, si immunis esse cupis à calumniâ. De his fideliter admonuisse fortassis haud erit ingratum, ad circumspectius agendum & famæ consulendum.

APPEN-